D.M.A.S.I.
II
1071

INSTITUTUL
DE
GEOGRAFIE

D. M. I.
BIBLIOTECA
Inv. 2758.
Cota

D4

JUDEȚELE PATRIEI

I. ȘANDRU ★ V. BĂCĂUANU ★ AL. UNGUREANU

Județul IAȘI

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Situat în partea centrală a Podişului Moldovei, condiţiile naturale ale JUDEŢULUI IAŞI îmbină trăsăturile principalelor subunităţi ale acestuia, aici întîlnindu-se podişurile înalte împădurite din vest şi sud cu cîmpia colinară, acoperită de fertile soluri cernoziomice, din centru şi est. Monotonia condiţiilor naturale este o simplă aparenţă, la o cercetare mai atentă revelîndu-se existenţa unei multitudini de aspecte de o mare varietate şi bogăţie, demne de a fi cunoscute şi puse în valoare.

Ţinut de străveche populare, teritoriul actualului judeţ a cunoscut o istorie zbuciumată, cu unele epoci de o deosebită strălucire, din care au rămas nenumărate monumente şi vestigii ale civilizaţiilor trecute.

Cunoscut în anii regimului trecut ca o zonă de înapoiere social-economică, JUDEŢUL IAŞI a intrat astăzi într-o perioadă de neegalată dezvoltare, rod al politicii înţelepte a partidului şi a statului socialist. Ritmul de dezvoltare industrială situează judeţul printre cele mai dinamice din ţară şi asigură o creştere armonioasă a tuturor ramurilor economiei şi vieţii sociale. Progresul economic nu este limitat la reşedinţa judeţului, ci pătrunde, împreună cu elementele civilizaţiei moderne, în toate oraşele şi comunele.

Iubitorul de frumos şi acel care se apleacă cu atenţie asupra filelor istoriei patriei va putea descoperi, vizitînd JUDEŢUL IAŞI, un număr nespus de mare de puncte care-i vor solicita interesul, îmbogăţindu-i cunoştinţele şi făcîndu-i familiare frumoasele realizări ale locuitorilor acestui ţinut.

https://biblioteca-digitala.ro

II 1071

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

I. ȘANDRU, V. BĂCĂUANU, AL. UNGUREANU

Județul
IAȘI

D. M. I.
BIBLIOTECA
Inv. 2758
Cota

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

București, 1972

https://biblioteca-digitala.ro

D.M.A.S.I.
BIBLIOTECA
Nr. inv. 2758

COMITETUL DE COORDONARE AL COLECȚIEI

dr. doc. V. TUFESCU
dr. L. BADEA
dr. doc. P. GÂȘTESCU
dr. I. VELCEA

D. M. A. S. I.
Biblioteca

https://biblioteca-digitala.ro

PREFAȚĂ

În ansamblul țării, județul Iași este unul din cele unde și-au dat întîlnire, într-o atmosferă de înnoită creativitate, industrializarea, transformarea socialistă a agriculturii, dezvoltarea culturii și științei.

Biografia sa se identifică cu multe pagini din istoria neamului nostru, atestă prezența activă în procesul unei economii aflate în plin avînt și oferă perspective optimiste în cadrul programului de făurire a socialismului multilateral dezvoltat.

Privit în trecut, orașul Iași — cetate de scaun — este legat de luptele poporului român pentru păstrarea ființei naționale; ca așezare la întretăierea unor vechi drumuri comerciale favorizează, din cele mai vechi timpuri, un intens schimb de valori materiale și spirituale; în calitate de centru politico-administrativ este prezent la mișcarea revoluționară din 1848, devine leagănul Unirii, se identifică cu luptele pentru apărarea independenței țării. La toate acestea, personalității Iașilor li se adaugă bogate tradiții culturale. La Iași a apărut Academia Mihăileană și în acest oraș avea să fie creată prima Universitate din țară. De Iași este legată viața „Luceafărului" poeziei românești, a povestitorului îndrăgit de toate generațiile, a izvoditorului „Fraților Jderi". În perioada interbelică, orașul Iași, alături de întreaga țară, cunoaște o intensă activitate revoluționară.

Ancorat puternic în contemporaneitate, județul Iași își realizează plenar personalitatea în anii zidirii noii orînduiri. Abia acum avea să-și afirme vocația industrială, să asigure agriculturii cadrul modernizării, să amplifice tradițiile sale științifice și culturale. Mărturiile sînt vizibile la tot pasul.

https://biblioteca-digitala.ro

În pragul făuririi noii orînduiri, acest județ făcea parte dintre zonele mult rămase în urmă. Rezultat al politicii de repartizare rațională a forțelor de producție, județul Iași cunoaște o dezvoltare mai accelerată decît media generală a țării. Valoarea producției globale industriale a sporit în perioada 1950—1971 de circa 26 de ori, cu un ritm mediu anual de aproape 17%.

Înzestrat cu o industrie aflată în plin proces de modernizare și diversificare, județul Iași de azi asigură, din producția națională, circa 85% la antibiotice, 19% la țevi din oțel, 17% la ulei comestibil, 35% la fibre sintetice etc. Numărul salariaților la 1 000 de locuitori a ajuns la 206. Evidențiind aceste transformări, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia cu prilejul unei vizite de lucru: „Am putut constata cu satisfacție că industria Iașilor se dezvoltă continuu, făcînd din acest oraș unul din marile centre industriale ale patriei noastre".

Transformări consistente cunoaște viața satelor, mai ales în urma cooperativizării. Superioritatea agriculturii socialiste este reflectată și de faptul că, în ultimul deceniu, valoarea proprietății obștești s-a triplat. Numai în ultimii 5 ani producția globală a crescut cu 26%.

O dată cu dezvoltarea industriei și a agriculturii, noi dimensiuni înregistrează viața spirituală. La Iași, unul din patru locuitori este student sau elev. În cadrul celor 5 institute de învățămînt superior se pregătesc aproape tot atîția studenți cîți în întreaga Românie a anului 1938. Aici își desfășoară activitatea o filială a Academiei Republicii Socialiste România, 12 institute de cercetări, 3 asociații de creație, un complex muzeistic, numeroase alte instituții de știință, artă și cultură.

În socialism toate binefacerile sînt închinate omului, afirmării sale plenare. Acest obiectiv se exprimă din plin în cele peste 20 000 de apartamente construite în ultimii 10 ani, în noua față edilitară a orașelor și satelor județului, în numeroase săli de clasă și laboratoare, policlinici și spitale și, în esență, în permanenta îmbunătățire a condițiilor de viață și de muncă.

Mutațiile care au avut loc în viața economică, socială și spirituală a județului Iași sînt rodul atenției de care ne bucurăm din partea conducerii de partid și de stat. Volumul de investiții acordat județului aproape s-a dublat la fiecare 5 ani. În acest

https://biblioteca-digitala.ro

cincinal vor apărea noi obiective industriale și social-culturale, se va dubla valoarea producției industriale, vor apărea noi produse de înaltă tehnicitate, vor fi create zeci de mii de noi locuri de muncă și, îndeosebi, vom înregistra salturi vizibile în domeniul calității, al valorificării superioare a potențialului material și uman, pe baza promovării tot mai intense a cuceririlor științei și tehnicii.

Monografia de față încearcă să înfățișeze publicului larg cele mai semnificative trăsături ale județului Iași, județ cu rezonanțe puternice în trecut, cu implicații adînci în prezent și viitor. Asemenea întregii țări, tot ce s-a realizat aici reflectă hărnicia oamenilor de pe aceste meleaguri, capacitatea lor de a se adapta valențelor vieții și producției moderne. Parcurgînd paginile lucrării de față, cititorului i se va dezvălui imaginea unui județ a cărui ascensiune este argumentul cel mai de preț pentru evoluția sa pe harta României socialiste.

VASILE POTOP,
prim secretar
al Comitetului județean Iași al P.C.R.,
președinte al Consiliului popular județean

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CADRUL GEOGRAFIC

Județul Iași este situat în partea nord-estică a României și cuprinde un teritoriu relativ uniform, cu un relief de podiș, situat între văile rîurilor Moldova și Prut. Rîurile principale se înscriu într-un sistem hidrografic unitar, cu văi aproximativ paralele, cu direcția NV—SE, ce secționează teritoriul județului Iași în trepte etajate de la vest spre est : valea Moldovei (240 m), valea Siretului (217 m), valea Jijiei (50 m) și valea Prutului (37 m). În Podișul Sucevei și în Podișul Central Moldovenesc se deschid șei, care au facilitat organizarea căilor de comunicație în interiorul județului.

Teritoriul se caracterizează printr-un climat continental cu amplitudini mari de temperatură : maxima termic absolută este de 40°C, minima absolută de 30°C, iar precipitațiile relativ reduse — între 500 și 600 mm. Culturile de toamnă sînt avantajate de prezența unui strat de zăpadă, care se păstrează pe o perioadă mai îndelungată decît în sudul Moldovei. Rîurile aparțin, după regim, tipului pericarpatic estic, cu ape mari sau viituri primăvara și viituri vara, predominînd alimentarea din ploi. Tipul de sol cel mai răspîndit este cernoziomul levigat, după care urmează solurile cenușii și brune-cenușii de pădure în zonele mai înalte ale Podișului Central Moldovenesc și ale Podișului Sucevei, iar în lunci solurile aluviale. Vegetația naturală este caracteristică zonei de silvostepă în partea centrală și nordică. În Podișul Central Moldovenesc, în Dealul Mare al Hîrlăului și în Dealurile Moțcăi se întind păduri formate din fag, stejar, gorun, tei și frasin. Terenul agricol cuprinde aproape 75% din suprafața județului, iar pădurile —16%.

https://biblioteca-digitala.ro

Județul Iași și-a luat numele de la orașul de reședință Iași, ce apare atestat documentar din secolul al XIV-lea. Sub raportul dimensiunilor, județul a înregistrat schimbări. La începutul secolului al XVIII-lea (1716), D. Cantemir menționează ținutul Iașilor, unitate administrativă situată între ținuturile Vaslui, Roman, Cîrligătura și Hîrlău. Ulterior, județul Iași s-a extins spre vest, astfel că în 1938 cuprindea teritoriul pînă la Dealul Mare al Hîrlăului, Șaua Ruginoasa și Coasta Iașilor, atingînd o suprafață de 3 016 km². Teritoriul era împărțit în plăși (Bahlui, Cîrligătura, Codru, Copou, Turia și Prut), ce cuprindeau 333 de sate și două orașe: Iași și Tîrgu Frumos. Prin împărțirea administrativă din 1968, județul Iași avansează spre vest pînă în valea rîului Moldova și spre sud pînă în bazinul rîului Bîrlad, deținînd 5 441 km², ceea ce reprezintă 2,3% din suprafața țării.

În perioada de după al doilea război mondial, județul Iași a înregistrat profunde schimbări funcționale: s-a dublat numărul orașelor (Iași, Pașcani, Tîrgu Frumos, Hîrlău), crescînd simțitor ponderea populației urbane, agricultura a fost intensificată, s-a dezvoltat industria cu întreprinderi de importanță republicană, care dau aproape 3% din producția industrială națională și chiar 7,8% din industria chimică, 6,3% din textile și confecții, 5,5% din metalurgia feroasă și construcții de mașini, 4% din industria alimentară.

Astfel, vechiul județ Iași, cunoscut pe plan național prin orașele istorice, vechi centre de cultură, Iași (fig. 1) și Cotnari, prin renumitele podgorii, Cotnari și Copou, prin centrul culturii neolitice Cucuteni, și-a întregit profilul în anii construcției socialismului, devenind o unitate administrativă importantă prin produse industriale, unele unice pe plan național: antibioticele, fibrele sintetice de tip „terom". Prin funcția cultural-științifică, județul ocupă locul al doilea după București, iar prin funcția de transporturi este unul dintre cele mai importante puncte de tranzit din partea de est a țării.

https://biblioteca-digitala.ro

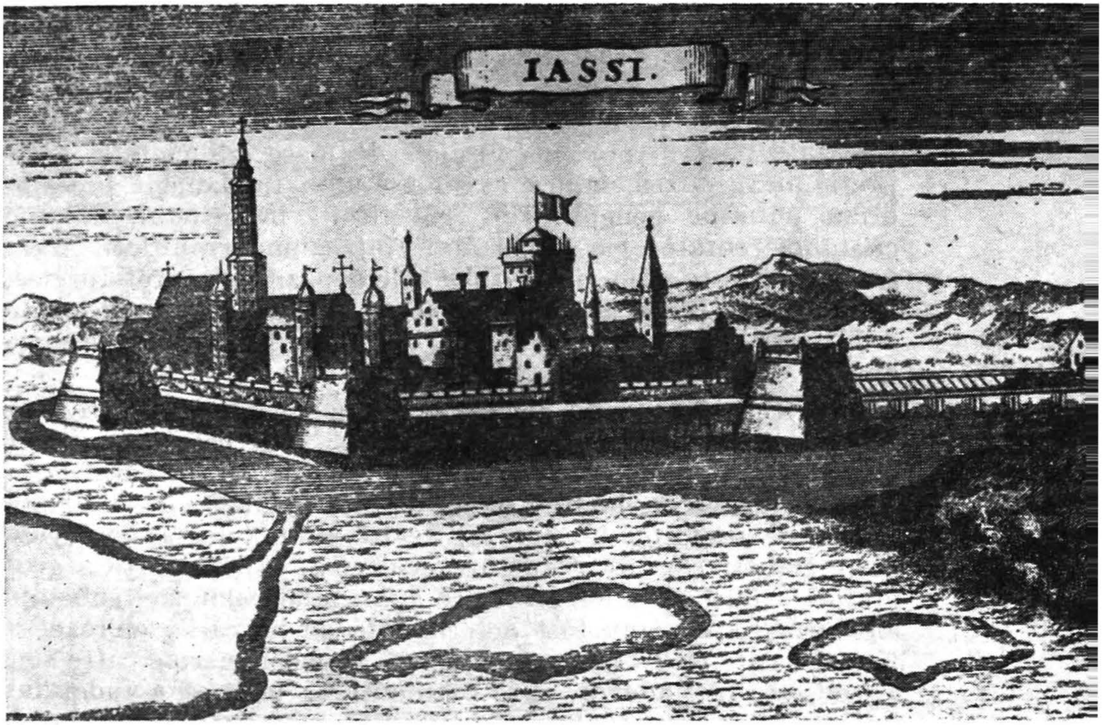

Fig. 1. — Cetatea Iași. Gravură germană din anul 1701 (după N. A. B o g d a n, 1904).

RELIEFUL

Relieful din cadrul județului Iași face parte integrantă din Podișul Moldovenesc, purtînd amprenta clară a factorilor geologici și fizico-geografici care au participat la geneza și evoluția sa.

https://biblioteca-digitala.ro

Din punct de vedere geologic, teritoriul la care ne referim aparţine unităţii structurale a Platformei Moldoveneşti, caracterizată printr-o mobilitate tectonică redusă, o structură şi o constituţie litologică relativ simplă. Studiile de specialitate efectuate pînă în prezent, forajele de mare adîncime şi prospecţiunile geofizice indică existenţa unui fundament precambrian puternic peneplenizat, constituit, în general, din roci cristaline cutate, cu importante intruziuni granitice. Acest fundament este acoperit de o stivă de depozite postproterozoice, cu o grosime între 1 000 şi 2 000 m, care cuprinde sedimente ordovician-siluriene, cretacice şi neogene, separate de discordanţe stratigrafice (fig. 2).

Ultimele depozite marine din seria neogenă, în care este sculptat întregul relief al judeţului Iaşi, sînt cele sarmaţiene, cu grosime de 280 m la Iaşi şi peste 1 000 m înspre valea Siretului. Aceasta au însă o structură monoclinală, cu înclinare destul de uniformă în jur de 8—10 m/km, de la nord-vest către sud-est (fig. 3). Structura geologică, ca şi repartiţia geografică a formaţiunilor geologice aparţinînd celor trei subetaje ale sarmaţianului au fost determinate de mişcările epirogenetice, corelate cu retragerea succesivă a apelor marine către sud şi sud-est. Într-adevăr, spre extremitatea nordică a judeţului întîlnim formaţiuni ale volhinianului, mai spre sud acestea sînt acoperite de depozitele besarabiene — care ocupă cea mai mare parte a judeţului Iaşi —, iar pe înălţimile situate către limita sudică a judeţului se găsesc şi cîteva porţiuni acoperite cu depozite chersoniene.

Din punct de vedere litologic, depozitele marine de suprafaţă, şi în special cele ale sarmaţianului mediu, pot fi subdivizate în două orizonturi : un orizont inferior, constituit, în principal, din argile şi marne, cu o largă răspîndire în partea nord-estică a judeţului corespunzătoare Cîmpiei Moldovei, întîlnindu-se însă şi în celelalte regiuni pînă la 250—300 m altitudine absolută, şi un orizont superior, cu nisipuri, gresii şi calcare oolitice, care ocupă majoritatea înălţimilor din Podişul Central Moldovenesc şi Dealul Mare. La acestea se mai adaugă depozitele cuaternare, formate din aluviuni argilo-nisipoase, nisipuri,

https://biblioteca-digitala.ro

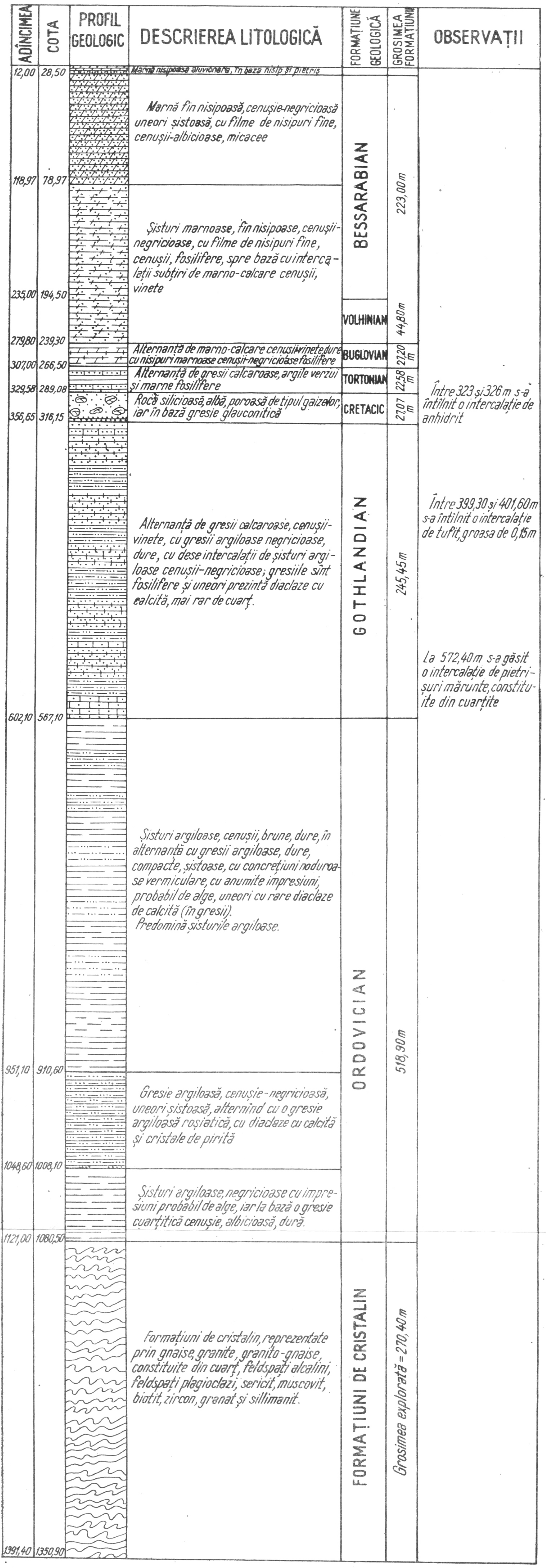

Fig. 2. — Profilul geologic sintetic al forajelor de referință din zona Iași (după I. Liteanu, N. Macarovici și T. Bandrabur, 1963).

https://biblioteca-digitala.ro

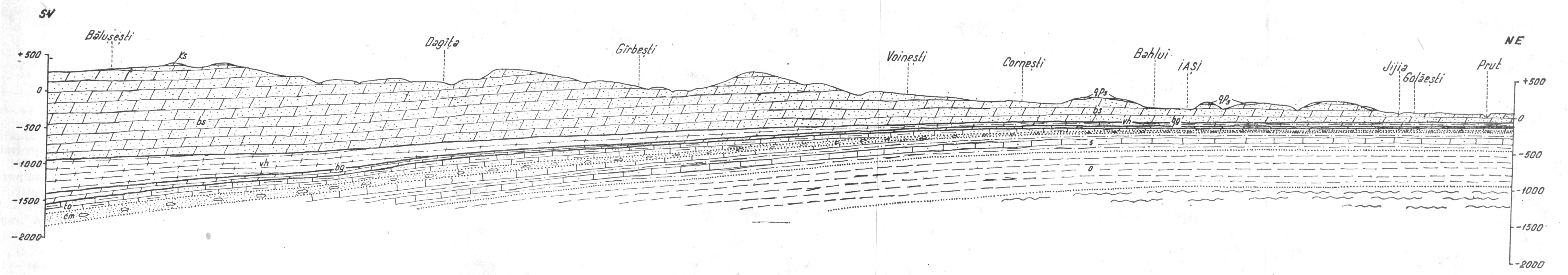

Fig. 3. — Secţiune geologică între valea Ursului şi Iaşi (după *Harta geologică a Republicii Socialiste România*, foaia Iaşi, sc. 1 : 200 000).

https://biblioteca-digitala.ro

prundişuri şi luturi loessoide din lungul văilor principale.

Suprafaţa iniţială a reliefului, reprezentată printr-o cîmpie de acumulare marină exondată, a început să fie modelată de factorii externi, între care rolul principal l-au avut arterele hidrografice şi procesele deluviale. Activitatea sculpturală și de acumulare a acestor factori, influenţată de condiţiile climatice care s-au succedat pe teritoriul nostru de-a lungul pliocenului şi cuaternarului, mai accentuată sau mai încetinită în funcţie de alcătuirea geologică, a dus la apariţia unui relief derivat, ale cărui înălţimi sînt cu cîteva sute de metri sub nivelul cîmpiei iniţiale.

Astăzi, după o evoluţie subaeriană de aproape 10 milioane de ani, relieful judeţului Iaşi are un pregnant caracter sculptural, prezentîndu-se, în partea de vest şi sud, sub forma unor platouri și dealuri uşor înclinate către sud-est, cu altitudini medii între 300 și 350 m, și sub forma unei cîmpii colinare și deluroase, cu altitudini medii de 150 m, în nord-est. Altitudinile maxime, care depășesc 400 m, au o frecvenţă mai mare în partea sudică și vestică a județului. Mai reprezentative sînt : 466 m la nord de Tansa, 450 m în dealul Şanţurilor (est Țibana), 449 m la nord de Suhuleţ, 438 m în dealul Cheia Domniţei, 417 în dealul Crasnei, la vest de Moşna, 404 m în dealul Păun de la sud-est de Iași — toate în partea de sud a județului; altitudini asemănătoare găsim și în vest, între Siret și Moldova, iar în Dealul Mare al Hîrlăului ele trec de 500 m — 593 m în Dealul Mare Tudora, situat în extremitatea nord-estică, la limita cu judeţul Botoşani, 555 m în dealul Bereslogi, 530 m în dealul Şanţurilor, peste 500 m în partea de sud a dealului Holm. Valorile cele mai coborîte ale reliefului se întîlnesc în lungul văii Prutului : 32 m la confluența Bahluiului cu Jijia și 30 m la confluența Jijiei cu Prutul, coborînd însă și sub aceste valori (pînă la 28 m) în cîteva puncte mai joase de pe șesul Prutului. Fragmentarea medie orizontală a reliefului oscilează între 700 m și 1 100 m, iar energia sa medie este cuprinsă între 50 și 120 m.

Relieful, în ansamblul său, este opera comună a factorilor externi care au acţionat selectiv în funcţie de structura

https://biblioteca-digitala.ro

geologică şi de litologie. Datorită acestui fapt, prima şi cea mai de seamă trăsătură generală a geomorfologiei judeţului Iaşi o constituie prezenţa unor *forme structurale de relief*. De altfel, aceste aspecte morfostructurale depăşesc limitele judeţului nostru, constituind o caracteristică de bază a întregului Podiş Moldovenesc.

Ca urmare a reflectării în relief a structurii geologice, marea majoritate a interfluviilor, indiferent de aspectul lor — platouri, coline etc. — , sînt orientate pe direcţia NV—SE, prezentînd pante domoale atunci cînd suprafaţa topografică este conformă cu structura şi pante mai abrupte, cu funcţie de cuestă, spre nord şi nord-vest. Acest lucru este ilustrat, între altele, şi de abruptul cu direcţia vest — est, situat în partea sudică a bazinului hidrografic al Bahluiului, cu o energie de peste 200 m, cunoscut în literatură sub numele de *Coasta Iaşului*.

Prezenţa unor orizonturi de roci mai dure, cum sînt gresiile şi calcarele oolitice, face ca structura să fie scoasă mai clar în relief de către eroziunea diferenţială. Se ajunge astfel ca factorii denudaţiei să descopere aceste strate de roci mai consistente şi mai greu de modelat, contribuind la formarea unor platouri structurale cum sînt cele de la Repedea (sud de Iaşi), din bazinul superior al Bîrladului — Tansa, Suhuleţ, Cheia Domniţei, Schitu Hadîmbu, Ipatele, Şcheia — ,de la nord de Ruginoasa (Broscăria-Laiu), sau din partea centrală a Dealului Mare Hîrlău.

Structura monoclinală influenţează, de asemenea, şi evoluţia văilor consecvente, subsecvente, obsecvente şi reconsecvente ce străbat teritoriul judeţului nostru.

A doua trăsătură generală importantă a reliefului judeţului Iaşi este de natură *morfosculpturală* şi se referă la diferenţierea unor subunităţi geomorfologice bine conturate şi a unei game largi de forme generate de raporturile dintre activitatea factorilor externi şi litologie.

Cîmpia de acumulare marină apărută la sfîrşitul sarmaţianului, în urma retragerii apelor de pe cea mai mare parte a teritoriului de care ne ocupăm, nu avea o constituţie uniformă. Condiţiile de sedimentare au variat în timp şi spaţiu, favorizînd formarea celor două complexe petrografice despre care

https://biblioteca-digitala.ro

am vorbit — unul inferior, argilo-marnos, şi altul superior, mai bogat în nisipuri, calcare, gresii şi conglomerate.

Repartiţia neuniformă a acestor roci şi rezistenţa lor diferită la eroziune au determinat factorii externi să sculpteze inegal diferitele sectoare ale cîmpiei iniţiale. Acolo unde rocile au fost mai moi, denudaţia a acţionat mai intens, iar adîncirea văilor, modelarea versanţilor şi a interfluviilor s-au făcut mai uşor şi mai rapid. Prezenţa orizonturilor mai dure de gresii, calcare şi conglomerate a făcut ca relieful să evolueze mai greu ; ca atare, altitudinile sale sînt mai mari, formele cu aspect de platou structural mai numeroase, iar fragmentarea verticală mai pronunţată. În felul acesta au apărut şi s-au dezvoltat trei subunităţi geomorfologice ale Podişului Moldovenesc, care pătrund şi în cuprinsul judeţului Iaşi : *Cîmpia Moldovei*, care ocupă partea sa de nord-est, *Podişul Sucevei*, situat în vestul judeţului, şi *Podişul Central Moldovenesc*, în sud (fig. 4).

Relieful actual din această parte a Moldovei are deci şi un pronunţat caracter sculptural. Factorii fizico-geografici puternic influenţaţi de condiţiile climatice din pliocen şi cuaternar, favorizaţi de faciesurile petrografice uşor de modelat şi de mişcările epirogenetice, au distrus suprafaţa iniţială şi au înlocuit-o cu un relief destul de variat de deasupra căruia s-au înlăturat pachete de roci groase de sute de metri. Această concepţie morfogenetică, emisă încă din a doua jumătate a secolului trecut de către Gr. Cobîlcescu, susţinută apoi de I. Simionescu şi de alţi cercetători, este acceptată şi astăzi. Este drept că între timp s-au încercat şi alte ipoteze, între care şi cele cu privire la originea tectonică a unor forme de relief, dar ele n-au fost confirmate de studiile mai noi.

Factorii modelatori şi alcătuirea petrografică determină şi cea de a treia trăsătură generală a teritoriului judeţului Iaşi, care are un caracter *morfodinamic.* Întreaga morfogeneză a fost şi este dominată de activitatea arterelor hidrografice şi de procesele deluviale, care imprimă cadrului natural o notă caracteristică.

Pe fondul general sculpturalo-structural al reliefului judeţului Iaşi, în lungul principalelor văi, a luat naştere şi un important relief de acumulare fluvială, care se prezintă sub

https://biblioteca-digitala.ro

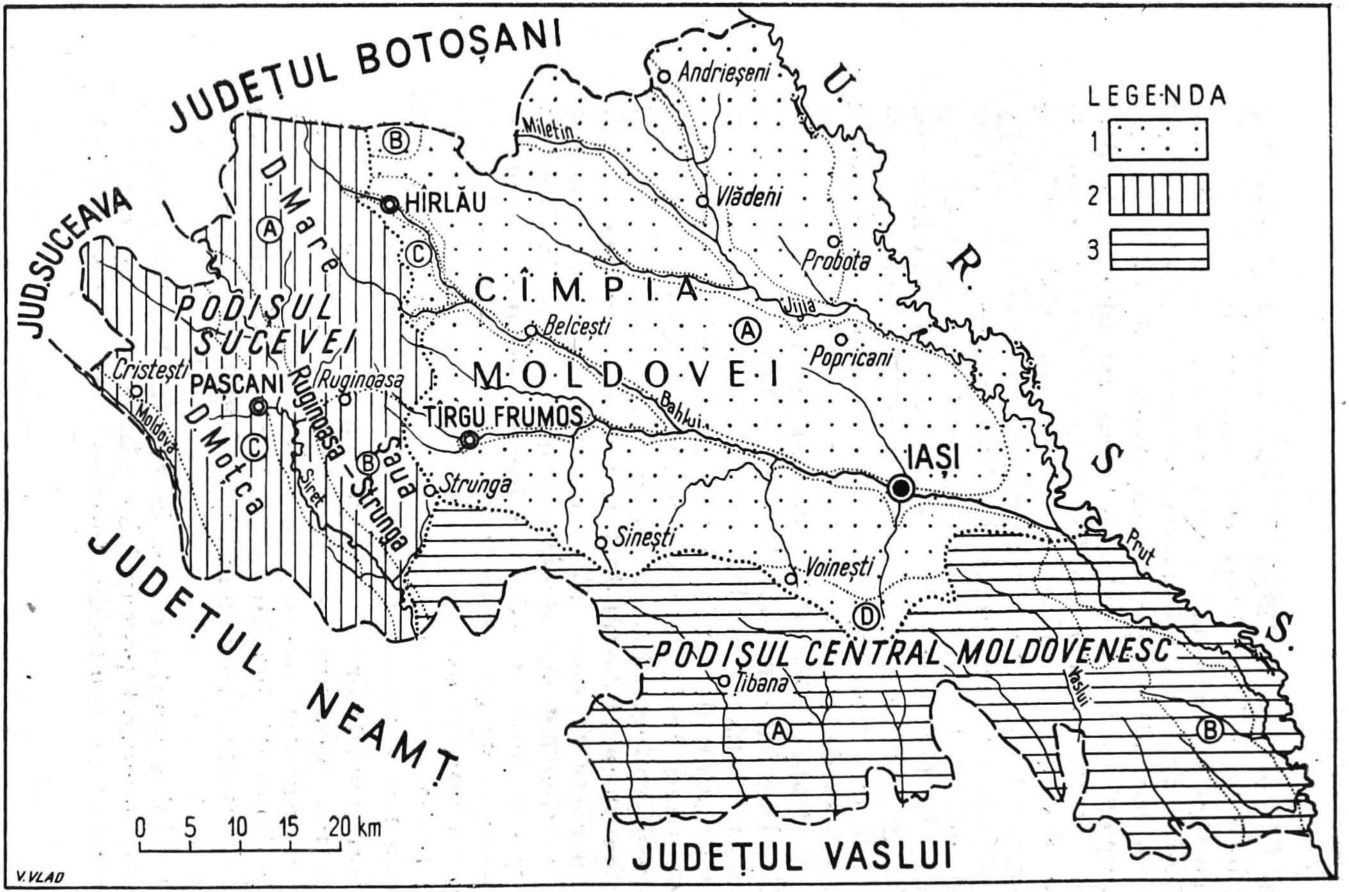

Fig. 4. — Harta unităţilor de relief.

1, Cîmpia Moldovei (*A*, Cîmpia Jijiei inferioare şi a Bahluiului: *B*, Depresiunea Frumuşica; C, Depresiunea Hîrlău-Hodora: *D*, Depresiunea Bîrnova – Voineşti): *2*, Podişul Sucevei (*A*, Dealul Mare al Hîrlăului; *B*, Şaua Ruginoasa–Strunga: *C*, Dealul Moţcăi): *3*, Podişul Central Moldovenesc (*A*, platourile, structurale Tansa–Repedea: *B*, cuestele Prutului).

https://biblioteca-digitala.ro

forma lteraselor, şesurilor şi a glacisurilor. Îndelungata evoluţie pliocen-cuaternară a văilor este concretizată în numărul mare de terase din lungul rîurilor mai importante, cum ar Siretul, Moldova, Prutul, Jijia, Bahluiul ş. a., ale căror altitudini relative urcă pînă la 170—180 m şi chiar 200 m.

S-au identificat astfel pînă la 7—8 terase care se aseamănă prin geneză, prin altitudinile relative ce oscilează de obicei în jurul valorilor de 10—15, 20—25, 50—60, 100, 120, 140 şi 160—170 m, prin paralelismul evident pe care-l păstrează cu albia actuală, prin dezvoltarea în evantai în sectoarele subsecvente, prin întinderea şi chiar prin structura lor geologică. Caracteristici oarecum asemănătoare prezintă şi şesurile văilor mai mari care străbat teritoriul judeţului, diferenţierile fiind doar de ordin cantitativ. Este vorba de existenţa unor depozite aluvionare cu grosimi obişnuite de 10—15 m, constituite din aluviuni mai grosiere în bază (nisipuri cu lentile de pietriş) şi mai fine (lut-argiloase) către suprafaţă, şi de un microrelief format din mici grinduri, popine, cursuri şi meandre părăsite etc.

Pe versanţii văilor, ca şi pe alte suprafeţe a căror înclinare depăşeşte 4—5° se dezvoltă o gamă largă de procese geomorfologice de tipul eroziunii areolare şi liniare, a surpărilor şi alunecărilor, care modifică într-un ritm accelerat profilul microreliefului. În ultimele decenii s-a desfăşurat o muncă susţinută pentru combaterea eroziunii solului şi a degradărilor de teren, obţinîndu-se rezultate remarcabile, dar cu toate acestea, procesele deluviale şi microrelieful creat de ele se impun în peisaj, constituind încă una din caracteristicile morfodinamice ale teritoriului.

Trăsăturile morfologice generale, pe care le-am amintit, sînt întregite de numeroase aspecte particulare ce au contribuit la diferenţierea celor trei subunităţi de relief: Cîmpia Moldovei, Podişul Sucevei şi Podişul Central Moldovenesc.

Cîmpia Moldovei

Această subunitate geomorfologică a Podişului Moldovenesc, cunoscută în literatura de specialitate şi sub numele de Cîmpia Jijiei sau Depresiunea Jijia—Bahlui, este situată în

https://biblioteca-digitala.ro

partea nord-estică a judeţului Iaşi, ocupînd aproape jumătate din suprafaţa acestuia. Ea este mărginită spre sud de Podişul Central Moldovenesc, reprezentat prin subunitatea platourilor structurale Tansa — Repedea, iar spre vest de Dealul Mare Hîrlău şi Şaua Ruginoasa — Strunga, care aparţin Podişului Sucevei.

Datorită altitudinilor sale medii de 125—150 m, contactul cu podişurile înalte din jur se face prin intermediul unor abrupturi cu energie pînă la 200—300 m şi pante medii de 10—20°. Abruptul sudic se desfăşoară pe linia localităţilor Tomeşti — Ciurea—Mogoşteşi — Voineşti —Horleşti — Strunga, iar cel vestic, cu un pregnant caracter cuestiform, este însoţit de localităţile Criveşti, Tîrgu Frumos, Dădeşti, Băiceni, Balş, Cotnari, Buhalniţa, Hîrlău, Deleni, Feredeni ş.a.

Spre est, Cîmpia Moldovei este limitată de rîul Prut, iar spre nord depăşeşte limitele judeţului Iaşi, continuîndu-se şi pe teritoriul judeţului Botoşani.

Relieful actual al Cîmpiei Moldovei are un aspect larg vălurat, cu interfluvii colinare şi deluroase, sau sub formă de platouri joase, ale căror altitudini se repetă pe suprafeţe întinse, lăsîndu-ne impresia că provin dintr-o suprafaţă unică ce a fost fragmentată de văile rîurilor. Formele cu contururi domoale, cu înclinări prelungi către sud-est, avînd doar cîte o coastă mai abruptă spre nord şi nord-vest, ca şi văile largi ai căror versanţi sînt adesea afectaţi de alunecări, spălaţi sau scrijelaţi de apele provenite din precipitaţii, reflectă pe deplin constituţia sa geologică.

Atunci cînd privim de pe un punct dominant, mai ales de pe muchia ramei înalte din jur, ne dăm mai bine seama că partea superioară a interfluviilor din bazinul Bahluiului şi al Jijiei, cu altitudini obişnuite ce rar depăşesc 200 m, se repetă necontenit pînă în zarea îndepărtată, creînd imaginea unei cîmpii autentice, în care văile s-au adîncit, în medie, cu 50—70 m. Prin urmare, numele de cîmpie care s-a dat la început acestei subunităţi, ţinîndu-se seama mai mult de caracterul său agricol, corespunde întru totul şi atunci cînd este vorba de relief.

O ideea mai precisă despre înfăţişarea acestei regiuni ne putem face dacă trecem în revistă altitudinile reliefului său

https://biblioteca-digitala.ro

Gama acestor altitudini nu este prea largă, desfăşurîndu-se între valorile de 32 m — care caracterizează şesul din zona de confluenţă a Bahluiului cu Jijia — şi 240 m cota maximă, situată la partea superioară a dealului Dumbrava, de la nord de localitatea Hodora. Înălţimile care depăşesc 200 m sînt destul de puţine şi izolate, încît toate aceste suprafeţe la un loc abia depăşesc cîţiva kilometri pătraţi. Dintre ele, mai reprezentative sînt dealurile Turia de la sud de Rădeni (230 m), Cărbunăriei — Ceplenița (227 m), Grădiştea — est Bădeni (212 m), Dodolea — NE Hîrlău (203 m), Ismana — Belceşti (204 m), Breazu — Iaşi (206 m), Cîrlig — Iaşi (202 m), Aroneanu — Iaşi (215 m), Rediul Aldei (209 m), Coada Stîncii (222 m). Toate cotele amintite sînt situate către extremităţile nord-vestice ale formelor respective de relief, în timp ce părţile cele mai extinse ale acestor culmi au altitudini sub 200 m.

Cele mai coborîte valori altitudinale ajung la 32—35 m pe şesul Prutului, la Ungheni, menţinîndu-se sub 50 m în tot lungul acestei văi care străbate teritoriul judeţului Iaşi, în cursul inferior al Jijiei — începînd din amunte de confluenţa cu Miletinul — şi în lungul văii Bahluiului, în avale de Leţcani.

Faţă de aceste altitudini extreme de pe interfluvii şi de pe şesuri, înălţimea medie a reliefului oscilează între 125 şi 150 m. Fragmentarea orizontală, stabilită prin profile transversale, indică predominarea interfluviilor cu lărgimi în jur de 700—800 m, fără a exclude existenţa celor care se situează în afara acestor valori. Energia reliefului este, în general, redusă, 50—70 m, dacă luăm în consideraţie totalitatea văilor care brăzdează Cîmpia Moldovei şi calculăm valorile sale medii. În lungul văilor principale, care de altfel sînt puţine la număr, amplitudinea maximă a reliefului poate ajunge pînă la 170—190 m.

Datele morfometrice amintite sînt completate în mod necesar de geodeclivităţile regiunii, care au de asemenea o gamă largă de valori, începînd cu suprafaţa aproape orizontală a şesurilor şi terminînd cu cornişele verticale de la partea superioară a unor versanţi.

Şesurile principalelor rîuri, ca şi partea superioară a unor platouri joase, cum sînt, de exemplu, cele dintre Miroslava — Bogdăneşti ş.a., au pante longitudinale sub 1 °. Podurile unor

https://biblioteca-digitala.ro

interfluvii, a căror înclinare generală este determinată de structura geologică, prezintă, în marea lor majoritate, înclinări de 3—5°; versanţii văilor cu energie mică se caracterizează prin declivităţi obişnuite de 5—10°, iar cei ai văilor mai importante, cînd nu sînt conformi cu structura, şi mai ales cuestele au de obicei 10—20°.

Ţinînd seama de activitatea factorilor denudaţiei şi de rezultatul interacţiunii acesteia cu factorii geologici, în cuprinsul Cîmpiei Moldovei vom putea deosebi forme de relief structurale, sculpturale şi de acumulare.

Relieful structural este destul de slab reprezentat, datorită faciesului petrografic argilos. Recunoaştem totuşi cu multă uşurinţă o concordanţă între structură şi orientarea generală a interfluviilor ce descresc lent de la nord-vest către sud-est, fără a exista însă o suprapunere perfectă între suprafaţa topografică şi cea structurală.

Structura monoclinală a depozitelor geologice a determinat apoi formarea unor văi consecvente, reconsecvente, subsecvente şi obsecvente, care caracterizează de fapt întregul Podiş Moldovenesc, aşa după cum am văzut deja atunci cînd am vorbit despre trăsăturile generale ale reliefului judeţului Iaşi.

Dintre formele structurale mai caracteristice şi mai frecvente fac parte şi cuestele. Dintre cele mai importante, în afară de Coasta Iaşului, se numără cele din lungul Jijiei, între localităţile Larga şi Victoria, din lungul sectorului inferior al Jijioarei, Coasta Bahluiului, Coasta Bahluieţului în avale de Tîrgu Frumos ş. a.

Relieful sculptural ocupă cea mai mare parte din Cîmpia Moldovei, înglobînd atît interfluviile lipsite de o cuvertură aluvială sau coluvială, cît şi versanţii a căror înclinare depăşeşte 3—4° şi sînt afectaţi de spălări, procese torenţiale sau alunecări.

Majoritatea interfluviilor din această parte a judeţului, ca de exemplu principalele înălţimi din lungul interfluviului Prut — Jijia la nord de Roşeani—, cea mai mare parte a interfluviilor Miletin — Jijioara, Jijioara — Bahlui şi Jijia — Ba-

https://biblioteca-digitala.ro

hlui, ca şi majoritatea suprafeţelor interfluviale de la sud de valea Bahluiului, au un caracter sculptural, caracterizându-se prin forme de relief estompate, larg vălurate, acoperite uneori de o cuvertură de luturi loessoide eluviale cu grosimi de 2—3 m. Din această cauză, complexul argilo-marnos sarmaţian apare la suprafaţă doar pe versanţii cu înclinări mai accentuate, în rîpi sau, în fruntea unor abrupturi.

Condiţiile naturale favorabile din această subunitate de relief au permis dezvoltarea unei game largi de procese geomorfologice de versant şi a unui microrelief deluvial caracteristic. Pe toţi versanţii se pot vedea consecinţele eroziunii areolare, ale organismelor torenţiale şi alunecărilor de teren. Larga răspîndire a acestora constituie o particularitate a Cîmpiei Moldovei menţionată în majoritatea lucrărilor fizico-goegrafice care se referă la acest teritoriu.

Combaterea eroziunii solurilor, amenajarea şi utilizarea raţională a terenurilor degradate din această parte a judeţului nostru s-a integrat în larga acţiune întreprinsă în acest scop pe întreg teritoriul patriei noastre. În ultimele decenii, un număr mare de instituţii şi colective de specialişti s-au preocupat de această prblemă cu rezultate dintre cele mai bune. Cu toate acestea, procesele destructive din cadrul versanţilor se manifestă încă destul de puternic. Numai în anii 1969—1970, datorită ploilor abundente din timpul primăverii şi verii, s-au reactivat suprafeţe mari de alunecări, care au totalizat sute de hectare, aducînd grave prejudicii unor locuinţe, clădiri social-culturale, drumuri şi suprafeţe agricole. Astfel de procese s-au declanşat atît în perimetrul municipiului Iaşi (circa 120 ha), cît şi pe teritoriul unui număr mare de comune: Rediu, Româneşti, Balţaţi, Victoria, Probota, Popricani ş. a.

Relieful de acumulare. Deşi în ansamblul său regiunea de care ne ocupăm are un caracter sculptural, în lungul rîurilor, a văilor mai importante, la contactul dintre diferitele trepte de relief, ori la atenuările de pantă se întîlnesc forme de acumulare reprezentate prin şesuri, terase, conuri de dejecţie, glacisuri coluviale şi proluviale.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu toată repartiţia geografică redusă, acestea prezintă mare importanţă atît pentru stabilirea evoluţiei în timp şi spaţiu a reţelei hidrografice sau a evoluţiei reliefului în ansamblul său, cît şi din punct de vedere practic, constituind cele mai favorabile terenuri pentru culturile agricole, căi de comunicaţie, aşezări etc.

Şesurile sînt cele mai recente forme ale reliefului de acumulare, ce au luat naştere în postglaciar, în decursul ultimilor 8 000—10 000 de ani. Ca dimensiuni, ele diferă de la o vale la alta, dar se aseamănă ca geneză, alcătuire petrografică şi chiar ca microrelief.

Grosimea aluviunilor şesurilor principale oscilează între 3 şi 20 m, în funcţie de importanţa văii, fiind alcătuite, de obicei, din depozite mai nisipoase cu lentile de prundişuri în bază şi pături mai argiloase către suprafaţă.

Deşi, în general, suprafaţa lor pare uniformă, totuşi, în amănunt, ele prezintă un microrelief destul de variat, constituit de obicei din două trepte (terase de luncă de 1—3 m şi 4—6 m), din grinduri paralele cu malurile albiilor minore şi zone mai coborîte, situate în spatele grindurilor, ocupate de meandre şi cursuri părăsite, bălţi etc. De asemenea, pe suprafaţa şesurilor se întîlnesc coşcove, grădişti de diferite dimensiuni complet individualizate sau în curs de detaşare de versanţi.

Cele mai dezvoltate sînt şesurile Prutului, Jijiei, Bahluiului şi Bahluieţului. Ele prezintă o deosebită importanţă pentru economia judeţului, datorită fertilităţii ridicate a solurilor, însă culturile agricole suferă adesea de pe urma inundaţiilor. În această categorie se găsesc peste 25 000 ha din şesul Prutului (Trifeşti—Ţuţora), la care se adaugă alte mii de hectare din lungul Jijiei şi a celorlalte văi. Lucrările de rectificare a unor cursuri, îndiguirile, desecările, construirea de bazine de retenţie ş.a. vor înlătura pericolul inundaţiilor, excesul de umiditate şi celelalte neajunsuri care micşorează potenţialul economic al acestor suprafeţe, punîndu-le astfel şi mai mult în valoare.

Terasele însoţesc de asemenea văile mai importante din cuprinsul Cîmpiei Moldovei, prezentîndu-se sub forma a 5—8

https://biblioteca-digitala.ro

trepte situate la diferite altitudini deasupra şesului actual, după cum rezultă din tabelul de mai jos.

Valea Prutului (m)	Valea Jijiei (m)	Valea Bahluiului (m)	Valea Nicolinei (m)	Valea Bahluiețului (m)	Valea Voineşti — Cucuteni (m)
15	10	8—10	10	10—40	10
20—25	20—25	20	20	—	20
30—35	—	30—35	30	—	30—35
60	60	60—70	60—70	65	70
90—100	100—110	95—105	100—105	95—105	95
110	—	120	125	110	—
140—150	140	130—140	135	132	—
—	—	160—170	—	—	—

Unele terase locale izolate, sau înglobate într-o cuvertură mixtă aluvio-coluvială se întîlnesc şi pe versanţii văilor Jijioara, Cîrjoaia, Buhalniţa, Valea Oilor etc.

În terasele tuturor rîurilor, cu excepţia văii Prutului, se remarcă oarecare diferenţiere granulometrică a aluviunilor mai grosiere. Dacă în baza aluviunilor teraselor superioare predomină prundişurile, în cele inferioare abundă nisipurile, iar prundişul este mai slab reprezentat.

Elementele paleontologice existente în aluviunile teraselor au permis stabilirea vîrstei multora dintre ele. Cercetările din ultimii ani conduc la concluzia că terasele cu altitudini relative pînă la 100—110 m sînt pleistocene, iar cele mai înalte se situează la trecerea dintre pliocen şi cuaternar sau chiar în pliocenul superior.

Formarea şi evoluţia teraselor rîurilor din Cîmpia Moldovei, ca şi din întregul Podiş Moldovenesc, este rezultatul unor uşoare ridicări ale scoarţei, corelate cu coborîrea continuă a nivelului de bază marin şi cu oscilaţiile climatice din pliocen şi cuaternar.

Repartiţia lor teritorială ne arată, de asemenea, că rîurile principale şi-au păstrat direcţia generală actuală încă din pliocen, suferind doar uşoare deplasări laterale, şi că nu poate fi

https://biblioteca-digitala.ro

vorba de cursuri care în trecut au avut direcţia vest-est, sau alte direcţii.

Relieful de acumulare din lungul văilor este întregit de prezenţa unor glacisuri coluviale, proluviale sau mixte, situate la baza versanţilor, la trecerile dintre anumite trepte ale versanţilor şi interfluviilor, precum şi pe flancurile conforme, slab înclinate, ale colinelor, dealurilor şi platourilor.

Cu toată omogenitatea morfologică a Cîmpiei Moldovei, în cuprinsul său se pot delimita cîteva subdiviziuni cu rang de subdistricte geomorfologice, cum sînt : partea centrală a Cîmpiei Jjiei inferioare şi a Bahluiului, al cărui relief vălurat şi fragmentat corespunde întru totul cu cel despre care am vorbit mai sus, şi cîteva depresiuni de contact, situate în apropierea ramei înalte din jur. Acestea au un relief mai coborît, cu forme mai domoale, energie mai redusă şi cu importante acumulări aluvio-coluvio-proluviale. În această categorie se încadrează partea de sud a *Depresiunii Frumuşica*, *Depresiunea Hîrlău — Hodora* şi *Depresiunea Bîrnova — Voineşti.*

Podişul Sucevei

Partea de vest a judeţului Iaşi, care are aspectul unui podiş autentic, cu înălţimi ce depăşesc 400 şi chiar 500 m, corespunde cu extremitatea sud-estică a Podişului Sucevei. Ea este reprezentată prin partea sudică a Dealului Mare al Hîrlăului şi a interfluviului Moldova — Siret (dealul Moţcăi), separate de valea largă a Siretului.

Limitele sale sînt deosebit de clare mai ales spre est, unde contactul cu Cîmpia Moldovei se face, aşa după cum am văzut, printr-un abrupt cuestiform cu energie de 200—300 m pe linia localităţilor Feredeni — Deleni — Hîrlău — Cotnari Cucuteni — Tîrgu Frumos — Criveşti — Strunga. Spre sud şi sud-est limita este mai puţin tranşantă, deoarece trecerea către Podişul Central Moldovenesc se face aproape pe nesimţite. De altfel, ambele subunităţi morfologice fac parte din aceeaşi familie a platourilor structurale, ele deosebindu-se, în primul

https://biblioteca-digitala.ro

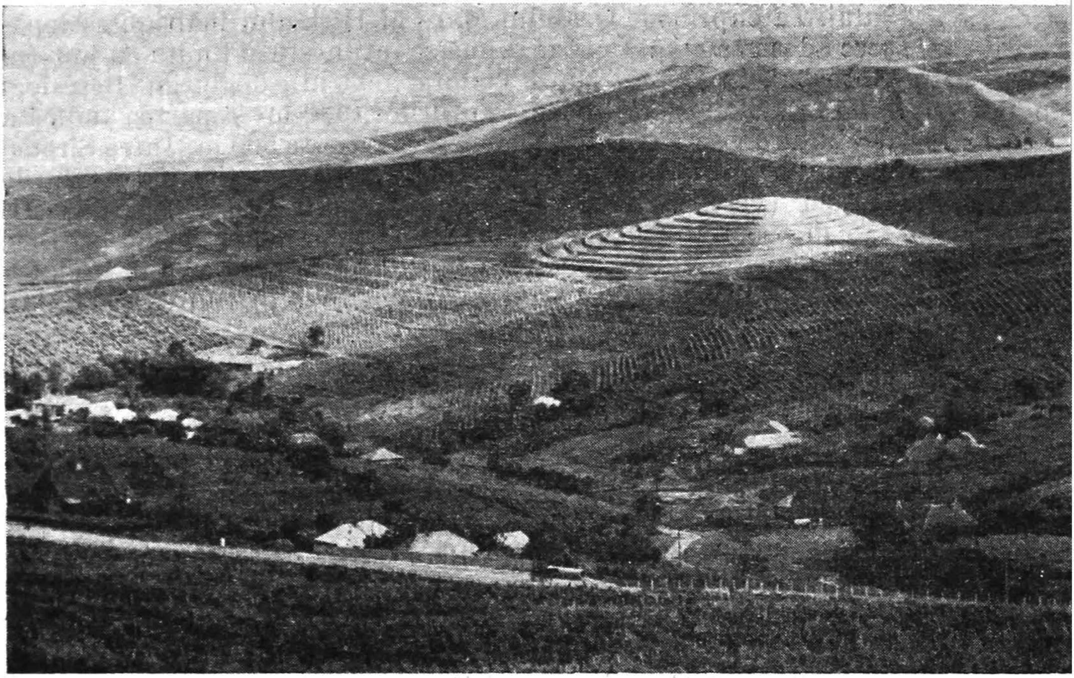

Fig. 5. — Vedere de ansamblu a podgoriei Cotnari cu lucrări de terasare a versanţilor pentru viticultură (foto C. Popescu).

rînd, prin poziţia geografică, la care se pot adăuga însă şi alte elemente fizico-geografice de amănunt. Pentru acest sector se consideră că limita ar fi marcată de o linie ce ar uni localităţile Strunga şi Miclăuşeni. Spre nord şi vest nu putem vorbi de limite geomorfologice, pentru că această subunitate dpăşeşte cadrul administrativ al judeţului nostru.

Înfăţişarea generală a reliefului este dominată de prezenţa culmii înalte de pe stînga Siretului şi a înălţimilor dintre Siret şi valea Moldovei (fig. 5).

Existenţa unor orizonturi mai dure de gresii calcaroase şi conglomerate sarmatice, situate la partea superioară a acestor înălţimi, a determinat apariţia unor întinse platouri structurale şi a celor mai mari altitudini de pe întreg teritoriul jude-

https://biblioteca-digitala.ro

ţului. În cuprinsul Dealului Mare al Hîrlăului înălţimile depăşesc adesea 500 m. Cota maximă se întîlneşte la limita cu judeţul Botoşani, în Dealul Mare Tudora (593 m), dealurile Bereslogi (555 m), Slobozia (532 m), Şanţurilor (530 m) şi partea sudică a dealului Holm, care de asemenea depăşeşte 500 m. Între Siret şi Moldova altitudinile cele mai mari depăşesc 400 m: dealurile Runcu (vest Gîşteşti) 454 m, Parcului (nord Miroslăveşti) 445 m, Soci 437 m, Trestioara (Tătăruşi) 430 m şi altele. Cele mai coborîte puncte au valori puţin mai mici de 200 m în valea Siretului, în avale de Paşcani, şi sub 140 m în valea Bahluiului, în amunte de Hîrlău.

Văile principale care străbat această regiune au o energie ce depăşeşte 250 m în cazul Siretului şi 350 m în sectorul superior al Bahluiului. Energia medie a reliefului este în jur de 120 m, iar versanţii ceva mai înclinaţi decît în Cîmpia Moldovei.

Altitudinile ridicate, care se menţin aproape constant peste 300 m, ca şi platourile structurale ale căror suprafeţe pot atinge uneori zeci de kilometri pătraţi constituie elementele morfologice caracteristice de aici, la care se adaugă apoi şi alte aspecte ale cadrului natural, care-i contureează şi mai mult individualitatea fizico-geografică.

Masivul Dealul Mare al Hîrlăului este constituit din două culmi principale, separate de un sector mai coborît, corespunzător bazinului superior al Bahluiului (V. Tufescu, 1937). Culmea vestică, sau *Dealul Mare* propriu-zis, mai îngustă spre graniţa nordică a judeţului, se extinde continuu spre sud, reuşind să ocupe lăţimi pînă la 20 km la latitudinea Hîrlăului; culmea estică, cu dimensiuni mult mai reduse, situată pe stînga văii Bahluiului, la nord de Hîrlău, numită *culmea Holmului*, este constituită din dealurile Holm, Lespezi şi Pietrăria. Relieful lor cu forme larg boltite şi trepte nivelate de denudaţie, cu altitudini ce depăşesc 500 m, reflectă întru totul constituţia geologică a acestui masiv.

Mai spre sud, dincolo de linia care ar urmări valea Cîrjoaiei, tributară Bahluiului, şi valea Bădiliţei, care debuşează spre Siret, platourile mai joase, cu altitudini sub 400 m, sînt continuate cu suprafeţe mai fragmentate, sculptate în roci mai moi, argilo-nisipoase. Acestea se înscriu în relief ca o subdivi-

https://biblioteca-digitala.ro

ziune morfologică a culmii de pe stînga Siretului, cunoscută sub numele de Şaua Ruginoasa — Strunga, care face legătura cu Podişul Bîrladului.

Interfluviul Moldova — Siret, atît cît aparţine judeţului Iaşi, apare, de asemenea, sub forma unor grupuri de mici platouri şi culmi structurale-sculpturale.

Alcătuirea geologică despre care am mai vorbit favorizează o mare dezvoltare a *reliefului structural* şi în special a platourilor şi coastelor morfologice.

Platourile, sau „platformele structurale" cele mai întinse şi mai remarcabile, cu o netezime aproape ideală, se întîlnesc în zona localităţilor Stroieşti, Todireşti, Vascani şi Hărmăneşti. Ele formează cea mai întinsă suprafaţă structurală din întregul Podiş Moldovenesc, cunoscută sub numele de *Platforma structurală Broscăria-Laiu* (V. Tufescu, 1937). Astfel de suprafeţe netede se găsesc şi la nord de satul Sticlăria, formînd *Platforma structurală Sîngeap*, precum şi pe alte înălţimi.

Forme asemănătoare întîlnim, de asemenea, între Siret şi Moldova, la nord-vest de Brăteşti, la nord de Moţca, la Honiţa şi la vest de Tătăruşi.

Peste tot, orizonturile dure de calcare, gresii şi conglomerate sînt exploatate şi folosite pe plan local pentru diferite lucrări gospodăreşti.

Structura monoclinală şi prezenţa plăcilor de roci mai dure au determinat şi apariţia unor *cueste* clasice, care întregesc gama formelor structurale. Între acestea amintim : coasta Bahluiului din amunte de Hîrlău, coasta Buhalniţei, care corespunde cu flancul nordic al dealului Cătălina, coasta Cîrjoaiei, coasta Bădiliţei, coasta Hărmăneştilor, toate din cuprinsul Dealului Mare, apoi coasta Colhamului de la nord-est de Miroslăveşti, la care s-ar putea adăuga şi altele, situate în lungul unor văi mici afluente pe stînga Moldovei sau pe dreapta Siretului.

Relieful sculptural din cuprinsul părţii sud-estice a Podişului Sucevei ocupă, de asemenea, un loc însemnat. Cu toate că aici altitudinile sînt mult mai mari decît în Cîmpia Moldovei, iar stratele de roci de la partea superioară mai greu de erodat, suprafaţa topografică se găseşte mai jos decît suprafaţa iniţială a podişului, datorită activităţii îndelungate a factorilor externi.

https://biblioteca-digitala.ro

În unele sectoare, aceştia au scos la iveală păturile mai dure, contribuind la apariţia platourilor structurale, în altele, cu roci mai moi, relieful a fost sculptat mai adînc. Aşa se explică prezenţa unor sectoare înalte (masive), separate de zone mai coborîte (înşeuarea Ruginoasa-Strunga), ca şi diferenţele dintre Dealul Mare şi Cîmpia Moldovei. Unii autori au considerat însă că eroziunea selectivă nu ar fi fost capabilă de asemenea operă şi de aceea au căutat alte explicaţii, apelînd la existenţa unor mişcări tectonice locale, care ar fi provocat boltiri şi dislocări de strate.

Procesele sculpturale cele mai active şi mai importante sînt legate de activitatea arterelor hidrografice. Ele au secţionat relieful înalt pe adîncimi de peste 200—300 m, creînd uneori veritabile culoare morfologice, cum este de exemplu valea Siretului, care străbate de la nord la sud partea vestică a teritoriului judeţului Iaşi.

Au existat însă şi unele opinii mai vechi care considerau că într-o anumită etapă principalele rîuri din Podişul Moldovenesc ar fi avut o direcţie vest—est şi că unul dintre acestea ar fi trecut prin înşeuarea de la Ruginoasa—Strunga. Această concepţie a fost însă abandonată, ajungîndu-se la concluzia că rîurile principale nu au suferit modificări importante de direcţie, ci doar unele deplasări laterale sau extinderi de bazine hidrografice.

În cuprinsul Dealului Mare, eroziunea fluvială se desfăşoară cu mare intensitate, creînd văi relativ înguste şi adînci, a căror obîrşie înaintează treptat spre vest. Datorită acestui fapt, aici se întîlnesc numeroase *captări iminente şi efectuate* (V. Tufescu, 1937; V. Băcăuanu, 1968). Cauza principală a acestora o constituie, în primul rînd, nivelul de bază mai coborît din bazinul Prutului şi respectiv al Bahluiului.

Pe versanţii văilor, ca şi pe flancul estic al Dealului Mare, *procesele geomorfologice actuale* sînt foarte răspîndite şi deosebit de active. Ele sînt favorizate de prezenţa unor pante cu înclinări de peste 10—20°, de faciesul argilos în care s-a sculptat partea inferioară a văilor şi de existenţa unor bogate strate acvifere situate la baza calcarelor şi gresiilor sarmatice. În bazinul Bahluiului superior, ca şi al Bahluieţului în amonte de Tîrgu

https://biblioteca-digitala.ro

Frumos se întîlnesc, de obicei, degradări mixte create atît de eroziunea plană şi torenţială, cît şi de alunecări. Pe versanţii cu caracter de cuestă din Dealul Mare şi dealul Moţcăi, ca şi pe abruptul dinspre Cîmpia Moldovei predomină însă alunecările. În unele sectoare acestea au dislocat pachete mari de roci, care în urma denivelărilor apar ca nişte trepte de versant.

În primăvara anului 1970, ca urmare a precipitaţiilor abundente, numeroase alunecări, parţial stabilizate, s-au reactivat, aducînd prejudicii economiei comunelor Deleni, Stroieşti, Todireşti, Sireţel, Cristeşti ş.a.

Relieful de acumulare este destul de slab dezvoltat în interiorul masivelor despre care am vorbit. El caracterizează însă valea Siretului şi partea sud-vestică a interfluviului Moldova—Siret.

În lungul Siretului se desfăşoară un şes întins, cu lăţimi pînă la 4 km, constituit, la bază, din 3—5 m nisipuri şi prundişuri şi din aluviuni nisipo-argiloase, sau lut-nisipoase, către suprafaţă.

În cadrul acestui şes se pot distinge două trepte, şi anume : o treaptă joasă, cu altitudini relative de 2—3 m, frecvent inundabilă, bogată în acumulări de nisip şi prundiş — adică albia majoră propriu-zisă în care Siretul îşi poartă cursul său meandrat, şi o terasă de luncă cu altitudini de 4—7 m, ferită de inundaţii, folosită din plin pentru culturile cerealiere şi legumicole.

Aceasta din urmă este compartimentată de către unele cursuri şi meandre părăsite, sau de sectoare mai joase inundabile. Suprafaţa sa este folosită de partea de jos a oraşului Paşcani, precum şi de unele sate cum sînt Lunca, Blăgeşti ş.a.

În lungul limitei vestice a judeţului se desfăşoară şi un sector redus al şesului rîului Moldova, bogat în prundiş, secţionat de numeroase albii despletite.

Celelalte văi au şesuri înguste, cu caracter aluvio-coluvial, care nu prezintă o importanţă deosebită.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe versanţii văii Siretului, în special pe cel din dreapta, ca şi pe flancul stîng al văii Moldova, se întîlnesc 6—7 terase etajate la următoarele altitudini relative:

Terasele Siretului (m)		Terasele Moldovei (m)	
T. I	15—20		—
T. II	35—40	T. I	20
T. III	50—60	T. II	35
T. IV	100	T. III	50—60
T. V	130—140	T. IV	100
T. VI	160—170	T. V	110—120
T. VII	200—210	T. VI	160—170

Terasele Siretului ocupă tot flancul vestic al văii, începînd de la nivelul localităţilor Tătăruşi — Brăteşti — Muncelu de Sus şi pînă la albia actuală. Ele se prezintă sub forma unor trepte bine individualizate, constituite din nisipuri şi prundişuri în bază, peste care se aştern cuverturi groase de luturi loessoide. Treptele superioare (fig. 6) sînt mai fragmentate şi mai degradate decît cele cu altitudini pînă la 50—60 m (terasa de la Paşcani şi terasa de la Valea Seacă).

Suprafeţele uşor înclinate ale teraselor, cu treceri gradate între diferitele trepte, oferă condiţii deosebit de favorabile pentru culturile agricole, pentru aşezări — ca oraşul Paşcani — pentru căile de comunicaţie etc.

Terasele Moldovei sînt bine reprezentate pe stînga văii, începînd de la nord de Miroslăveşti, şi se prezintă sub forma a şase trepte de versant.

Ca o trăsătură generală a acestora menţionăm că cele cu altitudini sub 100 m sînt formate din 2—7 m nisip şi prundiş şi 10—15 m luturi loessoide, în timp ce terasele mai înalte au prundişurile la zi, fiind lipsite de cuvertura de luturi loessoide. De asemenea, spre deosebire de prundişurile din terasele Siretului, în care apar numai elemente din fliş, aici se întîlnesc şi unele fragmente de şisturi sericitoase şi cloritoase, ce permit diferenţierea aportului celor două rîuri la formarea teraselor de confluenţă.

https://biblioteca-digitala.ro

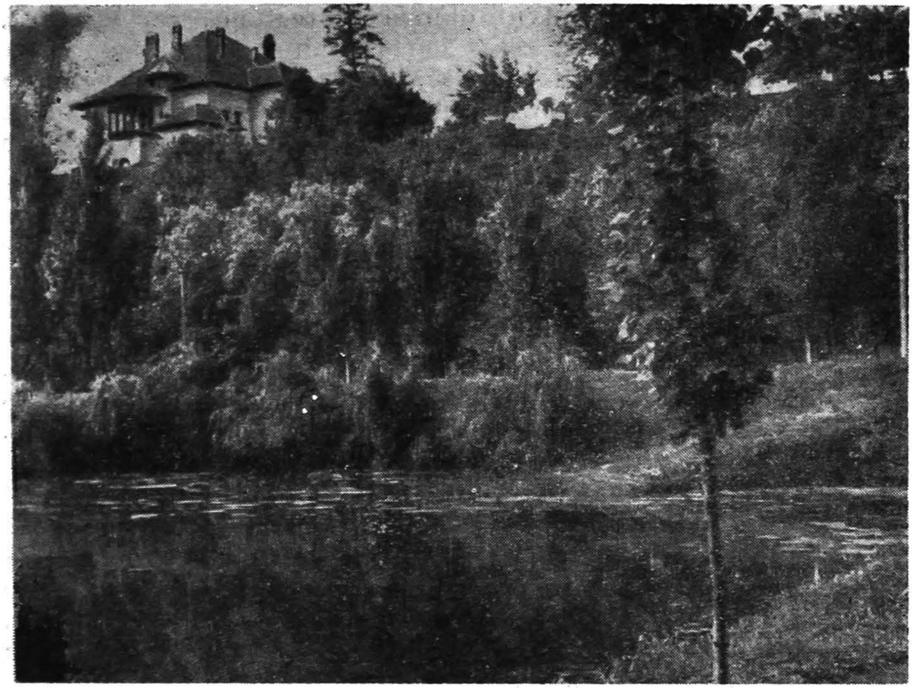

Fig. 6. — Paşcani. Fruntea terasei de 15—20 m a Siretului și casa Cantacuzino-Paşcanu (sec. al XVII-lea) (foto Al. Ungureanu).

Începînd de la nord-est de Ciohorăni, terasele Moldovei se întîlnesc cu cele ale Siretului, încît de aici spre sud întregul interfluviu este acoperit de o pătură aluvială. Cea mai veche confluenţă a avut loc la nivelul superior al interfluviului (395 m), apoi, ca urmare a aluvionării comune, punctul de confluenţă al celor două rîuri s-a deplasat pînă la sud de Roman.

Existenţa şi orientarea teraselor Siretului şi Moldovei, ca şi altitudinile absolute ale teraselor superioare (350—400 m) atestă că traseul acestor văi s-a menţinut pe aceeaşi direcţie de la sfîrşitul pliocenului şi pînă astăzi. Prin urmare, şaua de la Ruginoasa, cu altitudini mai mici sau egale cu cele ale teraselor superioare ale Siretului, nu a putut fi sculptată de un curs

https://biblioteca-digitala.ro

transversal care ar fi avut obîrşia în regiunea carpatică (I. Sîrcu, 1955).

Trecerea de la o terasă la alta, ca şi de la unii versanţi la albiile rîurilor se face de multe ori prin intermediul unor glacisuri coluviale, sau coluvio-proluviale, care fac corp comun cu restul acumulărilor din cadrul văilor amintite.

Podişul Central Moldovenesc

Partea de sud a judeţului Iaşi se caracterizează tot printr-un relief înalt şi masiv, cu multe suprafeţe structurale, care se aseamănă destul de mult cu cel al Dealului Mare al Hîrlăului. Această subunitate de relief este cunoscută sub numele de Podişul Central Moldovenesc şi reprezintă partea cea mai nordică a Podişului Bîrladului.

Limitele sale sînt bine puse în evidenţă : spre nord Coasta Iaşului, care domină Cîmpia Moldovei cu 200—300 m, spre vest un sector redus al văii Siretului, iar la est valea Prutului. Către sud şi sud-vest podişul amintit se continuă pe teritoriul judeţelor Vaslui şi Neamţ.

Relieful are un aspect deluros, fiind protejat la partea superioară de plăci calcaroase şi grezoase. Altitudinile celor mai multe interfluvii oscilează între 300 şi 350 m, deşi există şi numeroase suprafeţe care depăşesc 400 m — dealul Tansa 466 m, dealul Şanţurilor (est de Ţibana) 450 m, dealul Suhuleţ 449 m, dealul Cheia Domniţei 438 m, dealul Crasnei (vest de Moşna) 417 m ş. a. În legătură cu aceste înălţimi maxime trebuie semnalat faptul că ele nu se găsesc în lungul actualei cumpene de apă dintre bazinul Bîrladului şi cel al Bahluiului, situată în imediata apropiere a Coastei Iaşului, ci cu 5—10 km mai spre sud.

Altitudinile cele mai coborîte din cursul inferior al văilor de pe stînga Bîrladului superior sînt în jur de 140 m, iar în valea Prutului de 30 m.

Energia maximă a reliefului depăşeşte 200 m în cursul mijlociu al Stavnicului — acolo unde acesta separă platformele

https://biblioteca-digitala.ro

structurale Şcheia şi Ipatele de Cheia Domniţei — şi în apropierea confluenţei văii Cozia cu valea Prutului.

Ca şi în cuprinsul subunităţilor analizate anterior, în Podişul Central Moldovenesc se disting forme structurale, sculpturale şi de acumulare, ale căror particularităţi de amănunt diferă de la un sector la altul.

Cele mai caracteristice forme de relief sînt *podişurile structurale* şi *cuestele*. Existenţa acestora este legată strîns de alcătuirea geologică. Peste complexul de roci argilo-marnoase de vîrstă besarabiană se găseşte un pachet de roci mai nisipoase, cu importante orizonturi de gresii şi calcare exhumate, care constituie partea superioară a multor interfluvii de aici. Reţeaua hidrografică dendriformă de pe stînga Bîrladului superior a contribuit la fragmentarea orizontală a reliefului şi la apariţia văilor a căror energie medie are valori mai mari decît în Dealul Mare al Hîrlăului. Aici se întîlnesc multe dealuri bine individualizate şi numeroase platouri mici, mărginite de versanţi abrupţi, care provin din compartimentarea unor plăci întinse de calcare şi gresii sarmatice. Înălţimile maxime, pe care le-am citat mai sus, au tocmai un astfel de caracter structural. Suprafaţa lor slab înclinată spre sud-est are dimensiuni destul de variabile; în unele sectoare prezintă lărigimi de 3—5 km, iar în altele se reduc la înguste creste interfluaviale. Cele mai dezvoltate platouri structurale se întîlnesc la nord de localităţile Suhuleţ, Ipatele, Şcheia şi Schitu Hadîmbu, la nord-est de Ţibana (Cheia Domniţei), la sud de Iaşi (Repedea-Păun), la sud de Slobozia şi Dobrovăţ.

În legătură directă cu structura geologică monoclinală (fig. 7 şi 8) se dezvoltă şi cuestele, care au cea mai mare frecvenţă în întregul Podiş Moldovenesc. Între acestea, primul loc îl ocupă coasta ce marchează limita nordică a Podişului Central Moldovenesc, la care se adaugă însă şi alte cueste, mai dezvoltate sau mai restrînse, care pot forma adevărate aliniamente, cum este cazul cu flancul nordic al dealurilor Schitu—Hadîmbu — Comorii, cum sînt flancurile sudice ale văilor Goruni, Comarna, Covasna, Cozia, Bohotin ş.a.

Cueste cu aspect concav, convex, în unghi sau în zigzag apar de multe ori şi în lungul unor afluenţi neînsemnaţi, cu ca-

https://biblioteca-digitala.ro

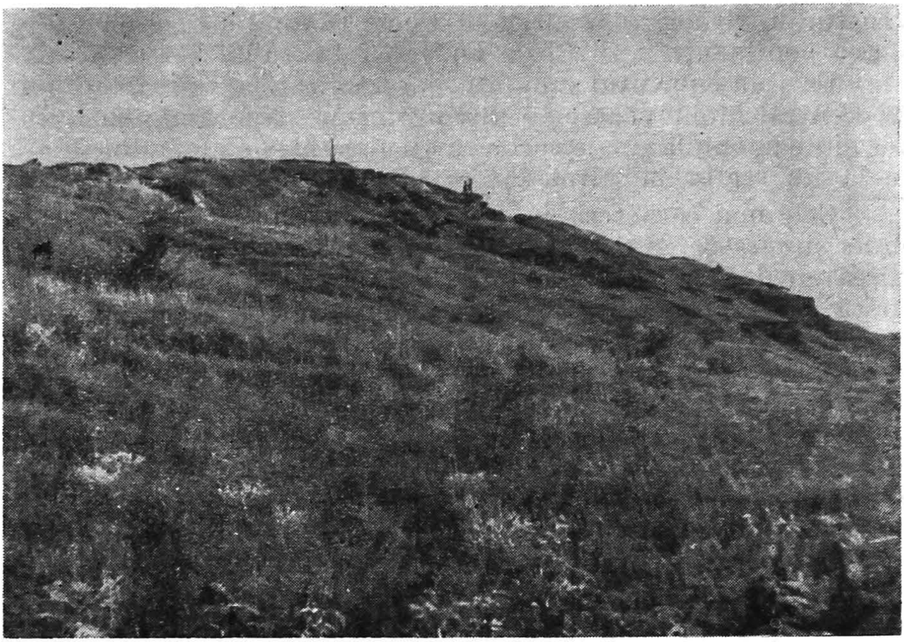

Fig. 7. — Dealul Repedea (foto V. B ă c ă u a n u).

racter subsecvent, care de multe ori nu depăşesc 1—2 km — cum sînt cei de pe stînga Stavnicului şi Şacovăţului.

Cele mai multe dintre văile care străbat partea sudică a judeţului, corespunzătoare Podişului Central Moldovenesc (Dagîţa, Şacovăţ, Stavnic, Rebricea, Vaslui), sînt tributare Bîrladului şi au, în general, un caracter reconsecvent, cu uşoare abateri locale, care le imprimă oarecare asimetrie. Cele afluente pe dreapta Prutului (Goruni, Comarna, Covasna, Cozia, Bohotin) sînt, în mare parte, subecvente. În lungul lor se pot observa sectoare mai largi, dezvoltate pe seama rocilor argilo-nisipoase, care alternează cu porţiuni mai înguste, dominate de prezenţa gresiilor şi calcarelor sarmatice.

Acolo unde plăcile de gresii şi calcare sarmatice au fost distruse sau se găsesc mai la adîncime se dezvoltă *formele sculpturale de relief*. Acestea sînt reprezentate atît prin interfluvii

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 8. — Structura geologică a podișului deschisă de o ravenă — „Pietrăria' — Miroslăvești (foto V. Băcăuanu).

argilo-nisipoase, acoperite cu cuverturi subţiri de luturi loessoide, care se dezvoltă în prelungirea platourilor structurale, cît şi prin întreaga reţea de văi tinere, ai căror versanţi sînt intens modelaţi de procesele geomorfologice actuale.

Un rol important în sculptarea versanţilor îl au şi *procesele deluviale*, care se manifestă mai activ pe pantele defrişate. Cele mai spectaculoase sînt surpările şi alunecările de teren ce însoţesc aproape continuu versantul drept al Prutului şi Coasta Iaşului, prezentînd o frecvenţă ceva mai redusă pe versanţii conformi cu structura şi pe flancurile văilor reconsecvente. Condiţiile meteorologice din unii ani favorizează accelerarea proceselor de eroziune torenţială şi reactivarea unor alunecări mai vechi parţial stabilizate. Aşa a fost cazul şi în primăvara anului 1970, cînd în partea de sud a judeţului Iaşi au alunecat sute de hectare de teren. Cele mai mari proporţii le-au avut alunecările din zona localităţilor Chipereşti (264 ha), Răducă-

https://biblioteca-digitala.ro

neni (80 ha), Recea-Ţibăneşti (30 ha), Mogoşeşti (10 ha) ş.a., care au distrus numeroase locuinţe, căi de comunicaţie, vii, livezi etc.

Relieful de acumulare din partea sudică a judeţului Iaşi este mult mai redus decît în celelalte subunităţi. Locul cel mai important îl ocupă şesul Prutului dintre Ţuţora şi Gorban, care prezintă aceleaşi caracteristici structurale şi morfologice ca şi sectorul din amunte corespunzător Cîmpiei Moldovei.

Celelalte şesuri ale văilor Şacovăţ, Stavnic, Rebricea, Vaslui, Bohotin ş.a. sînt constituite din depuneri aluvio-coluviale relativ subţiri, completate adesea de mici conuri de dejecţie laterale.

Ţinînd seama de unele particularităţi morfologice, în cuprinsul Podişului Central Moldovenesc se pot deosebi cîteva subunităţi cu rang taxonomic de subdistricte. Dintre acestea, teritoriul judeţului Iaşi cuprinde Platourile structurale Tansa—Repedea şi Cuestele Prutului.

RESURSELE SUBSOLULUI

Evoluţia şi alcătuirea geologică, relativ simplă, a teritoriului judeţului Iaşi nu au favorizat apariţia unei game prea largi de resurse naturale ale subsolului. Formaţiunile sarmatice, cu structură uşor monoclinală, în care este sculptată cea mai mare parte a reliefului, dispun totuşi de roci variate, folosite ca materiale de construcţii, oferind în acelaşi timp condiţii favorabile pentru formarea unor ape minerale cu importante calităţi terapeutice.

Dintre rocile sedimentare, care prezintă interes economic, amintim gresiile şi calcarele oolitice, nisipurile şi argilele. Acestea apar la zi în cuprinsul versanţilor, sau chiar la partea supe-

https://biblioteca-digitala.ro

rioară a unor interfluvii sculpturale, prezentîndu-se sub forma unor orizonturi cu grosimi variabile, care au determinat apariția unor cariere de interes local și regional.

Cele mai importante materiale de construcții, care de altfel se exploatează de multă vreme într-o serie de cariere, se întîlnesc în partea sudică și vestică a județului. Spre sud, în cuprinsul Coastei Iașilor și al Podișului Central Moldovenesc, sînt frecvente carierele de calcare oolitice și gresii calcaroase care oferă piatra necesară unor construcții sau pentru întreținerea drumurilor. Așa sînt cele situate în apropierea satelor Pietrăria, Șcheia, Ipatele, Schitu Duca, Păun ș.a. Ele sînt completate de unele puncte în care se exploatează și nisipuri sarmatice.

Particularități litologice asemănătoare prezintă și unitatea înaltă a Dealului Mare de la vest de Hîrlău, în care abundă orizonturile de gresii calcaroase, însoțite uneori de nisipuri și conglomerate slab cimentate. De o apreciere deosebită s-au bucurat, în trecut, microconglomeratele silicioase de la Deleni, care erau folosite pentru pietrele de moară.

Gresii și calcare oolitice și cochilifere se întîlnesc apoi în cuprinsul interfluviului dintre Moldova și Siret, începînd de la Muncelu de Sus și Ciohorăni pînă către extremitatea nord-vestică a județului la Pietrosu—Tătăruși.

O foarte largă răspîndire au argilele sarmatice, care sînt prezente pe întreg teritoriul județului Iași, fiind exploatate însă doar în cîteva puncte din apropierea orașului Iași, în vederea fabricării cărămizilor și a produselor ceramice.

Albiile principalelor rîuri și terasele oferă prundișurile și nisipurile necesare satisfacerii unor cerințe gospodărești de ordin local. Rezerve mai importante se găsesc în albia Siretului, la Lespezi, unde există și o balastieră de interes republican, care oferă pietrișuri de bună calitate, folosite ca agregate în prepararea betoanelor de mare rezistență și pentru întreținerea șoselelor.

Terasele din cadrul văilor, ca și unele glacisuri coluviale sînt acoperite, de cele mai multe ori, de luturi loessoide, a căror grosime oscilează, de obicei, între 3 și 10 m și care sînt de asemenea valorificate pe plan local.

https://biblioteca-digitala.ro

Cea de a doua categorie de resurse ale subsolului o constituie apele minerale, predominant sulfuroase. Existenţa lor este legată de sărurile bogate din argilele şi marnele sarmatice, care sînt dizolvate de apele subterane de adîncime. Structura geologică monoclinală şi prezenţa acestor ape, sub presiune, situate la diferite adîncimi, determină caracterul lor ascensional. Dintre cele mai importante amintim izvoarele de ape minerale bicarbonatate, sulfatate, magneziene, calcice, sodice, uşor sulfuroase de la Strunga, care au determinat şi apariţia unei mici staţiuni balneoclimaterice. De asemenea, la Nicolina-Iaşi, forajele de mare adîncime au interceptat ape sulfuroase, cloruro-sodice, iodate, bromate, cu proprietăţi radioactive şi caracter artezian, intens folosite, în ultima vreme, în scopuri balneologice.

CLIMA

Datorită poziţiei geografice a judeţului Iaşi, clima sa are un caracter continental destul de pronunţat, integrîndu-se ţinutului climatic al podişului deluros al Moldovei. Ea este influenţată în mare măsură de prezenţa maselor anticiclonilor atlantic şi continental. În timpul verii predomină timpul secetos, cu temperaturi ridicate, a căror valoare maximă absolută, la Iaşi, a fost de 40°C. Iarna, cea mai mare parte a Moldovei este acoperită de mase de aer venite dinspre nord-est şi nord, fiind adesea expusă viscolului. Minima absolută, înregistrată la Iaşi, a fost de — 30,6°C. Rezultă deci o amplitudine maximă absolută de 70,6°C.

Valorile medii anuale ale temperaturii aerului sînt destul de ridicate; izoterma de 9° străbate sinuos întregul teritoriu al judeţului nostru.

Cantitatea totală de precipitaţii oscilează între 460 şi 600 mm anual, în funcţie de înălţimea reliefului; vara cad ploi torenţiale şi sub formă de averse, iar toamna burniţe de lungă durată.

https://biblioteca-digitala.ro

Vînturile dominante bat din nord-vest şi nord, iar secetele, brumele tîrzii, ploile cu grindină şi furtunile mari sînt fenomene hidrometeorologice destul de frecvente.

Relieful, prin aspectul şi altitudinea sa, contribuie la o uşoară diferenţiere climatică între partea de sud a Cîmpiei Moldovei şi sectoarele înalte corespunzătoare Podişului Sucevei şi Podişului Central Moldovenesc.

O imagine mai clară asupra particularităţilor climatice ale judeţului Iaşi ne putem face dacă analizăm în amănunt variaţiile diferitelor elemente climatologice [1].

Regimul temperaturii aerului se caracterizează prin valori medii anuale în jur de 9° (9°,6 C la Iaşi) şi o amplitudine anuală a mediilor lunare de 24—25°C. Diferenţele dintre mediile lunare şi anuale ale subunităţilor joase de relief şi cele mai înalte din vest şi din sud sînt, de obicei, de 1—2°C. Caracterul continental al climatului de aici este scos în evidenţă cu deosebită pregnanţă de către minimele şi maximele absolute lunare şi mai ales de către amplitudinea maximă absolută, care la Iaşi a atins 70°C.

Dacă luăm în considerare cele mai mari şi cele mai mici medii lunare, vedem că ele au depăşit 25°C în iulie 1936 şi august 1946, coborînd la —12°5C în ianuarie 1942 şi —13°1C în februarie 1929. Valoriile medii anuale cele mai ridicate au atins 10°9C în 1936, iar cele mai mici 7°9C în 1940 şi 1942.

Temperatura aerului din această parte a ţării noastre a marcat oarecare creştere între anii 1930 şi 1951, după care a urmat o uşoară scădere generală (I. G u g i u m a n şi G. D a v i d e s c u, 1965).

În legătură directă cu variaţia temperaturii aerului stau şi datele medii şi extreme ale primului şi ultimului îngheţ, care prezintă un interes deosebit pentru agricultură. În mod obişnuit, primul îngheţ se produce în jurul datei de 15. X., iar ultimul în jur de 17. IV. Există însă numeroşi ani în care datele medii amintite sînt devansate sau întîrziate cu 10—30 de zile. Cel mai timpuriu îngheţ înregistrat pe tot teritoriul judeţului a fost la 10. IX., iar cel mai tîrziu la 21. V.

---

[1] În acest sens am folosit datele climatologice publicate în *Clima Republicii Populare Romîne*, vol. II, Buc., 1960 şi *Atlasul climatologic al R.S.R.*

https://biblioteca-digitala.ro

Numărul zilelor de iarnă cu temperaturi care nu depăşesc 0°C este de 40; temperatura minimă de 0°, sau valori mai coborîte se înregistrează în circa 113 zile din an; zilele de vară, cu maximum 25°C, sînt în număr de 92,4, iar cele cu temperaturi tropicale, în care se ating sau se depăşesc 30°C, sînt în medie de 30,1 pe an.

Fragmentarea şi energia accentuată din lungul văilor principale determină formarea unor inversiuni termice locale, mai ales în timpul iernii. Acestea se fac resimţite adesea şi în valea Bahluiului, din zona oraşului Iaşi, al cărui şes este cu peste 300 m mai jos decît partea superioară a dealului Repedea.

Umezeala relativă a aerului care, după cum se ştie, este în raport invers cu temperatura, are valori medii anuale de 70%, fiind mai coborîtă decît în alte regiuni ale ţării.

Principalele componente ale bilanţului radiativ şi caloric din apropierea suprafeţei terestre sînt modificate destul de mult şi de *valoarea nebulozităţii*. Numărul mediu anual al zilelor cu cer senin este, la Iaşi, de 106,7, cel al zilelor cu cer noros ajunge la 114,4, iar cu cer acoperit la 143,9. Durata totală de strălucire a soarelui este, în medie, de 2 051 de ore pe an.

Între Cîmpia Moldovei şi subunităţile înalte de la vest şi sud se înregistrează unele diferenţe mici de nebulozitate, care nu depăşesc 2—3 zile.

Alături de regimul termic al aerului, *precipitaţiile* au o mare importanţă climatică, constituind unul dintre elementele de bază ale climei. În cea mai mare parte a anului ele cad sub formă de ploi, cu excepţia intervalului 23.XI — 21. III (118 zile) cînd, de obicei, ele se prezintă sub formă de ninsoare.

Cantitatea medie anuală a precipitaţiilor atmosferice variază destul de puţin pe teritoriul judeţului Iaşi, între 465 mm la Bivolari (pe Prut) şi 618 mm la Dealul Mare al Hîrlăului. Cele mai reduse precipitaţii, sub 500 mm, cad în Cîmpia Moldovei şi în valea Siretului, în timp ce zonele cele mai înalte din partea de vest şi sud a judeţului depăşesc 550 mm. Media anuală de 517 mm înregistrată la Iaşi — mai ridicată decît în restul Cîmpiei Moldovei — se datoreşte atît poziţiei geografice a oraşului, care este situat în imediata apropiere a coastei înalte de la Repedea-Tomeşti, cît şi influenţelor sale climatice.

https://biblioteca-digitala.ro

O repartiţie mai neuniformă se observă în distribuţia precipitaţiilor în timpul anului. Lunile cele mai bogate în precipitaţii sînt mai şi iunie, iar unii ani chiar iulie, cînd se înregistrează peste 65—75 mm lunar — o cantitate mai mult decît dublă faţă de cea din lunile de iarnă (decembrie-martie), cînd cad doar 25—35 mm lunar. Această distribuţie favorizează în mare măsură dezvoltarea vegetaţiei şi mai ales a culturilor agricole. În a doua jumătate a verii, precipitaţiile se reduc, pentru ca o uşoară creştere să se observe din nou în luna octombrie. Precipitaţiile din octombrie şi noiembrie, corelate cu o coborîre sensibilă a temperaturii aerului, favorizează creşterea umidităţii aerului şi solului.

Cele mai mari cantităţi lunare de precipitaţii căzute la Iaşi au fost de 165,5 mm (sept. 1904), 140,1 mm (mai, 1933), 173,2 mm (iulie, 1969) [2] şi 134,2 mm (mai, 1970) [3], iar cele mai mici de 0 mm în martie 1921, mai 1945, septembrie 1903 etc. În ultimii 70—75 de ani, cele mai bogate precipitaţii anuale au fost de 831,3 mm (1940), iar cele mai mici 285,8 mm (1896).

Un fenomen caracteristic climatului de pe teritoriul judeţului îl constituie prezenţa ploilor de vară sub formă de averse, uneori foarte puternice. Cele mai mari cantităţi de apă căzute în 24 de ore sînt de multe ori egale, sau apropiate de cele lunare. Astfel, la Frumuşica, la 10.VI. 1897 au căzut 122 mm, iar la Iaşi 110,9 mm la 17.VII.1947, 102,6 mm la 12.VII. 1969[4] şi 118 mm la 25. VIII. 1970[5] .

Precipitaţiile sub formă de ninsoare sînt mult mai reduse, media lor lunară rar depăşind 30 mm. Cele dintîi ninsori cad, de obicei, în jurul datei de 23. XI., iar ultimele se semnalează în jur de 21. III. Durata medie favorabilă ninsorilor este de 118 zile, iar numărul mediu al zilelor cu strat de zăpadă este 56,8.

O altă caracteristică importantă a climatului, care depinde de întregul ansamblu de condiţii naturale, dar în primul rînd de regimul termic al aerului, este *evapotranspiraţia*. Analizînd raportul dintre cantitatea de apă primită prin intermediul

---

[2] Valori înregistrate la staţia Universităţii ,,Al. I. Cuza'' Iaşi.
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem*
[5] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

precipitaţiilor şi cea pierdută prin evapotranspiraţie, putem vedea dacă regiunea are o umiditate suficientă sau deficitară.

Din acest punct de vedere, teritoriul judeţului Iaşi are o umiditate deficitară în cea mai mare parte a anului. Excepţie fac doar lunile martie şi aprilie, cînd topirea zăpezilor şi evaporaţia redusă favorizează apariţia unui excedent de circa 26 mm. În perioada iunie — octombrie, deficitul reprezintă, în medie, 182 mm, iar în celelalte luni (noiembrie-ianuarie) raportul este echilibrat (0).

Remarcăm că deficitul de umiditate caracterizează tocmai lunile de vară, cînd vegetaţia are mare nevoie de precipitaţii. În afară de acestea, în mulţi ani, valoarea deficitului real de umiditate este mult mai mare decît cel amintit. Ca urmare a acestei situaţii, dezvoltarea culturilor irigate reprezintă un imperativ de prim ordin.

Vîntul. Întreaga dinamică a atmosferei este dominată de masele de aer dinspre nord-vest, sud-est şi nord, care au o frecvenţă de 21,5% (NV), 13,0% (SE), 9,5 %(N) şi o viteză medie corespunzătoare de 3,8, 2,8 şi 2,3 m/s. Celelalte direcţii şi intensităţi sînt mai slab reprezentate în roza vînturilor. La acestea se adaugă şi o perioadă de calm ce totalizează 26,6%, precum şi un număr mediu de 43,9 zile din an cu vînt a cărui viteză depăşeşte 14 m/s şi 4,7 zile cu vînt a cărui viteză are cel puţin 16 m/s. Cele mai mari viteze înregistrate au atins 40 m/s (1966).

Cu toate că vînturile de nord, nord-est şi est au o frecvenţă mai redusă, ele se manifestă destul de activ, mai ales în timpul iernii, sub forma crivăţului rece, care-şi are originea în anticiclonul euroasiatic. Originea continentală a acestui aer siberian face ca lunile de iarnă, şi în special ianuarie, să fie de obicei friguroasă şi uscată, uneori cu viscole accentuate.

Masele de aer dinspre nord-vest, vest şi sud, în momentul cînd coboară din Podişul Sucevei şi Podişul Central Moldovenesc, către Cîmpia Moldovei cu o diferenţă de nivel de 200—300 m, suferă o uşoară foehnizare, sesizabilă în unele puncte ale zonei de contact dintre cele două subunităţi de relief (Cotnari, Bucium-Iaşi etc.)

Caracteristicile climatice amintite sînt întregite şi de alte fenomene atmosferice, cum ar fi zilele de brumă, mai frecvente

https://biblioteca-digitala.ro

în Cîmpia Moldovei şi în lungul văilor principale faţă de platourile înalte. Astfel, dacă la Iaşi (100 alt. abs.) media anuală a zilelor de brumă este 28,8, la Cotnari (360 m. alt.) acest număr este de 11,7. În cursul unui an se înregistrează şi 4—5 zile de chiciură.

Aspectul general al reliefului a determinat şi existenţa unei diferenţieri termice şi pluviometrice, care permite individualizarea unor subunităţi climatice distincte, ce pătrund şi pe teritoriul judeţului Iaşi (I. Gugiuman şi colab., 1960).

În sudul şi vestul judeţului se întîlneşte o parte a *ţinutului climatic al dealurilor înalte*, caracterizat prin temperaturi medii anuale sub 9°C şi prin precipitaţii de peste 550 mm. Acest ţinut cuprinde *regiunea climatică a Podişului Sucevei*, ceva mai rece şi mai umedă datorită maselor de aer din nord-vestul şi nordul Europei, şi regiunea climatică a *Podişului Bîrladului*, cu temperaturi ceva mai ridicate, ca urmare a radiaţiei solare mai accentuate şi a unor influenţe mai intense a maselor de aer continental dinspre est.

Partea de nord-est a judeţului este ocupată de *ţinutul climatic al dealurilor joase*, cu amplitudini termice mai mari şi precipitaţii mai reduse, care se găsesc vara sub influenţa maselor de aer din vest şi nord-vest, şi iarna sub influenţa celor din nord, nord-est şi est.

HIDROGRAFIA

Reţeaua hidrografică ce străbate teritoriul judeţului Iaşi cuprinde artere destul de variate ca mărime, cum sînt porţiunile corespunzătoare din sectorul mijlociu al Prutului şi Siretului, un sector restrîns din cursul inferior al Moldovei, cursul inferior al Jijiei şi al Miletinului şi alte cîteva rîuri mici,

https://biblioteca-digitala.ro

autohtone. Deşi densitatea totală a rîurilor oscilează în jurul valorii de 1,5 km/km², numai 30% dintre ele au o scurgere permanentă, restul fiind semipermanente şi intermitente. Datorită acestui fapt s-a simţit nevoia construirii unui mare număr de iazuri, care contribuie la regularizarea regimurilor scurgerii şi la rezolvarea unor necesităţi de ordin practic, gospodăresc.

Poziţia geografică a judeţului, relieful şi, mai ales, factorii climatici se reflectă clar în regimul hidric al rîurilor. Acesta se caracterizează printr-o accentuată alimentare pluvio-nivală, ce generează mari variaţii de nivel şi debit, printr-o eroziune puternică, exprimată în turbiditatea ridicată a apelor, şi printr-o mineralizare crescută.

Înainte de a trece la caracterizarea regimului apelor de suprafaţă este necesar să amintim şi de **apele subterane**, care sînt strîns legate de condiţiile geologice şi fizico-geografice din această parte a ţării şi sînt folosite, în mare măsură, pentru alimentarea populaţiei şi în alte scopuri economice. Acestea se prezintă atît sub forma *apelor de adîncime*, care de multe ori sînt sub presiune şi au un caracter ascensional, cît şi a *apelor libere*, cantonate în depozitele de suprafaţă.

Structura monoclinală a Podişului Moldovenesc şi alcătuirea sa petrografică au favorizat formarea unor strate acvifere captive, cu mineralizare ridicată şi caracter ascensional, care sînt exploatate uneori în scopuri balneologice.

Forajele ce s-au executat în diferite puncte din oraşul şi judeţul Iaşi au interceptat ape subterane captive la 27, 63, 160, 327, 450 m şi alte adîncimi. Cele mai apropiate de suprafaţă sînt mai puţin salinizate, însă de la 160 m în jos au pînă la 20 g săruri la litru. Între acestea amintim apele sulfuroase, cloruro-sodice, iodate-bromate de la Nicolina, utilizate în afecţiunile reumatismale, precum şi cele de la Strunga, care au determinat apariţia unei mici staţiuni balneare.

Cele mai importante strate acvifere libere se găsesc în formaţiunile sarmatice de la partea superioară a platourilor înalte. Acestea au debite bogate şi proprietăţi fizico-chimice corespunzătoare, asigurînd alimentarea multor localităţi şi a unor mici rîuri ce-şi au obîrşia în această regiune: Bahluiul, Bahluieţul, Vămeşoaia, Cozia, Bohotinul, Şacovăţul ş.a.

https://biblioteca-digitala.ro

Trebuie amintite apoi apele freatice din lungul văilor principale, situate la baza şesurilor şi a teraselor, ape uşor alcaline (pH = 7—7,5), cu o temperatură în jur de 9°C şi o duritate totală de 16—20 grade germane.

Problemele complexe ale apelor de suprafaţă din partea nord-estică a Podişului Moldovenesc, în care se încadrează şi teritoriul judeţului Iaşi, au constituit obiectul unor studii de specialitate, elaborate în ultimii ani de către Maria Pantazică (1969) şi Maria Schram (1970).

Rîurile reprezintă cea mai importantă sursă hidrografică a regiunii, caracterizîndu-se printr-un regim cu frecvente şi accentuate variaţii de nivel şi debit, care dau naştere la viituri şi inundaţii cu efecte negative asupra economiei. Ele se alimentează în principal din ploi şi zăpezi, încadrîndu-se în două tipuri de alimentare : *tipul pluvial moderat şi subteran moderat*, caracteristic pentru subunitatea dealurilor înalte şi vestul Cîmpiei Moldovei, şi *tipul pluvio-nival şi subteran moderat*, propriu părţii de nord-est a judeţului (I. Ujvári, 1959). Ploile şi zăpezile participă la formarea scurgerii cu 85% în sudul Cîmpiei Moldovei şi cu 90—96% în zona înaltă. Indicele alimentării din zăpezi oscilează între 36% pentru rîul Bahlui, la Hîrlău, şi 43% pentru Jijia, la Chipereşti.

Scurgerea medie anuală se modifică mai puţin în lungul sectoarelor Siretului şi Prutului, corespunzătoare judeţului Iaşi, şi mai mult în lungul celorlalte rîuri, în raport direct cu creşterea suprafeţei de alimentare a bazinelor hidrografice. Prutul, la Ungheni, are un debit mediu de 72,5 m^3/s, iar Siretul, la Lespezi, 27,2 m^3/s, Jijia, care la pătrunderea pe teritoriul judeţului are aproape 2 m^3/s, ajunge la 4,5 m^3/s la Victoria şi la 7,1 m^3/s la Chipereşti, iar Bahluiul are 0,38 m^3/s la Hîrlău, 0,94 m^3/s la Podu Iloaiei şi 2,1 m^3/s la Iaşi.

Scurgerea medie specifică este de 4,7 $l/s/km^2$ pentru Siret la Lespezi, peste 2 $l/s/km^2$ pentru rîurile podişului înalt cu precipitaţii bogate şi pante mai mari, coborînd sub 1,75 $l/s/km^2$ în Cîmpia Moldovei (1,4 $l/s/km^2$ la Victoria).

Debitele medii anuale au un coeficient de variabilitate destul de ridicat, între 0,70 pentru Bahlui, la Hîrlău, şi 0,78

https://biblioteca-digitala.ro

pentru Jijia, la Victoria, dovedind un grad de instabilitate mult mai mare decît celelalte rîuri de pe teritoriul patriei noastre.

Repartiţia scurgerii în timpul anului suferă variaţii destul de mari, datorită influenţelor factorilor climatici, raportului dintre diferitele surse de alimentare şi cantităţii acestora. Din cercetările făcute în bazinul Jijiei (Maria Pantazică, 1969) reiese că *scurgerea medie sezonieră* este foarte diferită. Primăvara se scurge între 44 şi 51% din volumul anual al apelor din bazinul Jijiei, în funcţie de cantitatea de zăpadă acumulată în timpul iernii, de intensitatea topirii acesteia şi de ploile căzute în acest anotimp.

Vara se scurge pe rîuri între 23 şi 30% din volumul anual al scurgerii. În general (70% din cazuri) se observă o micşorare continuă a scurgerii din iulie şi pînă la sfîrşitul lui august. În medie, în luna iunie se scurge 47% din volumul anotimpului de vară, în iulie 30%, iar în august 10%.

Toamna se înregistrează cea mai mică scurgere, între 7,5 şi 14% din volumul anual, iar în timpul iernii aceasta reprezintă 15% din scurgerea anuală.

În cursul unui an mediu, pe rîurile din nord-estul ţării se disting trei faze caracteristice ale regimului scurgerii : apele mari, viiturile şi apele mici.

Apele mari se produc la începutul primăverii, cînd se transportă peste 36% din volumul anual. Acum se înregistrează şi cele mai mari debite zilnice, care au valori diferite de la un an la altul. În perioada 1940—1967, cele mai mari ape de primăvară s-au produs în anii 1940, 1942, 1953, 1956, 1963.

Viiturile au cea mai mare frecvenţă în timpul verii şi sînt condiţionate de ploile cu caracter torenţial. În cazul Prutului şi al Siretului, undele de viituri au atins amplitudini de 5—6 m şi debite catastrofale de 731 m^3/s pe Prut, la Ungheni (19.VII. 1969), şi 1 133 m^3/s pe Siret, la Lespezi, în zilele de 14 şi 15 VII. 1969. Debitul maxim, cu asigurare de 1% , provenit din ploi, poate ajunge la 119 m^3/s în cursul superior al Bahluiului, la Hîrlău, şi la 518 m^3/s la Iaşi, iar pe Jijia, la Chipereşti, la 866 m^3/s. În bazinele mai mici de 500 km^2 şi cu altitudini medii de peste 250 m, debitul specific, cu asigurare de 1%, provenit din ploi, depăşeşte 600 $l/s/km^2$.

https://biblioteca-digitala.ro

În ultimele trei decenii, viiturile mai importante, care au avut efecte negative asupra economiei, s-au produs în anii 1941, 1948, 1949, 1955, 1965, 1969 și 1970.

Perioada apelor mici este destul de îndelungată, începînd de la sfîrșitul verii și pînă la începutul primăverii. Scăderea accentuată, sau chiar lipsa precipitațiilor, determină o scurgere foarte scăzută, în cuprinsul căreia se plasează și cele mai mici debite din cursul unui an. În această perioadă, ponderea alimentării subterane este mult mai mare decît în celelalte anotimpuri.

Debitele cele mai coborîte înregistrate pe Siret, la Lespezi, au atins 2,01 m³/s la 30. VIII. 1961, iar pe Prut, la Ungheni, 8,28 m³/s în 1963. Pe celelalte rîuri debitul se micșorează pînă la întreruperea temporară a scurgerii.

Regimul termic al apei rîurilor se caracterizează printr-o apropiere destul de mare de cel al aerului. Temperatura medie anuală a apei este în jur de 8—9°C. În timpul iernii, temperatura oscilează între 0,1 și 0,5°, favorizînd formarea podului de gheață care apare de obicei în a doua decadă a lunii decembrie și se termină în ultima decadă a lunii februarie. Podul de gheață se menține 52 de zile la Iași, 58 de zile la Podu Iloaiei și 62 de zile la Hîrlău. Primăvara se înregistrează o creștere medie de 7—8°C față de anotimpul precedent, ajungîndu-se la un ritm mediu de creștere de 2°C pentru fiecare decadă. Vara, temperatura medie oscilează între 17,4 și 20,4°C, iar cea maximă absolută, înregistrată între 20 iunie și 30 iulie, a atins 40°C pe Bahlui, la Iași, în 1958. Toamna, temperatura medie anotimpuală este cuprinsă între 7,8 și 9,7°C, caracterizîndu-se prin salturi strîns legate de temperatura aerului, ca și primăvara.

Scurgerea solidă. În partea de vest și sud a județului, la altitudini mai mari de 250 m și cu un grad de împădurire de peste 30%, turbiditatea medie a apei rîurilor este sub 1 000 g/m³, iar în Cîmpia Moldovei, la altitudini mai mici de 150 m, unde gradul de împădurire este sub 10% , turbiditatea depășește 2 500 g/m³. De asemenea, pe suprafețele cu înclinări mai accentuate, cum sînt cele situate la contactul dintre subunități joase și înalte, scurgerea solidă specifică depășește 1 tone/ha/an,

https://biblioteca-digitala.ro

pe cînd în sectoarele cu pante reduse din sudul şi vestul Cîmpiei Moldovei, acestea se reduc la circa 0,5 tone/ha/an.

Materialele solide, erodate în timpul unui an mediu de pe suprafaţa bazinelor hidrografice, corespund unui strat de pămînt gros de 0,11 mm, ceea ce reprezintă foarte mult.

Chimismul apelor rîurilor. Mineralizarea cea mai redusă, înregistrată la sfîrşitul apelor mari din primăvara anului 1961, a fost pe Bahlui, la Hîrlău, de 419 mg/l, iar cea mai ridicată, pe acelaşi rîu, la Iaşi, a atins 3 530 mg/l în toamna anului 1963.

Concentraţia ionilor de hidrogen (pH) oscilează între 7,5 pe Bahlui, la Hîrlău, şi 7,9 la Iaşi, indicînd ape uşor alcaline. După modul de combinare a principalilor ioni s-a stabilit existenţa unor ape bicarbonate sodice, cu mineralizare foarte ridicată, în bazinul Bahluiului în avale de Podu Iloaiei şi pe Jijia în avale de Victoria.

Duritatea totală a apei este, în medie, de 17,2° dH pe Bahlui, la Hîrlău, şi 26,1° dH pe Jijia, la Victoria. Cea mai ridicată a atins însă 56,4° dH la Iaşi.

Scurgerea substanţelor dizolvate este cuprinsă între 0,35 kg/s pe Bahlui, la Hîrlău, şi 9 kg/s pe Jijia, la Victoria. În general, scurgerea solidă este cu puţin mai mare decît cea chimică.

Lacurile, reprezentate în special prin iazuri, au o mare răspîndire mai ales în partea nord-estică a judeţului, corespunzătoare Cîmpiei Moldovei, imprimînd o notă specifică peisajului din această subunitate a Podişului Moldovenesc.

Construirea lor s-a impus ca o necesitate datorită deficitului de apă care se înregistrează tocmai în perioadele cînd necesarul de apă este foarte mare. Omul a acţionat, deci, încă din cele mai vechi timpuri, pentru înlăturarea acestor neajunsuri ale naturii, creînd aici numeroase lacuri. În această îndelungată activitate el a reuşit să schimbe parţial raporturile dintre elementele bilanţului hidric. De altfel, constituţia geologică, dominată de prezenţa unui strat impermeabil, ca şi numărul mare de văi cu scurgere intermitentă, au favorizat apariţia lacurilor antropice. La acestea se mai adaugă însă şi unele

https://biblioteca-digitala.ro

lacuri naturale de luncă („bălţi"), întîlnite în lungul şesului Prutului, Siretului şi Jijiei, apoi unele „bulhace", formate pe versanţi, în spatele monticulilor şi valurilor de alunecare.

Numărul iazurilor a fost destul de variabil în timp, încît multe dintre cele actuale au apărut în ultimele decenii, constituind adevărate salbe dispuse în lungul văilor. Aşa este cazul, de exemplu, cu valea Jijioarei, ocupată de iazuri mari, cu suprafaţă de peste 50 ha fiecare, cum sînt: Bulbucani, Gropniţa, Mălăieşti şi Larga Jijia. În bazinul Bahluiului, numărul lacurilor de baraj antropic este în jur de 70, acoperind o suprafaţă de aproape 2 000 ha. Dintre cele mai importante semnalăm: Gurgueta, Strîmbu, Ureche, Plopi, Aroneanu, Totoeşti, Paharnic, Podu Iloaiei, Cucuteni, Ciurbeşti ş.a. Toate acestea au o formă alungită în sensul văilor şi o suprafaţă mare în comparaţie cu adîncimea lor redusă.

În partea de sud a Podişului Sucevei şi în Podişul Central Moldovenesc, cu umiditate mai ridicată, numărul iazurilor este mult mai redus faţă de bazinul Jijiei.

Caracteristicile hidrice ale lacurilor sînt influenţate de ansamblul factorilor naturali din această regiune, precum şi de utilizarea lor de către om. Unele dintre barajele iazurilor mici se rup în timpul viiturilor, iar multe lacuri sînt scurse total către sfîrşitul toamnei.

Lacurile de pe teritoriul judeţului, ca şi cele din alte regiuni, au un rol important în influenţarea condiţiilor fizico-geografice de aici şi în economia sa. Ele contribuie, în mare măsură, la regularizarea regimului hidric al rîurilor pe care se găsesc. Reţin cantităţi mari de apă în perioadele de scurgere maximă din martie-iunie şi la viituri, suplimentînd scurgerea în timpul nivelelor mici. Datorită acestui fapt, multe suprafeţe sînt scutite de inundaţii. Aşa de exemplu, oraşul Iaşi a putut să se dezvolte pe şesul Bahluiului, altădată inundabil, tocmai datorită construirii în bazinul acestui rîu a unor baraje care reţin milioane de metri cubi de apă, pe care-i redau scurgerii într-un timp mai îndelungat.

Acumulările de apă influenţează apoi temperatura mediului din jur, regimul termic al rîurilor care le drenează şi dezvoltarea unei vegetaţii specifice. Ele au, de asemenea, un

https://biblioteca-digitala.ro

apreciabil rol economic, contribuind la dezvoltarea pisciculturii şi a creşterii păsărilor de apă, la irigarea unor suprafeţe agricole, constituind în acelaşi timp puncte de interes turistic.

SOLURILE, VEGETAŢIA, FAUNA

Solurile. Din punct de vedere pedogeografic, teritoriul judeţului Iaşi aparţine provinciei moldo-sarmatice, care se caracterizează prin interferenţa influenţelor est-europene cu cele central-europene.

Distribuţia şi caracteristicile factorilor pedoclimatici au favorizat apariţia unei game variate de soluri zonale, cum sînt cernoziomurile şi cernoziomurile levigate — cu o largă răspîndire în cuprinsul Cîmpiei Moldovei şi chiar în valea Siretului — şi solurile argiloiluviale cenuşii, brune podzolite şi podzolice, caracteristice subunităţilor înalte dinspre vest şi sud. La acestea se mai adaugă prezenţa unor soluri intrazonale hidromorfe şi halomorfe, care apar sporadic pe lunci şi pe unii versanţi sculpturali (fig. 9).

Cernoziomurile reprezintă unul dintre cele mai răspîndite tipuri de sol zonal din judeţ, caracterizîndu-se printr-o fertilitate ridicată şi o folosire intensă în agricultură. Ele se întîlnesc pe platourile interfluviale joase, cu altitudini sub 200 m pe terasele din lungul văilor principale şi chiar pe unii versanţi mai slab înclinaţi.

Dintre cernoziomurile zonale, caracteristice condiţiilor bioclimatice din partea de est a ţării, fac parte şi cernoziomurile formate pe depozitele cu textură mijlocie, mai ales pe luturi loessoide.

Cernoziomurile obişnuite ocupă podul teraselor cu altitudini în jur de 15 –25 m din lungul văilor Prutului, Siretului, Jijiei, Bahluiului, Bahluieţului şi al altor văi ale căror roci pa-

https://biblioteca-digitala.ro

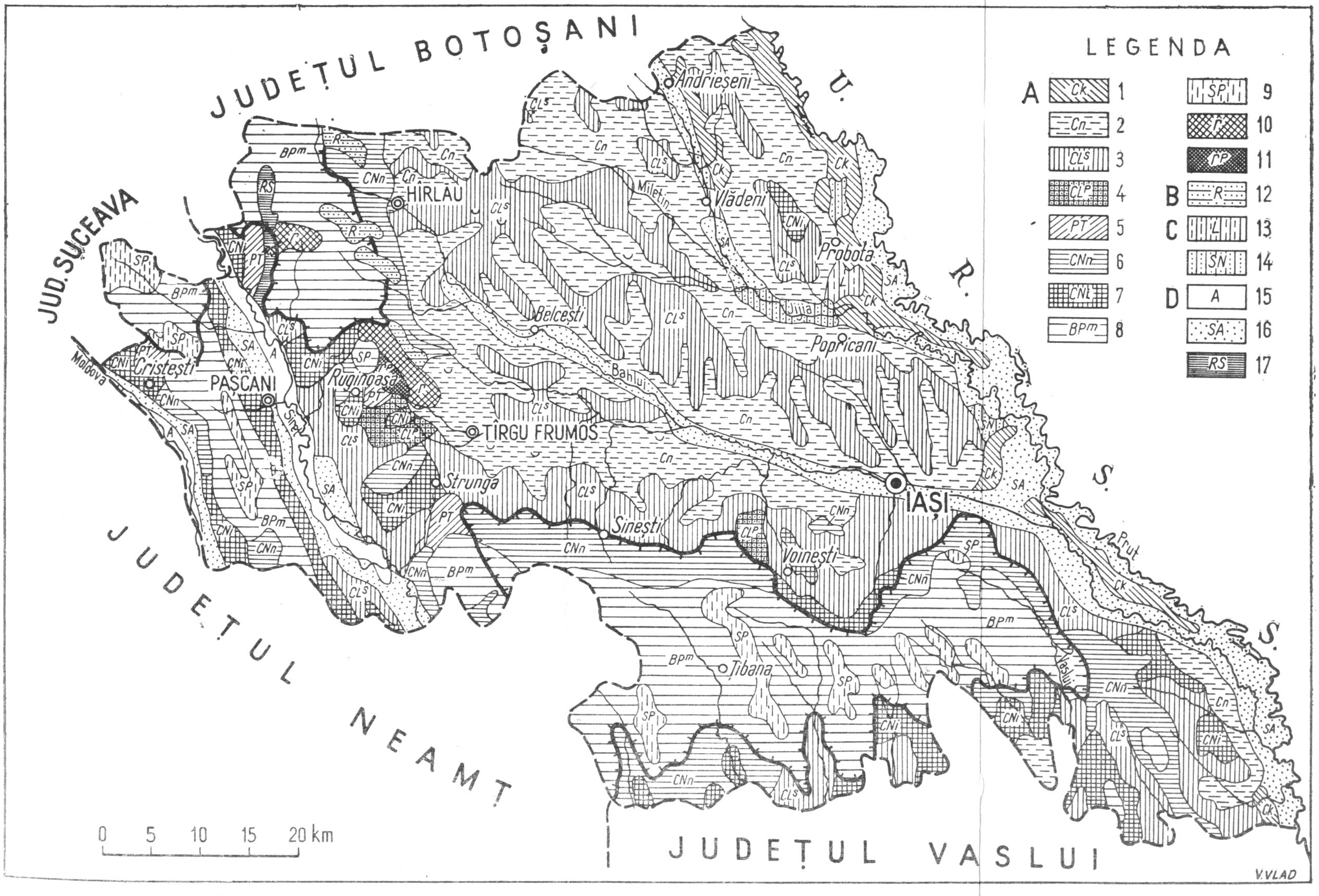

Fig. 9. — Harta solurilor (după *Harta solurilor Republicii Socialiste România*, 1970, sc. 1 :1000 000).

A. Soluri zonale: *1*, cernoziomuri carbonatice; *2*, cernoziomuri (inclusiv castanii și ciocolatii); *3*, cernoziomuri levigate slab și moderat; *4*, cernoziomuri levigate puternic; *5*, soluri cernoziomoide levigate (în zona forestieră); *6*, soluri cenușii închise și cernoziomuri levigate podzolite; *7*, soluri argiloiluviale cenușii; *8*, soluri argiloiluviale brune podzolite; *9*, soluri argiloiluviale podzolice și soluri argiloiluviale brune podzolite; *10*, soluri argiloiluviale podzolite pseudogleizate și pseudogleice; *11*, soluri argiloiluviale podzolice pseudogleice și pseudogleizate.
B. Soluri litomorfe: *12*, rendzine și soluri brune.
C. Soluri hidromorfe și halomorfe: *13*, lăcoviști, semilăcoviști și soluri humicogleice, local podzolite și solodizate; *14*, soloneturi.
D. Soluri slab dezvoltate: *15*, aluviuni; *16*, soluri aluviale; *17*, regosoluri și soluri erodate.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

rentale sînt luturile loessoide aluvio-coluviale cu grosimi variabile. Ele se dezvoltă însă și pe seama unor luturi eluviale subțiri, ori chiar a unor depozite argiloase de la partea superioară a interfluviilor situate la nord și nord-vest de Focuri, la nord de Tîrgu Frumos, la est de Hîrlău, la sud de Bahluieț, la est de Vlădeni etc.

Pe unele suprafețe ușor înclinate, dar incomplet stabilizate, pe care ablația se mai manifestă încă, apar și cernoziomuri de pantă.

O extindere mai mare o au *cernoziomurile levigate*, caracteristice de asemenea zonei de silvostepă, care predomină pe suprafețe interfluviale constituite din argile cu carbonați sau luturi loessoide eluviale și pe terasele cu altitudini relative între 50 și 120 m. Datorită fertilității ridicate și întinderilor mari, importanța lor agroeconomică depășește pe cea a cernoziomurilor obișnuite.

În Cîmpia Moldovei, aceste soluri se dezvoltă în partea de sud a interfluviului Jijia — Prut, pe interfluviul Jijia — Bahlui și Jijioara — Bahlui, pe interfluviul Bahlui — Bahluieț la est de Hîrlău — Cotnari și la sud de Bahlui — Bahluieț în apropierea coastei înalte.

Cernoziomurile levigate se caracterizează printr-un stadiu mai avansat al procesului de solidificare, care au drept consecință spălarea pe o adîncime mai mare a carbonaților de calciu și de magneziu (1—1,20 m) și formarea unui orizont B iluvionat cu argilă și hidroxizi de fier.

În funcție de condițiile bioclimatice, litologice și de vîrstă, aceste soluri prezintă o levigare slabă, mijlocie sau puternică. Seria teraselor Bahluiului din zona orașului Iași, care se etajează pe 150—170 m, ca și terasele altor văi, fac posibilă urmărirea dezvoltării acestor stadii de evoluție a solurilor și mai ales a cernoziomurilor levigate. Acest lucru este posibil pentru că terasele cu cît sînt mai înalte, cu atît au o vechime mai mare, iar procesele de solificare au fost mai îndelungate pe terasele superioare decît pe cele inferioare. Așa se explică faptul că pe terasele inferioare cu altitudini relative de 20—25 m din partea centrală a orașului Iași predomină cernoziomul obiș-

https://biblioteca-digitala.ro

nuit; pe cele cu altitudini relative de 60—70 m (Universitate, Grădina Copou) se găseşte un cernoziom slab levigat; pe terasele de la stadionul „23 August" — Institutul agronomic (T. 100—120 m) toate profilele indică un cernoziom mijlociu levigat; mai sus, la Facultatea de horticultură — I.C.H.V. (T. 130—140 m), apare cernoziomul puternic levigat, cu caractere de trecere spre solul cenuşiu, iar pe ultima terasă (dealul Breazu) întîlnim solul cenuşiu de pădure (N. Barbu şi C. Brînduş, 1967).

Atît cernoziomurile, cît şi cernoziomurile levigate oferă cele mai bune condiţii pentru culturile de grîu, porumb, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, orz şi multe alte plante. Cernoziomurile levigate sînt mai favorabile culturilor cerealiere decît cernoziomurile şi, în consecinţă, recoltele obţinute sînt mai mari şi mai asigurate.

Pe unele suprafeţe din cuprinsul Cîmpiei Moldovei a fost identificat şi un proces de regradare a solurilor prin carbonatarea parţială a orizonturilor superioare (A şi B), datorită modificării peisajului şi utilizării solului de către om (N. Bucur şi N. Barbu, 1965).

În partea de sud-vest a Podişului Sucevei, reprezentată prin şaua de la Ruginoasa — Strunga, în parte şi pe interfluviul Moldova — Siret, se întîlnesc cîteva petice de soluri cernoziomoide levigate, integrate zonei forestiere (pratoziomuri). Acestea s-au format în condiţiile unei vegetaţii ierbacee de fîneaţă şi a unui climat mai umed şi relativ răcoros, ce favorizează o acumulare bogată în humus. De aceea, ele se caracterizează printr-un orizont A de culoare neagră, destul de gros, un orizont B de asemenea dezvoltat şi prin lipsa sau adîncimea mare a orizontului cu carbonaţi.

Pratoziomurile au o fertilitate ridicată, fiind favorabile culturilor de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr ş.a.

Pe rama nordică a Podişului Central Moldovenesc şi pe cea vestică a Dealului Mare al Hîrlăului se întîlnesc solurile argiloiluvionale cenuşii, iar platourile întinse din aceste subunităţi şi de la vest de Siret sînt acoperite, în cea mai mare parte, de soluri argiloiluviale brune podzolite.

https://biblioteca-digitala.ro

Caracteristicile acestor soluri rezultă din interacţiunea factorilor pedogenetici, păstrînd însă o amprentă clară a influenţelor determinate de vegetaţie.

Solurile argiloiluviale cenuşii se pretează pentru aceleaşi culturi agricole ca şi cernoziomurile, fiind favorabile de asemenea pentru viticultură şi pomicultură.

Pe înălţimile cele mai mari din partea nordică a Podişului Bîrladului şi în Podişul Sucevei se întîlnesc şi *soluri argiloiluviale podzolice*, care reprezintă un stadiu mai avansat de evoluţie faţă de cele amintite anterior.

Şesurile rîurilor care drenează teritoriul judeţului Iaşi, ca şi versanţii modelaţi de procesele deluviale, oferă condiţii de pedogeneză diferite, care contribuie la apariţia *solurilor intrazonale*.

În cuprinsul şesurilor, mai ales a celor din lungul văilor principale, există întinse suprafeţe neinundabile (terase de luncă, conuri de dejecţie) ocupate de soluri cernoziomice. Pe văile secundare şi în unele sectoare ale văilor mai importante apar *soluri hidromorfe şi halomorfe*, precum şi *soluri slab dezvoltate*.

Dintre solurile hidromorfe amintim, în primul rînd, *lăcoviştele* şi *semilăcoviştele*, care se dezvoltă pe depozite lut-argiloase sau argiloase, de natură fluviatilă, în care apa freatică, slab mineralizată, se găseşte la adîncimi mai mici de 2 m, iar în unele perioade ale anului urcă pînă la suprafaţă. Prezenţa unor pînze de apă, temporare, deschise pe unii versanţi, favorizează apariţia unor „lăcovişti de coastă" (N. Bucur, 1953).

Datorită excesului de umezeală, folosirea lăcoviştilor în scopuri agricole este limitată. Astfel de suprafeţe sînt utilizate de obicei ca păşuni şi fîneţe.

Solurile halomorfe, cunoscute sub denumirea de „sărături", se întîlnesc în lungul şesurilor cu aluviuni subţiri şi pe versanţii sculptaţi în formaţiuni argiloase şi marne sarmatice. Cele mai frecvente se găsesc în lungul văilor din bazinul Jijiei şi aparţin *soloneţurilor sulfato-sodice* şi chiar *solonciacurilor sulfatice*. De altfel, Cîmpia Moldovei se încadrează în provincia de salinizare predominant sulfato-sodică.

https://biblioteca-digitala.ro

Aceste soluri cu fertilitate redusă sînt folosite atît pentru păşuni, cît şi pentru diverse culturi agricole, însă cu rezultate nesatisfăcătoare.

De-a lungul albiilor Siretului, Prutului, Moldovei, Jijiei şi Bahluiului se întîlnesc *aluviuni* şi *soluri aluviale* care ocupă părţile cele mai întinse ale luncilor supuse inundării şi aluvionării. Ele sînt favorabile pentru o gamă largă de culturi agricole, ca : porumb, sfeclă de zahăr, plante furajere, cartofi etc.

Din grupa solurilor litomorfe se pot aminti *rendzinele*, ce se dezvoltă pe seama calcarelor de la vest de Deleni şi Cotnari.

O categorie aparte de soluri intrazonale o formează solurile fosile şi îngropate, care se întîlnesc uneori în acumulativul teraselor, glacisurilor şi al şesurilor (N. Bucur şi colab., 1960).

Vegetaţia. Prezenţa pe teritoriul judeţului Iaşi a unor unităţi geomorfologice şi climatice bine individualizate a determinat şi o diferenţiere a covorului vegetal, în sensul că în partea de sud a Cîmpiei Moldovei întîlnim o vegetaţie de silvostepă, iar în sectoarele înalte de podiş o vegetaţie dominată de prezenţa pădurilor de foioase (fig. 10).

Extinderea terenurilor cultivate a distrus, în cea mai mare parte, vegetaţia spontană, încît ea se întîlneşte astăzi pe suprafeţe izolate, accidentate şi slab productive, nedesţelenite ori insuficient folosite.

Silvostepa se caracterizează printr-o vegetaţie ierboasă xeromezofită şi chiar xerofită, completată de prezenţa unor păduri de stejar şi şleauri.

În componenţa pădurilor de aici întîlnim stejarul (*Quercus robur*), carpenul (*Carpinus betulus*), ulmul (*Ulmus campestris*), teiul (*Tilia alba*, *T. cordata*), jugastrul (*Acer campestre*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), cireşul (*Cerasus avium*) în amestec cu alte specii de arbori şi arbuşti. Dintre aceştia din urmă menţionăm : alunul (*Corylus avellana*), cornul (*Cornus mas*), păducelul (*Crataegus monogyna*), salba moale (*Evonymus europaea*), porumbarul (*Prunus spinosa*), trandafirul sălbatic (*Rosa canina*) etc.

https://biblioteca-digitala.ro

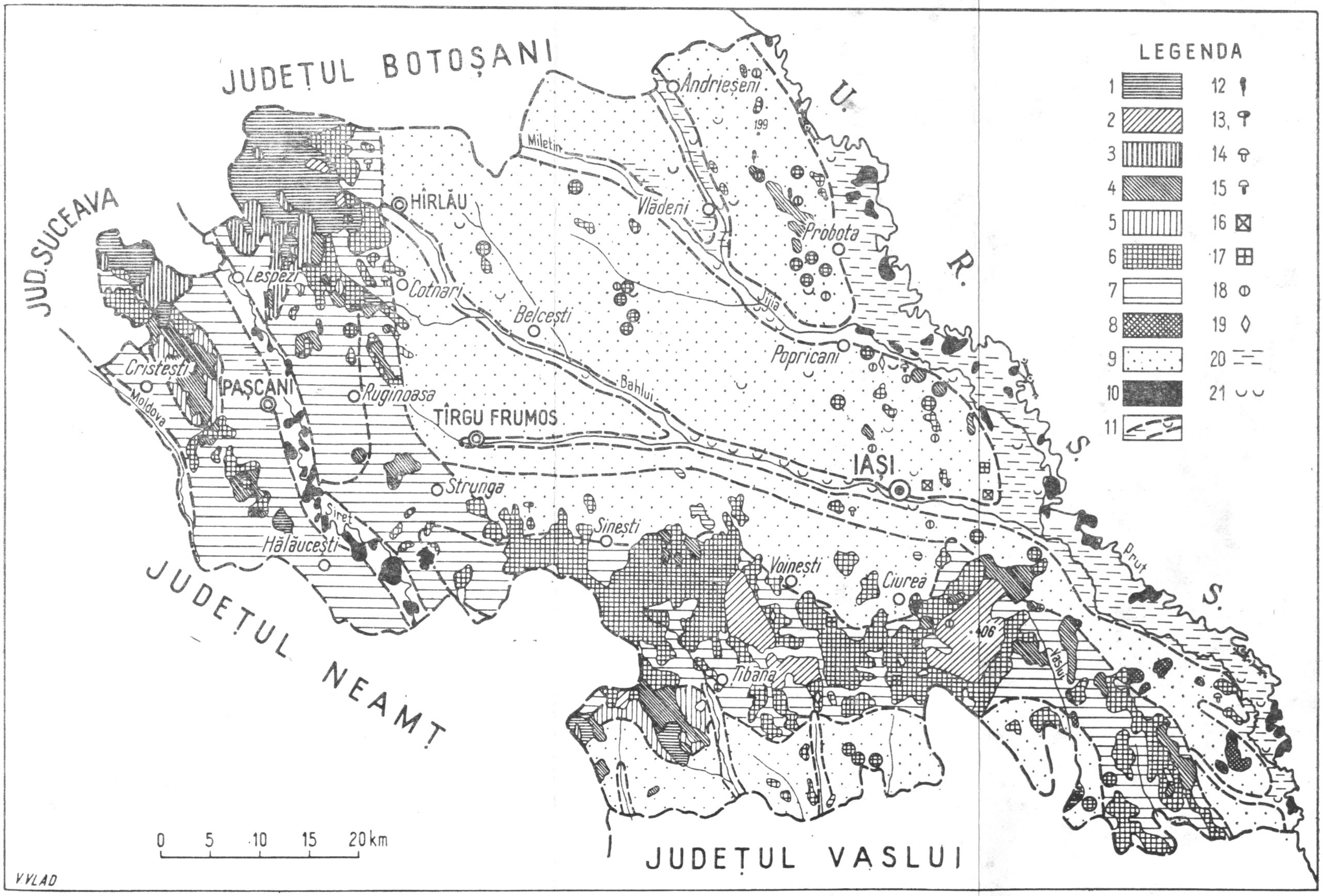

Fig. 10. — Harta geobotanică (după *Harta geobotanică a Republicii Populare Române*, 1960).

A. Vegetația de dealuri, podișuri și cîmpii: *1*, păduri de fag; *2*, alternanță de păduri de fag (*Fagus silvatica*) cu păduri de gorun (*Quercus petraea*); *3*, terenuri agricole și pajiști secundare pe locul pădurilor de fag și a pădurilor amestecate de fag și gorum; *4*, păduri de gorun; *5*, terenuri agricole pe locul pădurilor de gorun; *6*, păduri de stejar pedunculat; *7*, terenuri agricole pe locul pădurilor de stejar; *8*, păduri de stejar pufos; *9*, terenuri agricole și pajiști stepice xeromezofile în silvostepă; *10*, păduri de luncă; *11*, terenuri agricole și pajiști în lunci.

B. Semne convenționale prin care se reprezintă grupări vegetale în care participă sau predomină următoarele specii: *12*, *Carpinus orientalis* Mill; *13*, *Fagus taurica* Popl.; *14*, *Quercus pedunculiflora* C. Kack.; *15*, *Q. pubescens* Willd.; *16*, *Caragana frutex* (L) K. Koch.; *17*, *Evonymus nana* M.B.; *18*, *Cotinus coggygria* (L) Scop.; *19*, *Fraxinus ornus* L.; *20*, mlaștină; *21*, vegetație halofilă continentală.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Pajiștile primare au o vegetație dominată de prezența asociațiilor de păiuș (*Festuca vallesiaca*, *F. pseudovina*, *F. sulcata*), colilie și negară (*Stipa joanis*, *S. capillata*) și alte ierburi xeromezofite și xerofite. La acestea se mai adaugă și unele grupări derivate, din care fac parte firuța cu bulbi (*Poa bulbosa*), firuța de fînețe (*Poa pratensis*), bărboasa (*Andropogon ischaemum*), pirul (*Agropyrum repens*, *A. cristatum*) ș.a., care ocupă terenurile ce au fost deștelenite, intrate parțial în circuitul agricol și apoi folosite ca pășune. O zonă cu pajiști secundare stepizate se găsește la periferia vestică și sudică a Cîmpiei Moldovei.

Menționăm că în afară de Cîmpia Moldovei, pajiștile tipice ocupă suprafețe importante în extremitatea sudică a județului și în lungul văii Prutului din dreptul Podișului Central Moldovenesc.

Un loc special între pajiștile din județul nostru îl ocupă „Fînețele din valea lui David", situate pe versantul stîng al unei văi tributare Bahluiului, la o depărtare de 6—7 km vest de orașul Iași. Aici, pe o suprafață în jur de 100 ha au fost inventariate vreo 400 de specii de plante cu flori, ceea ce reprezintă cam o zecime din speciile ce alcătuiesc flora țării. De aceea, pajiștile seculare de aici au fost declarate rezervație științifică.

În afară de specii cosmopolite — proprii întregii regiuni temperate a globului — sînt reprezentate și elementul circumpolar (euroasiatic, boreoamerican), elementul continental (irano-turanian) și elementul mediteranean (C. B u r d u j a, 1959).

Se întîlnesc aici și specii endemice — proprii numai teritoriului țării noastre : stînjenelul (*Iris brandzae*), sînziana (*Asperula moldavica*) și mixandra de cîmp (*Erysimum mixtefurcatum*). Dintre speciile cunoscute în puține locuri din țară s-au identificat : ștevia (*Rumex tuberosus*), amăreala (*Polygala sibirica*) ș.a.

Văile din cadrul județului nostru favorizează apariția unei vegetații mixte higrofită și higrohalofită cu : coada vulpii (*Alopecurus pratensis*), rugina (*Juncus gerardi*), corițelul (*Sium latifolium*), patlagina (*Plantago schwarzenbergina*), pelinița (*Artemisia maritima* ssp. *salina*), apoi țipirigul (*Scirpus lacustris*), stuful (*Phragmites communis*), papura (*Typha latifolia*,

https://biblioteca-digitala.ro

T. angustifolia), obsiga (*Bromus commutatus*), rogozul (*Carex vulpina, C. nutans*) ş.a.

Pădurile de foioase ocupă parţial înălţimile ce aparţin Podişului Sucevei şi Podişului Central Moldovenesc, alternînd cu suprafeţe agricole sau pajişti secundare stepizate. Acestea sînt prezente atît pe platouri şi culmi, cît şi pe versanţii cu expoziţii şi pante diferite.

Pe suprafeţele cu altitudini ce depăşesc 400 m se remarcă frecvenţa mare şi relativ uniformă a fagului (*Fagus silvatica*), care poate constitui atît fitocenoze pure, cît şi mixte, cum este cazul pădurilor din extremitatea nord-vestică a judeţului (Dealul Mare), de pe dealul Moţcăi, de pe platourile structurale de la Cheia Domniţei, Poieni — Bîrnova etc.

Condiţiile de climă şi sol cu caracter de tranziţie între Europa centrală şi cea estică, care se întîlnesc pe teritoriul judeţului nostru, sînt scoase în evidenţă şi de prezenţa unor elemente arborescente. Aşa este cazul cu *Fagus silvatica*, specie central europeană, *Fagus orientalis* şi *F. taurica*, de provenienţă estică, ce convieţuiesc în pădurile de aici.

La periferia făgetelor, ca şi pe înălţimile mai mici de 400 m se remarcă existenţa unor păduri de amestec, în componenţa cărora apar gorunul (*Quercus petraea*), stejarul (*Quercus robur*), carpenul (*Carpinus betulus*), teiul (*Tilia tomentosa*), jugastrul (*Acer campestre*), frasinul (*Frasinus excelsior*), cireşul (*Cerasus avium*) şi alte specii. Pădurile de foioase în amestec, cu predominarea cvercineelor au o dezvoltare mai mare în bazinele superioare ale Rebricei şi Stavnicului, în partea sud-vestică a Podişului Central Moldovenesc, la Strunga şi în alte sectoare cu altitudini în jur de 300 m.

Substratul de arbuşti este alcătuit din păducel (*Crataegus monogyna*), corn (*Cornus mas*), sînger (*Cornus sanguinea*), alun (*Corylus avellana*), salba moale (*Evomymus europaea*). călinul (*Viburnum lantana*), lemnul cîinesc (*Ligustrum vulgare*), trandafirul sălbatic (*Rosa canina*) ş.a.

În luncile rîurilor se întîlnesc zăvoaie de plop (*Populs alba*), salcie (*Salix alba, S. fragilis*), ulm (*Ulmus campestris*), în care se amestecă şi frasinul, stejarul pedunculat etc.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă avem în vedere raporturile dintre pădure și silvostepă, trebuie să precizăm că, în general, se observă o extindere a acesteia din urmă datorită intervenției omului, care urmărește mărirea suprafețelor cultivate.

Fauna. Poziția geografică a județului nostru, ca și ansamblul aspectelor naturale pe care le-am amintit, se reflectă în mare măsură și în distribuția lumii animale. Remarcăm și aici interferența elementelor faunistice central-europene, caracteristice pentru fauna pădurilor, și a celor euroasiatice, care sînt prezente mai ales în regiunea de silvostepă. Acestea sînt completate apoi de specii comune unor zone mai întinse.

Existența faunei este strîns legată de specificul învelișului vegetal și de aceea se poate vorbi de fauna pădurilor de foioase, fauna de silvostepă, de luncă și acvatică (fig. 11).

Cea mai mare parte a faunei terestre o întîlnim în *cuprinsul pădurilor*. Dintre mamiferele caracteristice, în Dealul Mare Hîrlău și în Podișul Central Moldovenesc se întîlnesc : veverița (*Sciurus vulgaris*), căprioara (*Capreolus capreolus*) și mistrețul (*Sus scrofa*). La acestea trebuie să mai adăugăm lupul (*Canis lupus*), vulpea (*Canis vulpes*) și iepurele (*Lepus europaeus*), care se întîlnesc pe toată suprafața județului, fiind specii euritope.

Dintre păsările de pădure menționăm : sturzul (*Turdus*), mierla (*Turdus merula*), ciocănitoarea pestriță (*Dendrocopus minor*), cucul (*Cuculus canorus*), turturica (*Streptopelia turtur*), porumbelul sălbatic (*Columba palumbus*), cinteza (*Fringolla coelbs*), ciuful de pădure (*Asio otus*), uliul (*Accipiter gentilis*), fazanul (*Phasianus clachicus*) colonizat ș.a.

Reptilele sînt reprezentate prin șarpele de pădure (*Columber longissimus*), gușterul (*Lacerta viridis*) și alte cîteva specii.

Insectele, precum și multe specii de nevertebrate ce se hrănesc cu frunzele, lăstarii, fructele și semințele arborilor, sau care mișună în frunzarul căzut pe sol, întregesc varietatea viețuitoarelor ce trăiesc în acest biotop.

Lumea animală de stepă și silvostepă este reprezentată de cîteva mamifere specifice cum sînt : popîndăul (*Citellus citellus*), șoarecele de cîmp (*Microtus arvalis*), cățelul pămîntului (specii

https://biblioteca-digitala.ro

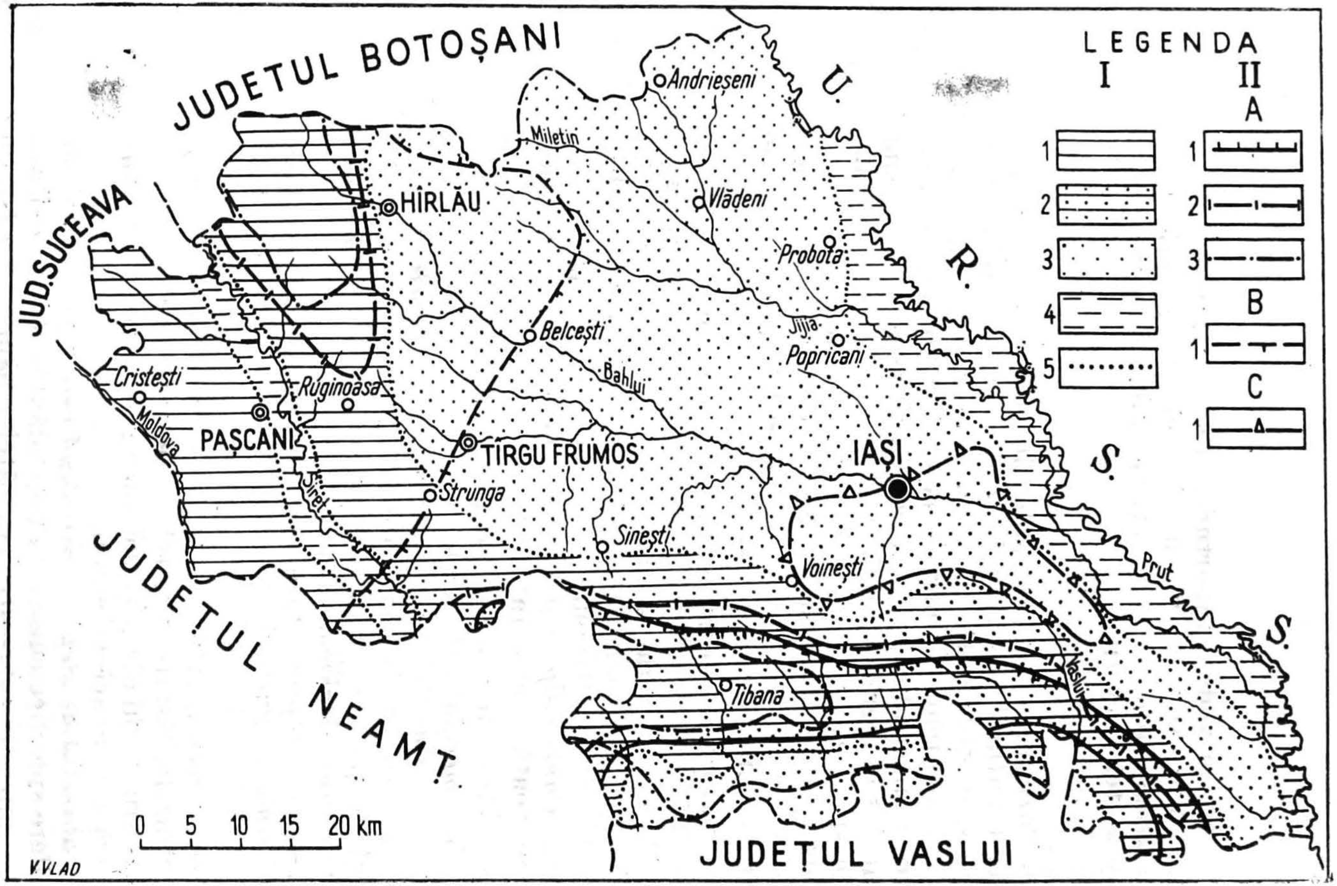

Fig. 11. — Harta faunei (după *Monografia geografică R.P.R.*, 1960).

I. Biotopuri: *1* păduri de podiș; *2*, domeniu forestier stepizat; *3*, silvostepă și stepă; *4*, lunci și bălți; *5*, limita de biotopuri.
II. Biocomplexe: A. Faună de păduri pericarpatice: *1*, veverița (*Sciurus vulgaris fuscoater*); *2*, căprioara (*Ca* https://biblioteca-digitala.ro *preolus* L); *3*, mistrețul (*Sus scrofa* L);
B. Faună de silvostepă și de stepă: *1*, popîndăul (*Citellus citellus* L).
C. Specii colonizate: *1*, iepurașul de vizuină (*Oryctolagus* ...*us* L).

ale genului *Spalax*), iepurele de vizuină (*Oryctolagus cuniculus*) colonizat, care sînt completate de unele animale comune și pentru zona de pădure.

Dintre păsări fac parte și ciocîrlia de cîmp (*Alauda arvensis*), pitpalacul (*Coturnix coturnix*), graurul (*Sturnus vulgaris*), prigorii (*Merops apiaster*), pajura de stepă ș.a.

Reptilele sînt reprezentate printr-un număr mare de șerpi și șopîrle: *vipera ursini ursini*, *V. ursini renardi*, *Natrix natrix*, *Lacerta argilis* ș.a.

Bălțile din luncile Prutului, Jijiei și Siretului găzduiesc lișița (*Fulica atra*), rața sălbatică (*Anas platyrhyncha*), cîrsteiul de baltă (*Rollus aquaticus*), numeroși batracieni, între care, broasca de lac (*Rana esculenta*, *R. ridibunda*), buhaiul de baltă (*Bombina bombina*), tritonul (*Triturus vulgaris*) etc.

Dintre peștii care populează apele din cuprinsul județului nostru, amintim: crapul (*Cyprinus carpio*), cleanul (*Leuciscus cephalus*), linul (*Tinca tinca*), carasul argintiu (*Carrasius auratus gibelio*), bibanul (*Puca fluviatilis*), scobarul (*Chondrostoma nasus*), mreana (*Barbus barbus*), țiparul (*Misgurnus fossilis*), somnul (*Silurus glanis*) — în apele Prutului.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE

Considerații de geografie istorică

Poziția geografică a teritoriului județului Iași, cît și structura peisajului natural, în care codrul se îmbină cu silvostepa larg deschisă spre est, au favorizat concentrarea de grupuri de populație încă din *protopaleolitic*.

Culturile neolitice au ocupat cea mai mare parte a teritoriului județului. Așezările se concentrau pe o fîșie orientată vest — est, limitată la nord de stepă și la sud de codri. Acum

https://biblioteca-digitala.ro

se pune în evidenţă şi rolul punctelor obligatorii de trecere: spre vest poarta de la Tîrgu Frumos, prin Şaua Ruginoasa, şi spre est peste lunca largă şi inundabilă a rîului Prut. Se cristalizează o viaţă sedentară. Locuitorii se ocupau cu cultura plantelor (grîu — *Triticum monococcum*, cînepă) şi cu creşterea animalelor domestice, pregătirea uneltelor de muncă, ceramică. În special, complexul Cucuteni, descoperit de folcloristul ieşean Th. Burada în 1884 şi studiat de arheologul german H. Schmidt în 1909—1910, se încadrează într-o arie mai largă de cultură, ce se întindea între Ariuşd (judeţul Braşov) şi Tripolie în U.R.S.S. Ceramica pictată de tipul Cucuteni se pune în evidenţă printr-o fineţe şi un efect artistic aproape unic. Eleganţa formelor, siguranţa desenelor şi armonia culorilor nu sînt cu nimic inferioare ceramicii pictate din Mesopotamia şi din celelalte focare de cultură din Orientul Apropiat. Aşezările omeneşti se grupează în punctele de confluenţă, pe locuri defrişate, în puncte dominante, cu posibilităţi de apărare naturală, cum sînt promontoriile de terase şi platformă, piscurile etc. Ele formau reţele de aşezări, cu legături între ele, ce acopereau toate formele de relief, de la lunci pînă la colinele înalte.

Locuitorii neolitici preferau „cetăţuile" naturale sau „holmurile" înalte, cum sînt dealul Cătălina, Cetăţuia de la Cucuteni — Băiceni, dealul Cetăţii de la Criveşti, Movila Grădiştei de la Bădeni, cetăţuile Ruginoasa şi Fîntînele — Paşcani, dar şi popinele de luncă, de exemplu, cea de la Chipereşti, la confluenţa rîurilor Jijia şi Bahlui. Din zecile de puncte identificate între văile rîurilor Siret şi Prut, reţinem aşezarea sătească Hăbăşeşti (*Hăbăşeşti. Monografie arheologică*, 1954), situată pe un promontoriu al Coastei Iaşilor. Cercetările realizate între anii 1949 şi 1952 au demonstrat existenţa unei aşezări din mileniul al III-lea î.e.n., formată din 44 de locuinţe grupate pe un teritoriu cu o suprafaţă de 15 000 m². Locuinţele identificate erau construite din lemn şi lut, pe platforme arse. Ele se grupau în două cercuri, care aveau la mijloc cîte o construcţie mai mare. Aşezarea neolitică Hăbăşeşti era apărată din trei părţi de un abrupt natural, iar spre Podişul Central Moldovenesc de un şanţ antropogen.

https://biblioteca-digitala.ro

În *epoca bronzului* (1900—1150 î.e.n.), așezările se reduc ca număr; ele preferă locurile deschise, de margine de silvostepă. În prima *epocă a fierului* (*Hallstatt*), aria de locuire cea mai intensă se orientează spre Prut, punctele cele mai bogate în urme materiale fiind la Perieni, Țigănași, Trifești și Glăvănești, la nord de Iași.

În *Latène* are loc o populare a regiunii, care depășește chiar limitele neoliticului. Spre deosebire de fazele anterioare, grupele de populație din partea a doua a mileniului I î.e.n. se extind dinspre nord și nord-vest, ele fiind familiarizate cu condițiile specifice muntelui și colinelor, iar ca formațiuni vegetale cu pădurile și zonele de silvostepă. Aria de maximă populare are acum o formă triunghiulară, cu baza pe contactul cu Carpații și vîrful în Podișul Moldovei, o situație inversă față de cea din neolitic și epoca bronzului.

Aceste trăsături au fost hotărîtoare pentru rezistența populației locale în perioada reactivării migrațiilor dinspre est. Omul de codru și de relief accidentat, sedentar prin ocupații, a rezistat omului de stepă, caracterizat prin mobilitate. Așa se explică continuitatea populației carpo-dacice și în partea de est a României. Ea s-a înrădăcinat cu așezări permanente în zonele protejate de elementele mediului geografic (relief și vegetație), construind cetățui de tipul celei de la Cotnari, din sec. III-V î.e.n., din fața porții Ruginoasa sau de la Moșna, în fața vadului peste Prut, și cu așezări mai mici, în silvostepă. Și în restul țării d a c i i au construit cetăți și orașe în regiuni cu apărare naturală, cum sînt „munții fortificați" de la Sarmizegetusa. De același tip, dar de dimensiuni mai mici, este și cetatea dacică de pe dealul Cătălina de la Cotnari, o așezare întărită, mai mare, ca un fel de acropole, cu zid de piatră și șanț de apărare, străjuită de alte două din apropiere, din localitățile Horodiștea și Buhalnița. Un tip asemănător îl întîlnim în cetățile Bîtca Doamnei (Neamț) și Titelca (Bacău), ambele construite pe marginea Carpaților, în fața unor pasuri transcarpatice. Populația geto-dacică înregistrează progrese evidente în activitatea economică, în măsură de a face schimburi de produse cu orașele-cetăți grecești din apropierea gurilor Dunării. În organizare se resimte și influența romană, venită dinspre

https://biblioteca-digitala.ro

vest şi sud-vest, care contribuie la ridicarea economică, la întărirea gradului de valorificare a cadrului natural. Prezenţa amforelor greceşti, a unor obiecte de factură romană, a tezaurelor de aur traco-getice demonstrează caracterul sedentar al populaţiei. Aşezările omeneşti din perioada *provinciei romane Dacia* (sec. II-IV e.n.) erau numeroase. S-au depistat 144 de puncte locuite în bazinul rîului Bahlui şi 102 puncte în valea Jijiei şi Prutului (N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa şi E. Zaharia, 1970). Aşezările autohtonilor avansau adînc în „Codrul Moldovei" la Horleşti şi Criveşti (sec. III-IV), la Ţibăneşti şi Comarna (sec. II-IV), pînă la cetatea dacă Poieneşti-Vaslui, toate din Podişul Central al Moldovei.

Romanitatea se resimte prezentă în aşezările dacice care se îndesesc în silvostepă şi codru, în perioada prefeudală, din secolele V-VIII (Osoi, Schitu Duca). În aceste cetăţi se plămădeşte şi cultura străromânească de Dridu (secolele IX-XII), găsită în săpăturile arheologice de la Şorogari, Spinoasa, Chipereşti, Hlincea, Răducăneni ş.a. Sub presiunea popoarelor migratoare dinspre est, populaţia română autohtonă se regrupează cu precădere în partea centrală, mai împădurită, a Moldovei, în zona subcarpatică, şi foloseşte numai temporar aşezările şi locurile deschise de silvostepă din Cîmpia Moldovei, în care aşezările avansează pe văile rîurilor (Gropniţa, Găureni, Hîrtoape, Pripoare).

Legătura strînsă dintre populaţia autohtonă şi mediul geografic se deduce şi din frecvenţa mare a topicelor, legate de aria pădurilor, care ne-au rămas din secolele XIV-XV : Runcu, Arşiţa, Curături, Jariştea, Dumbravă, Bucovină, Poiana. Cu începere din feudalism, aşezările încep să fie atestate şi documentar, multe din ele fiind din feudalismul timpuriu „hotare ce din veac au umblat". Ele se înmulţesc şi datorită revenirii românilor din maxima demografică carpatică, astfel că, numai în bazinul Bahluiului, numărul punctelor populate s-a dublat în perioada secolelor XIV-XVIII de la 51 la 103. Se apreciază că, în secolul al XV-lea, în Coasta Iaşilor, exista un număr mai mare de sate decît cel de astăzi. Aceasta ar fi posibil deoarece satele erau mai mici, multe avînd sub 20 de familii. Condiţiile aspre ale epocii feudale au contribuit la fărîmiţarea satelor,

https://biblioteca-digitala.ro

la „spargerea" lor. Din cauza birurilor, țăranii părăseau satele. Se înregistrează multe schimbări de vetre. Satele răzășești sînt asaltate de feudali și transformate în sate supuse, de clăcași. Din categoria satelor vechi din secolele XIV și XV cităm: Runcu, Mădîrjac, Sinești, Scînteia, Păușești, Strunga, Glodeni, Prigoreni, Boureni, Miroslăvești, Țibana, Uricani, Pașcani. Printre satele dispărute amintim: Negomirești, Păstroșani-Pașcani, Plontun (între Strunga și Prigoreni), Nămisnici lîngă Belcești, Cosești lîngă Tîrgu Frumos sau Alexești și Costiceni ale mănăstirii Dobrovăț.

Spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, cînd se stabilește mai multă liniște și siguranță, populația din ariile de maxim demografic — Subcarpații și Podișul Central Moldovenesc — se revarsă spre cîmpie. Procesul de atracție se intensifică în secolul al XIX-lea, ca urmare a dezvoltării culturilor de cîmp și a formării marilor proprietăți moșierești. Toponimia păstorească din cîmpie (Valea Oilor, drumul stînii, drumul oilor) este completată de cea agricolă (de exemplu, Plugari). Apar „odăile", ca locuri de dirijare a muncilor agricole, ce se transformă treptat în sate.

În ultimele trei secole are loc o stratificare de populație, de proporții însă reduse. Populația imigrată se grupează în vetrele satelor existente sau formează așezări noi. Ea se distinge după topicele așezărilor: Muntenii Jorei, Muntenii-Belcești, Muntenii-Hîrlău, Muntenii-Copou, formate din populație venită din Neamț și Bacău. Cordunenii veniți din Bucovina se așază în Cogeasca Nouă (Lețcani), Dumești, Belcești, Tîrgu Frumos; mocanii din Transilvania s-au așezat în cartierul Ungureni-Hîrlău.

Au mai efectuat migrații și lipovenii (în secolele XVIII—XIX), stabiliți la Tîrgu Frumos și Brătești, precum și ceangăii, așezați în Mircești, Butea, Hălăucești, Mogoșești, din valea Siretului, și la Fîntînele, Gropnița, Focuri, în Cîmpia Moldovei.

De la sfîrșitul secolului al XIX-lea se înregistrează un fenomen invers al populării, populația manifestînd tendința de părăsire a vetrelor izolate și de așezare în lungul drumurilor modernizate. Prin aceasta s-a accentuat dispersia și s-a conturat fenomenul de „roire". Procesul de populare a silvostepei

https://biblioteca-digitala.ro

a fost întregit şi de unele măsuri administrativ-funciare, cauzate de mişcările ţărăneşti, prin care se cereau drepturi asupra pămînturilor pe care le munceau în condiţii feudale. Împroprietărirea ţăranilor a fost însoţită de construcţia unor sate noi de însurăţei: Fîntînele (pe locul odăii Cioara), Focuri (la odaia Praguri), Munteni (fosta odaie Vai de Ei), Borosoaia (odinioară cîteva case izolate), Coarnele Caprei (la odaia Arama).

Construcţia căilor ferate după 1870 şi modernizarea drumurilor principale au contribuit în mare măsură la fixarea reţelei de aşezări omeneşti.

Această reţea a fost întregită, în anii construcţiei socialismului, cu noi aşezări construite pe vetrele satelor distruse de război (Balş, Boureni, Ruginoasa) sau pe terenuri libere, pe lîngă întreprinderile agricole de stat şi staţiunile de mecanizare a agriculturii (Popricani, Războieni). Excedentul demografic rural este preluat de centrul urban Iaşi, care a atins un ritm înalt de dezvoltare.

Numărul, repartiţia şi structura populaţiei

Condiţiile social-economice şi politice din partea a doua a secolului al XIX-lea au contribuit la creşterea numărului populaţiei şi au dus la o nouă repartiţie teritorială.

Recensămîntul din 29. XII. 1930 a înregistrat 420 488 de locuitori. După această dată, curba populaţiei a urmat o creştere lentă. În anii stării de război s-a înregistrat din nou o scădere, aşa încît la 25. I. 1948 populaţia a atins abia numărul de 431 586 de locuitori, ceea ce reprezintă o creştere cu numai de 11 098 de persoane, faţă de 1930, deci un ritm mediu anual de numai 1,4‰. Transformările de ordin politic şi social-economic ce au avut loc după eliberare au influenţat sensibil curba populaţiei, astfel că, în următorii 12 ani, populaţia a crescut cu 187 841 de locuitori, atingînd în 1966 (15. III) numărul de 619 027 de locuitori. După datele recalculate la 1. I. 1971 populaţia judeţului Iaşi este de 682 858 de locuitori. Ritmul mediu anual de creştere s-a ridicat la 18,2‰. Numărul populaţiei este

https://biblioteca-digitala.ro

influenţat de sporul natural şi sporul migratoriu. Şi în trecut în această regiune se înregistrau ridicate valori ale natalităţii — 40,5‰ (1932), dar şi ale mortalităţii — 26,3‰ (1934). În condiţiile socialismului, partea centrală a Moldovei deţine locul prim pe ţară în natalitate, care în judeţul Iaşi era de 25,8‰ în 1970. Dar spre deosebire de trecut, mortalitatea a scăzut de peste trei ori, de la 26,3‰ în 1934 la 7,6‰ în 1970, sub media pe ţară. Sporul natural atinge valoarea de 18,2‰ în 1970, aproape dublu faţă de valoarea sporului natural pe ţară. Acest spor se datoreşte indicelui de fertilitate feminină, care este mai ridicat în Moldova (72—78‰), faţă de media pe ţară (57,3‰).

Sporul migratoriu variază în cadrul judeţului, în raport de poziţia geografică a comunelor faţă de centrele urbane şi de căile de comunicaţie. Localităţile din apropierea reţelei feroviare au cel mai ridicat deficit migratoriu (Belceşti, Cotnari, Andrieşeni). Alte comune au un bilanţ migratoriu echilibrat, numărul persoanelor sosite fiind egal cu al celor plecate. Localităţile mai îndepărtate înscriu un deficit migratoriu, fapt ce se datoreşte regrupării populaţiei spre zone cu dotări mai avansate. În ultimele două decenii s-au conturat arii cu un spor migratoriu ridicat, în zonele de influenţă urbană. Astfel, în jurul oraşului Iaşi s-a format o arie periurbană, care cuprinde localităţi cu un spor ridicat al numărului populaţiei, datorită sporului migratoriu : Bîrnova, Holboca, Rediu, Tomeşti. Populaţia execută migraţii pentru munci zilnice sau sezoniere. Pe măsură ce se califică, populaţia activă se apropie de centrele urbane, mărindu-le numărul locuitorilor.

Repartiţia geografică. Populaţia este răspîndită diferit, în raport cu condiţiile istorice şi social-economice. Ariile cel mai dens populate se înscriu, în general, pe axul Siretului, între Mirceşti şi Lespezi, şi în lungul unei fîşii centrale care leagă Paşcanii de oraşul Iaşi. Densitatea medie atinge valoarea de 124,8 loc./km², cea mai mare din judeţele de răsărit ale ţării şi a doua ca mărime pe ţară, după judeţul Prahova, care are 161,4 loc./km². Din analiza hărţii densităţii populaţiei pe comune rezultă că cele mai mici valori se înscriu în regiunile împădurite sau de silvostepă. Astfel, comunele de codru, cu suprafeţe întinse

https://biblioteca-digitala.ro

de păduri (Dobrovăţ, Mădîrjac şi Schitu Duca) şi din Cîmpia Moldovei (Movileni, Gropniţa) deţin numai 35—50 loc./km², urmate de Sineşti, Deleni şi Ipatele, cu 55—65 loc./km², ca şi comunele din silvostepă — Vlădeni şi Trifeşti.

Densitatea de valoare mijlocie (70—90 loc./km²) s-a format în localităţile din zonele defrişate şi se întinde sub forma a două fîşii cu direcţia SE—NV: prima, de la Ţibana, Şcheia şi Grajduri, din Podişul Central Moldovenesc, cuprinde Coasta Iaşilor între Mogoşeşti şi Bîrnova şi avansează spre nord prin Dumeşti, Ierbiceni şi Focuri, pînă la Andrieşeni, iar a doua se desfăşoară în lungul ramei depresiunii, de la Brăieşti, Strunga şi Cotnari, depăşind Dealul Mare spre Sireţel. Aria densităţii mijlocii se întinde şi în lungul Prutului, de la Gorban la Ţuţora. La nord de Iaşi, această arie se lărgeşte cuprinzînd o mare parte din teritoriul dintre rîurile Jijia şi Prut, inclusiv comuna Bivolari (fig. 12).

Zona din lungul Prutului este întreruptă de arii cu valori mai mari (95—110 loc./km²), în comunele Cozmeşti, Moşna, Grozeşti, Bosia şi Golăieşti. Această categorie de densitate cuprinde şi comunele din Podişul Central Moldovenesc (Scînteia, Dagîţa) şi avansează spre nord prin Oţeleni, cuprinzînd o mare parte din valea Siretului (Stolniceni, Tătăruşi). Comunele cu cele mai mari densităţi sînt situate în jurul oraşului Paşcani (Mirceşti, Miroslăveşti, Valea Seacă), cît şi în zona de influenţă a oraşului Iaşi (Podu Iloaiei, Rediu, Ciurea, Holboca, Comarna), unele atingînd 184 loc./km² (Mirceşti). Valorile mai ridicate ale densităţii populaţiei sînt în raport direct cu gradul de dotare teritorială.

Structura populaţiei. Majoritatea absolută a populaţiei judeţului Iaşi o formează românii. Naţionalităţile conlocuitoare deţin un procent mic şi sînt grupate fie în faţa porţii de la Ruginoasa, fie în oraşe. Judeţul Iaşi continuă să facă parte din judeţele cu un procent ridicat al populaţiei rurale. În 1970, populaţia urbană deţinea 32% din populaţia totală a judeţului, adică 216 299 de persoane, iar împreună cu populaţia comunelor suburbane 36,5%. Şi în acest caz, populaţia mediului urban atinge un procent mai mic decît valoarea medie pe ţară (40,8%).

https://biblioteca-digitala.ro

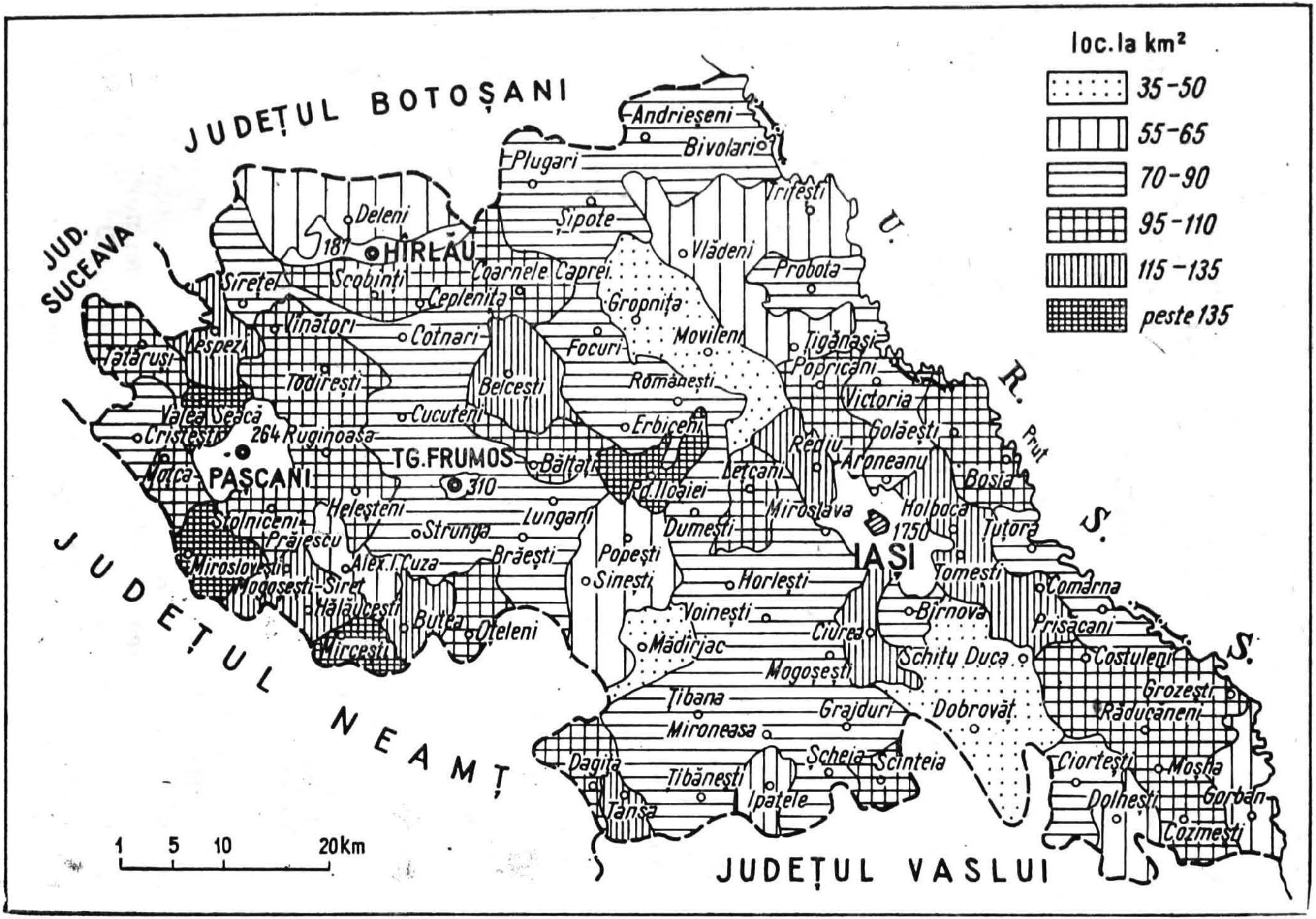

Fig. 12. — Densitatea populației în 1970 (pentru orașe, densitatea este redată prin cifre).

https://biblioteca-digitala.ro

O frecvenţă mai mare a populaţiei rurale se înregistrează în partea de sud-vest, în regiunea de silvostepă şi în partea central-nordică, care au un profil pur agricol. Măsurile de ridicare a unor localităţi cu dotări industriale, la rangul de oraşe, vor introduce modificări în structura populaţiei pe medii şi profesii.

În ultimul deceniu, plasarea industriei în mediul rural a redus simţitor mirajul marelui oraş Iaşi, iar localităţile rurale cu industrii evoluează spre categoria de aşezări centrale de tip regional, de exemplu Podu Iloaiei şi Ciurea. Ponderea populaţiei agricole a scăzut în unele sate din zona de influenţă a oraşului Iaşi la 70% din populaţia activă.

Potenţialul de muncă al populaţiei active a crescut datorită măsurilor de calificare în şcoli de toate gradele. Astăzi, o pătrime din populaţie este cuprinsă în procesul de învăţămînt.

Numărul salariaţilor este în continuă creştere, atingînd în 1970 cifra de 133 900, cu peste 25 600 mai mulţi ca în 1965. Dintre aceştia, 42 940 sînt cuprinşi în sectorul industriei şi construcţiilor; în învăţămînt şi cultură lucrează 13% din salariaţi, iar în transporturi şi circulaţia mărfurilor cîte 8—9%. Potenţialul industrial al oraşului Iaşi se poate deduce şi din proporţia ridicată a salariaţilor din industria de stat de importanţă republicană, care concentrează 87% din numărul total al salariaţilor din industrie. Dintre aceştia, o mare parte sînt absolvenţi ai şcolilor superioare şi medii.

Nivelul de trai, material şi cultural al populaţiei judeţului Iaşi cunoaşte un proces continuu de îmbunătăţire, ca urmare a transpunerii în viaţă a politicii de industrializare socialistă, de creştere a productivităţii muncii, de introducere a elementelor de civilizaţie atît în mediul urban, cît şi în cel rural.

Salariul mediu a crescut în perioada 1961—1970 cu 65%, înregistrîndu-se creşteri chiar de 89% în silvicultură, de 75% în construcţii şi de 73% în agricultură şi în circulaţia mărfurilor. De asemenea, retribuţia în bani a unei norme în cooperativele agricole de producţie a crescut cu 39% în 1970 faţă de 1966.

https://biblioteca-digitala.ro

Veniturile sporite au permis realizarea de noi construcții de locuințe. În ultimii 10 ani au fost construite în județ 27 593 de case noi din fondurile proprii ale populației, mai cu seamă în mediul rural. La acestea trebuie adăugate și cele 21 979 de apartamente construite din fondurile statului și pe credit. Astfel, aproape o treime din populația actuală a județului locuiește în case noi, construite în ultimii 10 ani.

Desfacerile de mărfuri prin comerțul socialist reflectă de asemenea mărirea veniturilor populației, înregistrînd o creștere de 54%. Sporuri mari s-au produs la unele produse industriale, cu durată mare de folosire. Astfel, în 1966—1970 s-au desfăcut peste 16 500 de frigidere, aproape 25 000 de televizoare, peste 5 300 de autoturisme, mobilă în valoare de 330 000 000 lei etc.

A fost mult ameliorată asistența sanitară a populației, în primul rînd prin construirea unor instituții medicale moderne, ca spitalul de pediatrie cu 400 de paturi (fig. 13), policlinica universitară, policlinica din zona industrială a orașului Iași, dispensarul stomatologic și noua stație de salvare din Iași. Au fost organizate circumscripții medico-sanitare bine dotate în toate comunele județului, iar numărul paturilor de asistență sanitară a crescut de la 6 068 în 1960 la 7 718 în 1970, din care 2 394 în mediul rural. Numărul total al medicilor a atins cifra de 1 178 de persoane, revenind un medic la 575 de locuitori, valoare superioară situației medii pe țară.

Învățămîntul de toate gradele a cunoscut o puternică dezvoltare în anii construirii socialismului. S-a acordat o atenție specială organizării liceelor de specialitate (industriale, economic, sanitar, pedagogic, agricol etc.), numărul elevilor din aceste licee depășind cifra de 6 000 în ultimul an școlar. În orașul Iași s-au înființat clase speciale și un liceu cu predarea în limbi străine, un liceu de informatică și un liceu experimental cu regim de internat. Astăzi, aproape o treime din populația județului este cuprinsă în procesul de învățămînt.

Orașul Iași își ridică la un nivel superior tradiția de vechi centru universitar, învățămîntul superior fiind sprijinit prin înființarea de noi institute și facultăți, cu un profil strîns legat de necesitățile dezvoltării economice și sociale ale părții nord-

https://biblioteca-digitala.ro

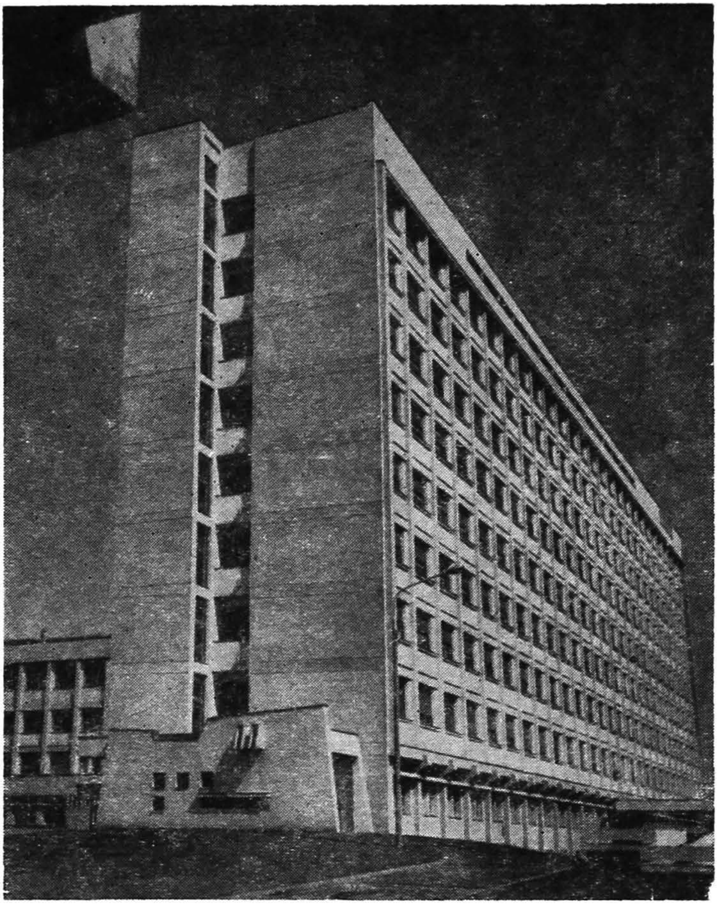

Fig. 13. — Spitalul de pediatrie din Iași (foto C. P a u l).

estice a țării. După numărul de studenți, Iașii au devenit astăzi al doilea centru universitar românesc. Pentru îmbunătățirea condițiilor de studiu, numai în ultimul cincinal au fost construite cămine studențești cu o capacitate de aproape 5 000 de locuri, iar în momentul de față este în plină construcție clădirea noului Institut de chimie.

https://biblioteca-digitala.ro

Așezările omenești

Prin legea administrativă din 1968, pe teritoriul județului Iași s-au delimitat următoarele unități teritoriale: 4 orașe — Iași, Pașcani, Tîrgu Frumos și Hîrlău, primul cu rang de municipiu și reședință de județ, precum și 420 de sate, grupate în 85 de comune, dintre care 5 sînt comune suburbane.

Așezările urbane. În cadrul județului Iași, orașele cele mai mari sînt situate pe axa centrală, cu direcția vest — est. Ele ocupau puncte importante în trecut, pentru transporturi și comerț, noduri de căi de comunicație. Orașele ieșene sînt vechi. Ele își au originea în epoca feudală timpurie, dar sînt atestate documentar din secolul al XIV-lea. Rețeaua de așezări urbane a suferit transformări. În secolul al XV-lea, orașele se grupau în fața Șeii Ruginoasa și în lungul ramei de vest a Cîmpiei Moldovei: Tîrgu Frumos, Hîrlău, Cotnari, iar Iașii s-au dezvoltat în fața vadului Prutului. În secolul al XVI-lea se ridică, în valea Siretului, tîrgul Șcheia, iar la Cotnari, Despot Vodă (1561—1563) înființează primul colegiu umanist sub conducerea profesorului transilvănean Ioan Sommer. Orașele fiind deschise, ele nu au rezistat în fața invaziilor și unele au decăzut (Cotnari și Șcheia).

Generația orașelor feudale a fost întregită în secolul al XIX-lea cu o serie de tîrgușoare, înființate la stăruința boierilor ce urmăreau să-și asigure valorificarea produselor și mărirea veniturilor: Sculeni (1810—1821), Bivolari (1843), Țigănași (1846), Dimachi (înainte de 1839), Podu Iloaiei (1823), Lespezi (1820 —1831), Poieni (1837), Țibana (1855). Tîrgușoarele s-au înființat în vetrele unor sate sau în apropierea lor. Unele și-au întărit mai tîrziu profilul funcțional, prin construcții de fabrici (Lespezi, Podu Iloaiei) sau puncte de vamă (Bivolari). Ele au influențat negativ evoluția orașelor vechi. Dezvoltarea industriei și a căilor de comunicație moderne au orientat fluxul comercial spre marile orașe, iar sîmburii formei urbane de tîrgușor au dispărut treptat. Din această categorie s-a ridicat numai orașul Pașcani, ca nod feroviar și centru pen-

https://biblioteca-digitala.ro

tru reparaţii de vagoane. În perioada capitalistă, oraşele ieşene şi-au dezvoltat cu prioritate serviciile, şi mai puţin ramurile productive. Ele au suferit importante distrugeri în timpul celui de al doilea război mondial, fapt care a condiţionat încadrarea temporară în categoria comunelor rurale a Tîrgului Frumos şi a Hîrlăului. În anii construcţiei socialiste, oraşele ieşene şi-au schimbat profilul arhitectural, evoluînd pe linia unor oraşe moderne.

Municipiul *Iaşi*, reşedinţa judeţului, face parte din categoria oraşelor mari ale ţării, în 1971 avînd 187 966 de locuitori, fiind primul din Moldova şi al patrulea pe ţară, după Bucureşti, Cluj şi Timişoara. Oraşul Iaşi este un oraş vechi, ce s-a dezvoltat în condiţii geografice complexe. Vatra ocupată de oraşul Iaşi este situată în zona geografică de contact dintre Podişul Central Moldovenesc şi Cîmpia Moldovei, unităţi cu particularităţi naturale distincte, prima dominată de codru, a doua de silvostepă. Aici se întretăiau vechi drumuri comerciale, care legau partea centrală a Moldovei cu ţările şi provinciile învecinate: drumul mare al Siretului venea prin Şaua Ruginoasa şi trecea spre răsărit prin vadul Prutului de la Ţuţora, iar drumul dinspre nord trecea prin şaua Bîrnovei spre Dunăre.

Acest punct obligatoriu de trecere a intrat în ariile locuite de om încă din paleolitic. S-au descoperit urme de locuire şi din neolitic, şi anume din cultura Cucuteni, o necropolă şi o aşezare din epoca bronzului, urme din epoca fierului, din timpul provinciei romane Dacia (secolul II-III e.n.) şi din epoca migraţiilor. Urmele de locuire de la Şorogari, Holboca, Munteni, din secolele VI-IX, atestă şi prezenţa populaţiei autohtone străromâneşti. Oraşul a apărut pe vatra unei aşezări săteşti, care avea o poziţie mai bună pentru mijlocirea schimbului de produse, în această zonă de convergenţă. Momentul de apariţie a unei forme urbane a întîrziat din cauza condiţiilor de nesiguranţă în care se găsea această parte a ţării, expusă invaziilor străine. Oraşul apare menţionat pentru prima dată în cronica rusă (N. M. T i h o m i r o v) din 1387—1392, sub forma de Iasskii Torg, adică Tîrgul Iaşilor. Ulterior, Iaşii apar menţionaţi în 1408 ca punct de vamă, pe drumul ce leagă Liovul (Lvov) de porturile de la Dunărea de jos, iar în

https://biblioteca-digitala.ro

prima jumătate a secolului al XV-lea (1434) domnii Moldovei își stabilesc aici și o curte domnească. De la mijlocul secolului al XVI-lea (1552—1561; 1564—1568) Iașii devin capitala Moldovei, fapt care va influența în cea mai mare măsură dezvoltarea orașului. În secolele XVI și XVII în orașul Iași s-au construit importante monumente arhitecturale, ca: Trei Ierarhi, Galata, Cetățuia, Golia, Barnovschi etc. Se înființează primele școli și tipografii, se înmulțesc meșteșugarii și comercianții, în așa fel încît tîrgul central se dublează.

Orașul Iași atrage și mai mult atenția călătorilor străini, François de Pavie (1585), Marco Bandini (1647) și Paul de Alep (1653), care prezintă unele aspecte importante ale orașului. Se accentuează treptat funcția culturală. Învățămîntul organizat în Colegiul domnesc de la Trei Ierarhi (1640) s-a reluat în Academia Domnească (1712—1713), iar în prima parte a secolului al XIX-lea s-a înființat Academia Mihăileană (1835). Iașii devin un important centru cultural. La Iași s-a înființat prima societate științifică din Moldova și Țara Românească, cu caracter naturalist și medical, „Societatea de medici și naturaliști" (1833), iar în 1860 s-a deschis prima Universitate, în care au acționat figurile cele mai reprezentative ale științei românești: Grigore Cobîlcescu, Petru Poni, A. D. Xenopol, Vasile Conta, C. I. Parhon ș.a.

Publicațiile literare au promovat ideea unirii și a progresului social: „Dacia literară" (1840), „Convorbiri literare" (1867), „Contemporanul" (1881) și „Viața românească" (1906). Ele au polarizat și dinamizat un puternic curent de creație literară.

Al doilea război mondial a lovit orașul Iași într-o măsură mult mai mare decît alte orașe ale țării, agravînd starea de rămînere în urmă economică și edilitară din trecut; populația a scăzut cu aproape 20 000 de locuitori. În aceste condiții, Iașii au trecut de pe locul al doilea, după București (1941), pe locurile 5—6 în perioada 1948—1956, fiind depășit sub raportul numărului populației de orașele Cluj, Timișoara, Brașov și Ploiești. Acțiunea de sistematizare și de dotare din anii construcției socialismului a produs transformări radicale în profilul funcțional urban, în arhitectura orașului. Iașii au devenit un

https://biblioteca-digitala.ro

oraş modern cu funcţii complexe: industrială, ştiinţific-culturală, de transporturi şi turistică (fig. 14).

Vatra oraşului Iaşi are o formă stelată, cu un nucleu central plasat pe locul oraşului vechi, din care pornesc mai multe tentacule dezvoltate în lungul drumurilor comerciale feudale: drumul Sării, drumul Păcurarilor, drumul Tătăraşilor, drumul Nicolinei, drumul Buciumului şi drumul Ţuţorei. Forma stelată se datoreşte şi fragmentării reliefului, de tip colinar. Oraşul s-a dezvoltat pe numeroase coline: dealul Copoului, dealul Şorogarilor, dealul Miroslava — Galata, dealul Cetăţuia ş.a. Relieful i-a impus o desfăşurare în formă de amfiteatru, pe şase nivele de terasă sculptate de rîul Bahlui, între albia majoră de la 40 m altitudine absolută şi dealul Breazu — 206 m.

La început, oraşul a ocupat podul promontoriului de terasă (20 m alt. relat.) situat în faţa unui vad, „Podul Roşu'', format de conul de dejecţie al pîrîului Nicolina, ce strangulează albia majoră, umedă a rîului Bahlui. Primul nucleu urban s-a dezvoltat pe locul palatului domnesc în secolele XIV-XV şi se întindea pînă la actuala mitropolie. În secolul al XVI-lea oraşul ocupă podul aceleiaşi terase, iar în secolele XVII-XVIII avansează spre nord, pe dealul Copou, şi spre est, înglobînd satul Tătăraşi. Lunca umedă a rîului Bahlui a împiedicat un timp extinderea spre sud. Construirea căilor moderne de comunicaţie în secolul al XIX-lea stimulează dezvoltarea haotică a oraşului, prin extinderea tentaculară, fără să se ţină seama de normele de urbanism. Cartierele periurbane, cu aspect rural — Tătăraşi, Broşteni, Rufeni, Munteni, Bucium — şi tîrguşoarele Socola, Nicolina, Copou, Păcurari şi Zalhana au fost treptat cuprinse în intravilanul Iaşului. Suprafaţa oraşului a crescut de la 1 623 ha (1896—1897) la 3 024 ha în 1938 (inclusiv comunele suburbane, cu 994 ha). Prin sistematizarea începută în 1954, teritoriul administrat de oraş s-a extins şi mai mult, cuprinzînd treptat locurile libere dintre tentaculele amintite, ajungînd în 1970 la 9 573 ha, din care 4 557 acoperite de construcţii. Iaşii au în subordine şi patru comune suburbane: Rediu, Tomeşti, Holboca şi Bîrnova.

Populaţia oraşului Iaşi a oscilat din punct de vedere numeric în raport de condiţiile social-economice. Din însem-

https://biblioteca-digitala.ro

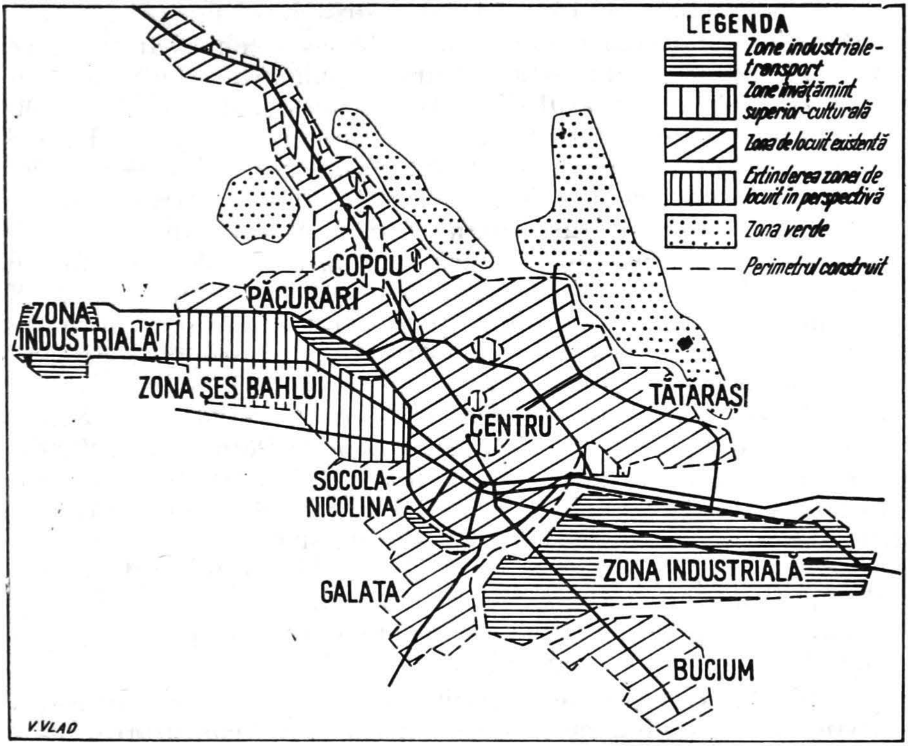

Fig. 14. — Municipiul Iași. Harta zonelor funcționale.

nările unor călători străini care au vizitat Iașii la începutul secolului al XVIII-lea (1737) rezultă că orașul avea circa 12 000 de locuitori. La mijlocul secolului al XIX-lea populația crește la 65 747 de locuitori, iar în 1912 la 75 000 de locuitori. Recensămîntul din 1930 a înregistrat la Iași 106 008 persoane. La acea dată, procentul cel mai mare de salariați era cuprins în instituțiile publice și comerț; numărul muncitorilor, de circa 10 619, era de trei ori mai mic decît cel al funcționarilor. Măsurile luate după actul naționalizării din 11 iunie 1948, prin concentrarea și comasarea întreprinderilor mici și nerentabile, a deschis posibilitatea desfășurării unui bogat plan de investiții și în industria orașului Iași, care a atins cel mai înalt ritm de

https://biblioteca-digitala.ro

creştere în perioada 1966—1970. Construirea şi intrarea în funcţiune a unor mari unităţi industriale a schimbat în mare parte peisajul oraşului şi structura populaţiei. În ultimul deceniu s-a dublat numărul de salariaţi, aceştia depăşind 89 000 de persoane, dintre care 61 200 sînt muncitori (1970). Industria şi construcţiile deţin 45,7% din numărul total al populaţiei active. Reprofilarea funcţională a oraşului Iaşi a atras forţă de muncă cu calificare superioară şi din alte regiuni ale ţării. Disponibilul de forţă de muncă din agricultură, în anumite perioade ale anului, se deplasează spre oraş pentru venituri suplimentare. Migraţiile zilnice pentru muncă în oraş au atins în 1970 cifra de 14 000 de persoane, dintre care 98% bărbaţi, din comunele suburbane şi din localităţile situate în lungul căilor ferate. Procentul cel mai mare de navetişti, ce locuiesc în aria izocronei de 30—50′, activează în industria prelucrătoare, iar cei de la distanţe mai mari în construcţii. Numărul cel mai mare de muncitori pentru industrie este dat de comunele Holboca, Cristeşti, Tomeşti, Ciurea şi Leţcani, iar pentru construcţii de Focuri, Belceşti, Lungani, din bazinul Bahluiului, precum şi de Săbăoani şi Şcheia, din valea Siretului. Zona de atracţie a forţei de muncă sezoniere avansează pînă în Bucovina şi Subcarpaţii Neamţului.

În anii construcţiei socialiste, Iaşii şi-au ridicat aspectul urban prin sistematizare, şi în special prin conturarea unor zone funcţionale interne pe principii ştiinţifice. Pentru a întări premisele dezvoltării urbane, s-au rezolvat cîteva probleme de interes comun. Iaşii au fost conectaţi la sistemul naţional de energie şi au fost dotaţi cu o centrală electrică de termoficare, care acoperă o parte din consumul de electricitate şi alimentează cu căldură o treime din apartamentele oraşului. Cantitatea mare de combustibil este asigurată de conducta de gaze naturale care leagă zăcămintele din Transilvania şi vestul Moldovei de Iaşi. Alimentarea cu apă a fost şi a rămas o problemă de studiu, mai ales pentru un oraş în plin avînt. Dacă la nivelul de dezvoltare al secolului al XVII-lea, izvoarele şi fîntînile din terasa de 20 m satisfăceau cerinţele de consum, treptat, sursele locale de apă au devenit insuficiente. Astfel, la finele secolului al XIX-lea oraşul consuma apa din terasele

https://biblioteca-digitala.ro

înalte de la Copou, Ciric, Șapte Oameni și Galata, printr-un sistem de conducte, dar mai subsistau și circa 400 de fîntîni. Dezvoltarea industrială de la începutul secolului al XX-lea a impus construcția unei conducte, în lungime de 106 km, prin care s-a adus apă potabilă din regiunea Timișești. Toate sursele de apă ofereau orașului Iași 3 175 000 m³ în 1950.

Pentru a asigura dezvoltarea industriei orașului, s-au construit noi conducte care transportă apă din Prut.

Zona industrială. În locul numeroaselor mici întreprinderi industriale înregistrate în 1930 s-a construit o platformă industrială pe o suprafață de 470 ha, care cuprinde numai 14 întreprinderi de stat, de subordonare republicană, cu o mare capacitate de producție, datorită utilajului modern și numărului mare de specialiști: Uzina mecanică Nicolina, Uzina metalurgică (1963), Uzina de prelucrare a maselor plastice (1963), Uzina de fibre sintetice (1969), fabrica de tricotaje „Moldova”, țesătoria de mătase artificială „Victoria” (1969), fabrica de ulei „Unirea”, Fabrica de mobilă, Complexul de morărit și panificație (1968), Întreprinderea de produse ceramice (1969), Centrala electrică de termoficare (1964), la care se adaugă, în exteriorul orașului, Fabrica de antibiotice (1955) și Secția de industrializare a lemnului din Ciurea.

Numai unitățile textile cuprind aproape 12 000 de salariați, urmînd apoi Uzinele mecanice Nicolina și Uzina metalurgică cu cîte 2 000—3 000 de muncitori fiecare. Industria ieșeană se grupează în cea mai mare parte în sectorul sud-estic al orașului, făcînd corp comun cu zona transporturilor feroviare de mărfuri.

Unele întreprinderi sînt plasate și în exteriorul platformei, de exemplu Fabrica de antibiotice, fie în apropierea altor căi ferate, de exemplu Fabrica de țigarete, Fabrica de bere sau Secția de industrializare a lemnului din Ciurea. Unele întreprinderi se găsesc la mari distanțe de calea ferată, ele fiind construite în trecut, așa cum sînt întreprinderile textile din Copou și Tătărași.

În general, zona industrială nouă, din partea de sud-est a orașului, este bine plasată; nu viciază aerul orașului, deoarece curenții dominanți au direcția NV—SE, și numai pe perioade

https://biblioteca-digitala.ro

scurte de timp în sens invers; platforma industrială oferă accesibilitate din toate direcţiile şi ea este bine situată — liniar, paralel cu cartierele rezidenţiale· Produsele industriei ieşene sînt apreciate pe plan intern şi extern, unele fiind unice în ţară.

Zona culturală se detaşează sub forma a două arii distincte: aria de învăţămînt şi cercetare ştiinţifică, în cartierul Copou, şi aria de învăţămînt şi cultură, în centrul istoric al oraşului, de pe terasa de 20 m. Desigur că unităţi de învăţămînt de cultură generală se găsesc repartizate şi în cartierele din exteriorul celor două arii principale. Învăţămîntul ieşean s-a dezvoltat mult, atît ca spaţiu cît şi ca dotare şi încadrare cu personal calificat. În anul şcolar 1969/1970, şcolile de cultură generală din Iaşi cuprindeau 28 708 elevi, la care se adaugă 9 700 de elevi din şcolile profesionale şi liceele de specialitate. Învăţămîntul superior este reprezentat de cinci institute: Universitatea „Al. I. Cuza" (fig. 15), Institutul politehnic „Gh. Asachi", Institutul de medicină şi farmacie „Dr. D. Bagdasar", Institutul agronomic „Ion Ionescu de la Brad" şi Conservatorul de muzică „George Enescu". Numărul studenţilor ieşeni a crescut de la 3 192 în anul universitar 1938/1939 la 24 272 în 1970 (inclusiv cei de la cursurile fără frecvenţă). Pentru a se putea asigura cazarea studenţilor, s-au construit 23 de cămine, în care locuiesc 13 644 de studenţi. La cele patru cantine iau masa zilnic 10 681 de studenţi. După 1960 s-au dat în folosinţă construcţii moderne pentru Institutul agronomic, Universitate şi Institutul politehnic. Aria de influenţă a centrului universitar Iaşi se întinde asupra întregii Moldove. În ultimul deceniu a crescut simţitor ponderea studenţilor originari din Dobrogea, Oltenia, partea de est a Munteniei şi din Transilvania. Învăţămîntul superior ieşean dispune de o bibliotecă universitară cu un fond de cărţi ce depăşeşte 1 300 000 de volume, de o staţiune de cercetare ştiinţifică pentru biologie la Pîngăraţi — Neamţ, o grădină botanică şi Muzeul de istorie naturală din Iaşi. Centrul universitar ocupă locul al doilea pe ţară, după Bucureşti. Cercetarea ştiinţifică se desfăşoară în cadrul Filialei Iaşi a Academiei R. S. România, care are trei institute (chimie-fizică, biologie-medicină, filologie-istorie), în institutele de învăţămînt superior şi în laboratoarele

https://biblioteca-digitala.ro

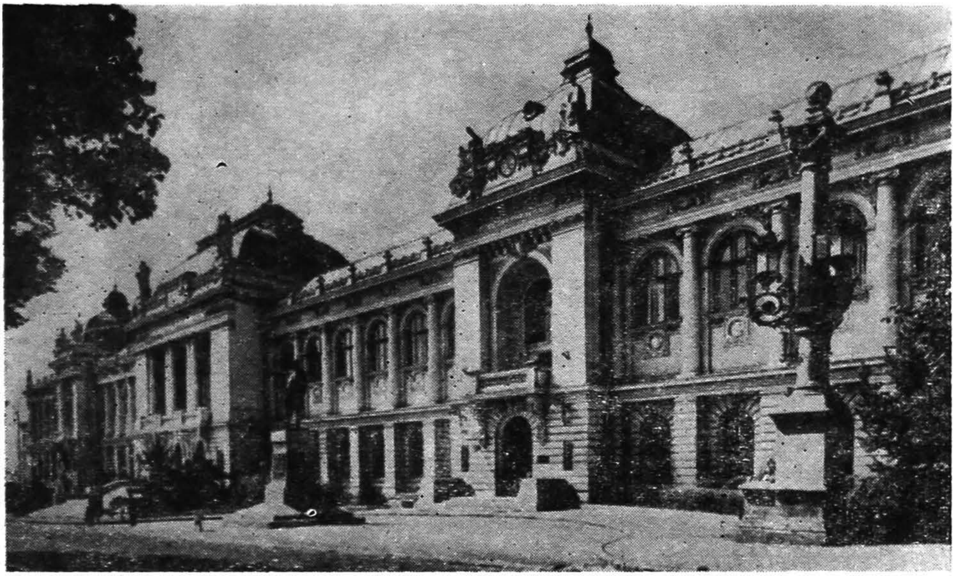

Fig. 15. — Universitatea „Alexandru Ioan Cuza'' (foto C. P o p e s c u).

uzinale. Sectorul cultural are tradiţii apreciate. Revistele literare, Teatrul Naţional (înfiinţat în 1840), Opera de Stat (1956) şi Filarmonica de Stat „Moldova'' contribuie la îmbogăţirea patrimoniului naţional (fig. 16).

Zona de transporturi se întinde în şesul rîului Bahlui, în lungul marginii de sud a oraşului propriu-zis. Ea este formată din două nuclee : gara centrală de pasageri şi mărfuri, ce deserveşte transporturile feroviare naţionale, şi gara nouă Nicolina, cu triajul Socola, pentru tranzitul internaţional de persoane şi mărfuri spre U.R.S.S.

La marginea nordică a zonei feroviare sînt situate unităţile de transport în comun, în oraş şi judeţ : autogara I.T.A. şi depoul, cu centrul de dirijare a tramvaielor. Reţeaua mijloacelor de transport în comun acoperă întreaga suprafaţă a oraşului, făcînd legătură şi cu unităţile subordonate oraşului Iaşi. Din 1968 s-au rectificat traseele pentru tramvaie, prin reducerea lor de la 45 km la 38 km în 1970 şi completarea cu linii

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 16. — Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Iași (foto C. P a u l).

de autobuze, care au fost prelungite de la 102 km în 1965 la 195 km în 1970. Prin reorganizarea mijloacelor de transport în comun s-au înregistrat progrese la numărul de persoane transportate :

Mijlocul de transport	Călători transportaţi (în mii)		
	1955	1965	1970
Cu tramvaiul	23 416	47 060	57 562
Cu autobuzul	2 612	20 183	49 118

În 1969, oraşul Iaşi ocupa locul al patrulea, după Bucureşti, Timişoara şi Constanța, depășind Clujul, Braşovul şi Ploieştii după numărul pasagerilor în transportul intern. Oraşul Iaşi ocupă un loc important şi în transporturile internaționale de tranzit.

https://biblioteca-digitala.ro

Zona rezidențială ocupă cea mai mare parte din suprafața orașului. Se întinde pe terase, dar și în lunca rîului Bahlui. Densități mai mici de construcții se înregistrează în cartierele marginale vechi: Copou, Păcurari, Tătărași. După 1960, în lunca rîului Bahlui s-a construit o nouă zonă de locuințe, interpusă între nucleul feroviar (gara veche) și platforma industrială din lungul șoselei Țuțora. Partea centrală se caracterizează prin arii de interferență: administrativ-rezidențială, pe strada Ștefan cel Mare, și comercial-rezidențială, în sectorul cuprins între Piața Unirii și halele centrale.

Zona rezidențială a suferit mari transformări. Pe locul ocupat de case modeste, de tip rural, s-au construit cartiere noi, moderne, cu 4–9 etaje, dotate cu servicii complexe: medico-sanitare (3 800 de paturi), culturale, de învățămînt și unități comerciale. Noile cartiere de locuințe din Socola, Nicolina, Dimitrie Cantemir, Tătărași, Bulevardul Tudor Vladimirescu, Calea 23 August, Păcurari cuprind 20 000 de apartamente, construite din fondul statului și din veniturile locuitorilor. Împrospătarea aerului este asigurată prin spații verzi: Grădina Copou, Parcul Expoziției, Grădina ștrandului și prin pîlcurile marginale de pădure, la Breazu, Repedea, Galata, Cetățuia și Ciric.

Orașul Iași dispune și de un fond turistic, cultural de o importanță deosebită, format din 125 de monumente, de arhitectură, arheologie și istorie, din valoroase institute de învățămînt, muzee ș.a.

Orașul Iași, prin sine însuși, „este un muzeu național" (fig. 17). Monumentele Iașilor, răspîndite cu precădere în vatra veche și pe colinele dominante — Galata și Cetățuia —, reprezintă unul din cele mai importante complexe de monumente din țara noastră.

Perspectivele orașului Iași sînt deosebit de favorabile: în ultimul deceniu, populația a crescut într-un ritm mediu anual de 32,8‰, iar industria a atins în perioada 1966–1970 un ritm mediu anual de creștere de 18,4%. În viitorii ani, populația orașului Iași va crește pînă la 300 000 de locuitori. El va fi dotat, în continuare, cu întreprinderi industriale și un

https://biblioteca-digitala.ro

institut de chimie profilat pe cercetare ştiinţifică şi pregătirea cadrelor superioare pentru producţie.

Planul de sistematizare prevede extinderea oraşului pe terenul liber din zona de confluenţă a pîrîului Nicolina cu rîul Bahlui, cît şi în zona dintre rîul Bahlui şi baza terasei inferioare. Actualele spaţii verzi vor fi întregite prin plantarea frunţilor de terase şi cueste, cu pante accentuate, iar în reţeaua medico-sanitară se va construi complexul balnear Nicolina, pe baza apelor sulfuroase şi a nămolului terapeutic.

Oraşul *Paşcani* este situat pe un promontoriu de terasă, în faţa principalului vad peste Siret, ce înlesneşte trecerea spre Ruginoasa.

El face parte din generaţia oraşelor moderne (secolul al XIX-lea), deşi toponimicul de Paşcani se identifică, în primul rînd, cu moşia Paşcani şi curtea boierului Oană Paşcă, atestate documentar în 1453. Satul vechi Paşcani era locuit de clăcaşi. Moşia Paşcani a fost stăpînită de multe familii boiereşti, pînă la exproprierea din 1945. Perioada de înfiinţare a tîrgului Paşcani se plasează în prima jumătate a secolului al XIX-lea, între 1842 şi 1845. La 9 ianuarie 1821 Mihai Şuţu întăreşte lui Iordache Ruset dreptul ca pe moşia Paşcani să se ţină 21 de iarmaroace pe an. Momentul cel mai important în dezvoltarea oraşului Paşcani a fost reprezentat de construcţia căilor ferate şi a atelierelor C.F.R., în anul 1869. Din acest moment, Paşcanii sînt cunoscuţi prin mişcarea revoluţionară a muncitorimii feroviare. Faptele eroice ale muncitorilor ceferişti de la aceste ateliere au rămas de mult înscrise cu litere de aur în istoria mişcării muncitoreşti din ţara noastră. Aşezarea a continuat să se dezvolte într-un ritm lent, prin două nuclee : oraşul de sus, de pe terasa de 15—20 m a Siretului, cu funcţie comercial-administrativă, şi oraşul de jos, din albia majoră, cu funcţie industrial-feroviară, despărţite prin taluzul de terasă. Pînă la al doilea război mondial, Paşcanii au păstrat aspectul unei aşezări rurale, doar cu cele două nuclee mai evoluate din punct de vedere urban. Războiul a distrus aproape integral localitatea. Acţiunea de reconstrucţie de după 1960 a schimbat complet profilul arhitectural al vechiului oraş

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 17. — Iași. Piața Unirii, cu statuia domnitorului Alex. I. Cuza și noul hotel „Unirea" (foto A l. U n g u r e a n u).

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Pașcani. Populația[6] a crescut de la 10 098 de locuitori în 1930, la 20 095 de locuitori în 1971. S-a accentuat caracterul urban al așezării prin creșterea ponderii populației ocupate în industrie și servicii, prin construcții moderne. În ultimele două cincinale s-au dat în folosință 1 633 de apartamente.

Orașul Pașcani este un centru urban specializat în industrie și transporturi feroviare. Vechile ateliere C.F.R. au fost reprofilate sub forma Uzinei mecanice de material rulant.

Pașcanii sînt și un nod feroviar orientat în direcția înlesnirii transporturilor din valea Siretului spre orașul Iași. S-a construit triajul Vatra Pașcani, cu o capacitate dublă de tranzit față de cea de mai înainte. Pe aici tranzitează spre București și Iași produse variate din Bucovina de sud, din partea nordică a Cîmpiei Moldovei și din nordul Transilvaniei. În anii construcției socialismului, Pașcanii au primit dotări de interes comun deosebit de importante, care îi asigură dezvoltarea în viitor. S-a introdus sistemul comun de alimentare cu apă, s-a făcut racordul la sistemul național de energie electrică și la conducta de gaze naturale.

Orașul *Hîrlău* este atestat din secolul al XIV-lea, fiind reședință de curte domnească. În timpul lui Ștefan cel Mare era considerat una dintre capitalele Moldovei. Menționat în documente și sub numele de „Tîrgul Bahluiului", Hîrlăul a fost mult timp capitală de județ. În secolul al XVIII-lea (1783), moșia tîrgului a fost dată, pînă la răscumpărare, mănăstirii Precista din Roman. Hîrlăul este un centru comercial local. Populația a avut o evoluție lentă. Numărul acesteia a crescut de la 4 553 de locuitori în 1899, la 6 682 în 1971[7]. În ultimul cincinal s-a completat profilul industriei și s-a sistematizat centrul orașului, construindu-se aproape 100 de apartamente în 1969–1970.

Orașul *Tîrgu Frumos*, situat într-un important nod de drumuri vechi comerciale, din fața Șeii Ruginoasa–Strunga, care făcea legătura între văile Siretului și Prutului, a avut un trecut zbuciumat. Apreciat de N. Iorga ca unul dintre cele mai vechi tîrguri moldovenești, de dinainte de „descălecat", așezarea este

---

[6] Inclusiv satele componente: Lunca, Gîștești, Boșteni, Sodomeni, Blăgești și Fîntînele.

[7] Inclusiv populația satului Pîrcovaci.

https://biblioteca-digitala.ro

atestată documentar numai în 1448, cînd se vorbeşte de „ceara din Tîrgu Frumos". D. Cantemir îl prezintă ca „un tîrguşor destul de frumos, cu un palat domnesc de piatră". Tîrgu Frumos păstrează rangul de reşedinţă domnească în secolul al XV-lea şi de capitală a ţinutului Cîrligătura pînă în 1834. În secolul al XVIII-lea a fost dăruit, parţial, unui schit de lîngă Iaşi, pînă în 1818, cînd este răscumpărat de locuitorii tîrgului. Oraşul s-a depopulat din cauza dărilor. În 1763 se hotărăşte repopularea tîrgului, măsură care duce la fragmentarea vetrei în două: tîrgul vechi (Siliştea), lîngă reşedinţa domnească, sub controlul schitului, şi tîrgul nou, liber, în partea de jos, pe rîul Bahluieţ. Cele două nuclee, deşi mici, aveau iarmaroace separate. Oraşul se înviorează după construcţia căii ferate şi a unor mici întreprinderi industriale, populaţia înregistrînd o creştere de la 2 025 de locuitori în 1832, la 4 999 de locuitori în 1930. Tîrgu Frumos se găseşte în faza de sistematizare. Este un centru economic şi cultural. El are o întreprindere agricolă de stat, iar populaţia a atins 5 947 locuitori în 1971.

Aşezările rurale. Satul reprezintă forma dominantă în peisajul geografic uman al judeţului Iaşi. Cele 420 de sate sînt răspîndite neuniform, datorită condiţiilor istorice, sociale şi naturale în care s-au dezvoltat. Astfel, se pot distinge mai multe grupări de sate etajate, ce corespund principalelor trepte de relief: *sate de podiş şi din şeile înalte*, formate în poienile create de om în codru (Scînteia, Poieni, Ţibana, Ruginoasa, Stroieşti), *sate de la poalele Coastei Iaşilor* (Mogoşeşti, Brăieşti, Voineşti, Lungani, Strunga), sau de la poalele Dealului Mare al Hîrlăului (Cucuteni, Cotnari, Deleni), *sate de coastă joasă* (Uricani, Scobîlţeni, Ion Neculce, Hărmăneşti), *sate de terase* — din văile rîurilor Moldova, Siret, Bahlui şi Prut. Unele aşezări au fost atrase de pînzele de apă (Vascani, Strunga, Brăteşti, Gîşteşti, Topile sau Slobozia-Cantemir şi Hadîmbu în Podişul Central Moldovenesc) sau de locurile mai ascunse, în păduri, funduri de văi, hîrtoape, acestea fiind apărate în timpuri de nesiguranţă.

https://biblioteca-digitala.ro

În aceste condiții, gruparea așezărilor a luat mai multe forme. Satele s-au grupat mai strîns în lungul liniilor geografice de contact, atingînd distanțe mai mici de 1 km între ele, adeseori așezările ținîndu-se lanț (de exemplu, pe rama depresiunii, între Cucuteni și Deleni). În regiunile mai înalte din Podișul Central Moldovenesc, Dealul Mare al Hîrlăului și Dealurile Moțcăi, satele se grupează pe cuiburi, mai mari sau mai mici, în raport de suprafețele despădurite.

În regiunile de terase, satele se găsesc la distanțe de 2—4 km, de exemplu pe văile Jijiei și Prutului, în bazinul rîului Bahlui. Distanțele între sate cresc în centrul Cîmpiei Moldovei, atingînd 10—12 km. Densitatea medie a așezărilor este de 12,7 localități la 100 km², mult peste media pe țară, care este de 5,6 localități la 100 km².

După indicii de dispersie se disting trei categorii de areale: areale cu indice mic de dispersie, în valea Prutului la nord de Răducăneni, pînă la Holboca — Cristești, la nord de Lețcani și la est de Hîrlău — Coarnele Caprei, unde predomină așezările adunate; areale cu indicii 1,1 — 2,5, în zona de pădure a Dobrovățului, în Cîmpia Moldovei, precum și pe terasele Siretului, inclusiv în Șaua Ruginoasa; areale cu indicii 2,6—5, în Podișul Central Moldovenesc, între pîraiele Rebricea și Sacovăț, apoi pe văile Bahluiului și Bahluiețului, în fîșia dintre rîurile Jijia și Prut. Gradul cel mai ridicat de dispersie este atins de Coasta Moldavă și de zona Vămeșoaia — Bîrnova a Coastei Iașilor, cu indici de 5—10.

Fenomenul de dispersie este rezultatul condițiilor sociale din feudalism, dar mai ales al transformărilor de ordin social care au condiționat definitivarea vetrelor și moșiilor de sate, care au trecut printr-o perioadă de mare mobilitate. Au avut loc schimbări de sate între proprietari, schimbări de vetre sau licitări de sate („în 1851 se licitează moșia Probota cu satele Heci, Tătăruși, Crivești și Bădilița"). Aceste măsuri au contribuit la depopularea unor teritorii, fapt care i-a îndemnat pe marii proprietari să creeze sate noi, slobozii, de exemplu Slobozia-Stolniceni, Slobozia-Cantemir, Slobozia-Ipatele. Abia în partea a doua a secolului al XIX-lea se conturează mai bine rețeaua de așezări rurale. După 1881, împroprietărirea țăra-

https://biblioteca-digitala.ro

nilor a contribuit la fixarea ţăranilor pe vetrele existente şi la construirea de sate noi : Balş, Boureni, Sîrca Nouă, Valea Oilor, Satu Nou (comuna Belceşti), Cuza Vodă, Dorobanţu, de la nord de Iaşi, Gura Bîdiliţei, Hărmăneştii Noi, Alex. I. Cuza şi M. Kogălniceanu, din partea vestică a judeţului Iaşi.

Dispersia a fost animată şi de apariţia reţelei moderne de căi ferate şi şosele. Acestea au provocat fenomenul de „roire" : satele de codru şi-au întins antenele spre şosele, de exemplu cele de pe pîrîul Rebricea, cele de pe coasta mică a Bahluiului, cele din Şaua Ruginoasa etc. Sînt cazuri de roire liniară, în lungul şoselelor, de exemplu, Miroslăveşti — Moţca, Heci — Lespezi, Blăgeşti — Ruginoasa. Acest fenomen de deşirare este defavorabil pentru sistematizarea rurală şi a fost oprit prin fixarea legală a vetrelor aşezărilor.

Clasificarea satelor. Condiţiile complexe în care s-au format aşezările rurale au contribuit la diferenţierea lor în mai multe categorii, după mărime, structură şi funcţii. Piramida categoriilor de sate după mărime ne arată că peste 50% din numărul acestora au sub 1 000 de locuitori (dintre care 112 au sub 400 de locuitori), 20% sînt de mărime medie, între 1 000 şi 1 500 de locuitori, şi 18% sînt sate mari, cu peste 2 000 de locuitori. Această fărîmiţare în sate mici îngreuiază foarte mult acţiunea de dotare. Planul de sistematizare preconizează concentrarea satelor în aşezări mari, cu poziţii geografice favorabile dezvoltării lor, ridicării nivelelor de dotare. Reţeaua de comune este formată din 85 de aşezări centrale, dintre care 11 cu 2000—3 000 de locuitori, 21 cu 3 000—4 000 de locuitori, 30 cu 4 000—5 000 de locuitori şi restul cu peste 5 000 de locuitori.

După morfostructură se disting, mai întîi, satele de tip adunat, predominante în silvostepă, la nord de Bahlui. Unele dintre ele au forme geometrice, de exemplu Borosoaia, Coarnele Caprei şi Focuri. Cea mai mare întindere o au însă satele răsfirate, de coastă sau de vale, de exemplu Tansa, Mogoşeşti sau Miroslăveşti. În cele mai multe cazuri, creşterea populaţiei din ultimele decenii a contribuit la formarea unor variante : sate răsfirate cu tendinţă de adunare, de exemplu Ruginoasa, Şcheia, Ipatele, Moţca, sau cu tendinţa de risipire,

https://biblioteca-digitala.ro

de exemplu satele de sub pădure: Todirești și Tătăruși. În puține cazuri satele iau și forma de risipire, în special în regiunea de podgorie — Cotnari, Bucium, Tomești.

Diferențierea satelor după funcțiuni este cea mai realistă, deoarece în ea se reflectă rezultatele muncii de valorificare a mediului geografic. Din analiza graficului structurii profesionale a populației se constată că cea mai mare parte din sate sînt agricole: în varianta cerealieră și de creștere a animalelor în silvostepă și în văile Moldovei și Siretului, în varianta creșterilor de animale și culturii cerealelor în Podișul Central Moldovenesc și Dealul Mare al Hîrlăului, în varianta viticolă (Cotnari, Bucium, Tomești) sau pomi-viticolă (Comarna, Ciurea, Deleni). Un procent mai mic este deținut de satele mixte, în care o parte din populație prestează munci agricole, iar o altă parte se deplasează pentru munci în orașe, activînd în transporturi etc., așa cum sînt comunele subordonate ale Iașilor și satele componente ale Pașcanilor. Ele îndeplinesc funcția de localități-dormitor. Cîteva din localități dețin funcții neagricole distincte: localități-tîrg, cu industrie și stațiuni de cercetări științifice, de exemplu Podu Iloaiei, sau localități cu funcția de stațiune balneară — Strunga.

Dezvoltarea rețelei de așezări. Din analiza atentă a rețelei existente de localități rezultă că o parte din acestea prezintă indici ridicați de dispersie și condiții de dezvoltare sub nivelul mediu al județului Iași. Or, pentru a asigura o dezvoltare cît mai uniformă se urmărește ca aceste localități să fie dotate edilitar și sistematizate, pentru a putea desfășura o activitate productivă. Institutul de proiectări județean a elaborat planul de sistematizare și organizare a teritoriului, acțiuni care se vor desfășura în mai multe etape. Armătura urbană a rețelei de localități în etapa actuală este formată din cele patru orașe: Iași, Pașcani, Tîrgu Frumos și Hîrlău. Urmează comunele suburbane și cele 85 de comune rurale. Unele orașe vor primi în continuare dotări industriale. Ținîndu-se seama de faptul că rețeaua urbană existentă împarte județul Iași în două zone, de nord și de sud, care rămîn

https://biblioteca-digitala.ro

oarecum descoperite, pe baza potenţialului economic şi a influenţei în teritoriu, s-au propus patru centre de comună, Vlădeni, Bivolari, Răducăneni şi Voineşti, care să preia unele funcţii urbane de servire zonală în perspectivă. Proiectul mai prevede dotarea localităţilor rurale de perspectivă cu o bază economică însemnată (industrie, agricultură, economie forestieră), de exemplu Ciurea, Costuleni, Sineşti, Belceşti, Cotnari, Tomeşti, Podu Iloaiei. Aşezările suburbane ale oraşelor Iaşi şi Paşcani vor fi orientate spre funcţia de „localităţi-dormitor'' pentru forţa de muncă ce execută migraţii zilnice. Pentru ridicarea potenţialului balneo-climatic şi turistic al judeţului Iaşi, se are în vedere o dezvoltare diferenţiată a zonelor cu mari posibilităţi turistice, creîndu-se cîteva nuclee mai importante, Mirceşti — Miclăuşeni — Strunga, Cotnari — Hîrlău şi Poieni, care să constituie baze de agrement pentru locuitorii centrelor urbane şi pentru turişti. În acest fel se vor întări aşezările centrale şi treptat densitatea va scădea la 3,7 localităţi la 100 km².

ECONOMIA JUDEŢULUI

Ca şi economia întregii Moldove, economia judeţului Iaşi s-a caracterizat pînă în anii construirii socialismului printr-o gravă rămînere în urmă: sectorul economic de bază era acela al economiei rurale, în vreme ce industria se afla abia în faza începuturilor. Subdezvoltarea economică a menţinut şi un nivel de trai scăzut, atît în mediul rural, cît şi în cel urban.

O dată cu introducerea economiei planificate şi cu socializarea agriculturii s-au creat premisele recuperării rămînerii în urmă a economiei printr-o justă orientare a investiţiilor, care, în ultimii ani, au crescut într-un mod

https://biblioteca-digitala.ro

aproape continuu, şi anume de la 890 000 000 lei în 1965 la 1 653 000 000 lei în 1970. Totalul investiţiilor în perioada 1966—1970 a fost astfel de 7,14 miliarde lei, cu 66,3% mai mare faţă de perioada de cinci ani anterioară. Structura pe ramuri a investiţiilor indică prioritatea acordată industriei, care a primit aproape jumătate din totalul acestora (48,8%). Agricultura este a doua ramură de activitate, din acest punct de vedere (15,1%). Faţă de structura investiţiilor pe plan naţional, o pondere mai ridicată o au cele acordate construcţiilor de locuinţe şi învăţămîntului, ţinînd seama de specificul de centru universitar al oraşului şi de marea nevoie de locuinţe în mediul urban, consecinţă a afluxului de forţă de muncă originară din mediul rural.

Aceste investiţii au ridicat judeţul Iaşi de pe locul al 18-lea după producţia industrială în 1965 la locul al 13-lea în 1970, iar după producţia industrială raportată la numărul locuitorilor, de pe locul al 22-lea pe locul al 17-lea. În producţia agricolă judeţul se menţine de asemenea pe un loc bun — al 13-lea.

Industria

Caracterizarea generală. Cu toate că majoritatea populaţiei active continuă să fie antrenată în munci agricole, industria a devenit ramura conducătoare a economiei judeţului, contribuind în proporţie de circa două treimi la formarea produsului social.

Ramurile predominante în industria judeţului înainte de 1944 erau industria alimentară şi industria textilă. Şi în aceste ramuri predominau însă întreprinderile de mici dimensiuni, cum erau cele peste 50 de făbricuţe textile din Iaşi, cele mai multe apărute între cele două războaie mondiale şi specializate mai ales în prelucrarea bumbacului. Singurele întreprinderi mai mari din industria uşoară erau fabricile „Ţesătura" şi „Textila" din Iaşi, la care participa însă în mod substanţial capitalul străin. Industria grea se rezuma la atelierele de reparare a materialului rulant din Iaşi şi Paşcani, proprie-

https://biblioteca-digitala.ro

tate a statului, ateliere care au format principalele nuclee ale mişcării muncitoreşti. Unele ramuri industriale de bază, ca industria metalurgică sau industria chimică, lipseau cu desăvîrşire şi chiar unele industrii care aveau la dispoziţie materie primă locală, ca industria mobilei sau industria materialelor de construcţie, erau dezvoltate cu mult sub posibilităţi.

În anii construirii socialismului, cea mai mare parte a investiţiilor în industrie (aproape 69%) au fost îndreptate spre dezvoltarea industriei grele, ceea ce nu a însemnat neglijarea industriei uşoare, care a obţinut de asemenea rezultate frumoase. Cele mai importante investiţii au fost acordate industriei chimice, urmată de industria textilă, industria alimentară şi industria electro-energetică.

Ritmul de creştere a producţiei industriale s-a menţinut la un nivel superior mediei pe ţară. Valoarea globală a producţiei industriale a judeţului a crescut de 22,3 ori între 1950 şi 1970. În anii 1966—1970 producţia industrială a judeţului a sporit de 2,18 ori, cu un ritm mediu anual de 16,9%, faţă de 11,6% media pe ţară. Pentru întreaga perioadă de construire a socialismului ritmul de dezvoltare a industriei judeţului Iaşi a fost de aproape două ori mai mare decît ritmul mediu pe ţară, ilustrînd din plin politica partidului şi a statului nostru de îmbunătăţire a repartiţiei teritoriale a forţelor de producţie. Judeţul Iaşi deţine astăzi 2,8% din producţia industrială a ţării, faţă de numai 2,2% în 1965. Se prevede ca acest ritm rapid să fie menţinut şi în continuare, astfel ca în 1975 producţia industrială să se dubleze din nou, faţă de anul 1970.

Prin dezvoltarea unor ramuri noi ale industriei s-au produs schimbări profunde de structură, pe primul loc tinzînd să treacă ramurile moderne ale industriei, care reprezintă şi specificul industrial al judeţului. Astfel, faţă de 1965, ponderea industriei chimice a crescut de la 13,4% la 31,3%, a metalurgiei feroase de la 9,1% la 11,2%, a industriei energiei electrice şi termice de la 0,8 la 1,7%. Aceste schimbări de structură se reflectă şi în creşterea diferenţiată a valorii producţiei industriale pe ramuri : în industria chimică — de 5 ori, în industria electro-energetică — de 4,7 ori, în industria metalurgică — de 2,7 ori, în 1970 faţă de 1965.

https://biblioteca-digitala.ro

Industria judeţului a fost specializată într-o serie de ramuri de mare productivitate, ceea ce face ca astăzi judeţul Iaşi să contribuie cu peste 85% din producţia de antibiotice a ţării, cu 17% din producţia de ulei vegetal, cu 19% din producţia de ţevi de oţel şi cu 35% din producţia de fibre sintetice.

Industria modernă a fost amplasată cu precădere în oraşul Iaşi, avîndu-se în vedere concentrarea investiţiilor în cîteva întreprinderi de mare capacitate şi formarea unei platforme industriale compacte (fig. 18), dotate din punctul de vedere al transporturilor, al alimentării cu energie electrică, apă industrială şi gaz şi cu posibilităţi de completare în perspectivă. Zona industrială din sud-estul oraşului Iaşi a plecat şi de la existenţa prealabilă a celor două întreprinderi de dimensiuni mai mari: „Ţesătura" şi atelierele „Nicolina". În cadrul zonei au loc intense schimburi reciproce de produse între întreprinderi. Oraşul Iaşi concentrează astăzi aproape 88% din valoarea producţiei industriale a judeţului, depăşind de la mare distanţă oraşul Paşcani, care deţine doar 6,5% din producţia industrială. În celelalte localităţi s-a dezvoltat pînă acum mai mult industria locală, destinată aprovizionării populaţiei din hinterlandul imediat sau prelucrării primare a materiilor prime agricole.

După formele de proprietate, în structură îşi spune cuvîntul faptul că marea majoritate a întreprinderilor sînt noi, moderne, ceea ce ridică ponderea industriei republicane la 90,9% din totalul producţiei, valoare superioară celei a întregii ţări.

Prin noua organizare a industriei, au fost formate o serie de centrale cu sediul în judeţul Iaşi, centrale care coordonează şi activitatea unor întreprinderi din alte judeţe: Combinatul textil, în care intră şi noua fabrică de tricotaje din Suceava, Combinatul de exploatare şi industrializare a lemnului, care valorifică şi lemnul din judeţul Vaslui, Combinatul industriei alimentare ş.a.

Pentru dezvoltarea industriei a fost necesară crearea unor premise de primă necesitate, şi anume rezolvarea problemei energetice şi a alimentării cu apă.

https://biblioteca-digitala.ro

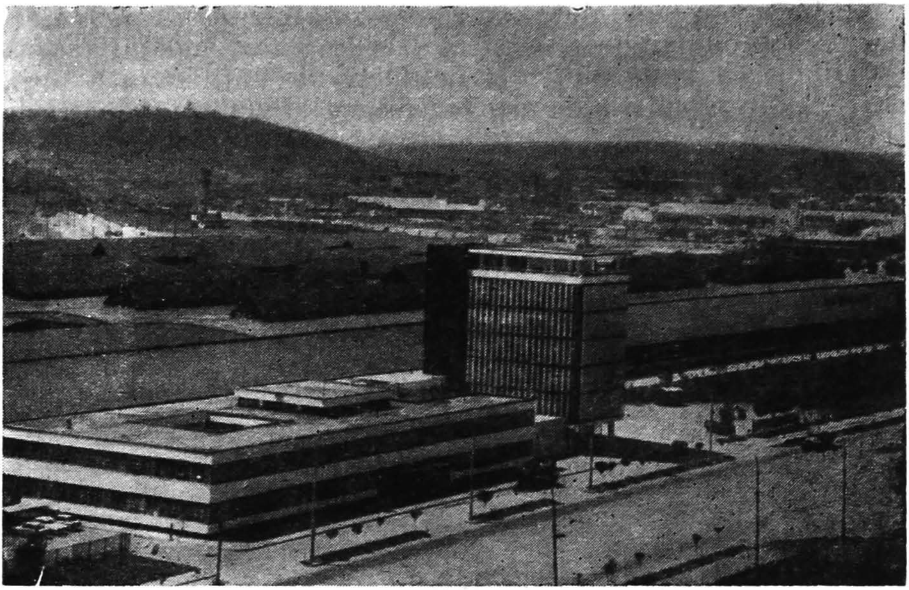

Fig. 18. — Zona industrială a oraşului Iaşi (foto C.P.C.S.).

Resursele proprii de combustibili ale judeţului, în limita cunoştinţelor geologice actuale, sînt neînsemnate, consistînd doar în apariţii de gaze în unele foraje. Totuşi, perspectiva descoperii unor zăcăminte de hidrocarburi în extremitatea de vest a judeţului nu trebuie complet exclusă. Resursele hidroenergetice sînt de asemenea de mică însemnătate. S-a pus problema devierii apelor Siretului prin Şaua Ruginoasa şi a valorificării energiei rezultate din diferenţa de nivel dintre valea Siretului (220 m la Paşcani) şi valea Bahluieţului (110 m la Tîrgu Frumos). Deşi debitul Siretului nu este prea mare (în medie 28 m^3/s, la Lespezi), executarea unui astfel de proiect ar avea avantajul de a rezolva şi problema apei industriale pentru Iaşi, făcînd în acelaşi timp realizabilă şi navigabilizarea Prutului.

La Iaşi a fost construită o Centrală electrică de termoficare, cu o putere instalată de 100 000 kW. Această centrală este folosită şi pentru încălzirea locuinţelor, furnizînd în acelaşi timp energie termică unităţilor industriale înconjurătoare.

https://biblioteca-digitala.ro

O termocentrală de capacitate mai mică a fost construită şi la Paşcani, alimentînd cu energie în primul rînd uzina mecanică de aici. Judeţul Iaşi a fost inclus în sistemul energetic naţional prin linii de transmisie a energiei electrice la tensiunea de 110 kV, primind energie din gruparea electro-energetică Trotuş — Bistriţa. Oraşul Iaşi a fost legat de asemenea şi la reţeaua de distribuţie a gazelor naturale prin conducta care pleacă din Podişul Transilvaniei spre Moldova şi care alimentează şi numeroase alte centre industriale pe parcurs. Conducta de gaz este alimentată astăzi, parţial, şi cu gazul extras în vestul Moldovei.

Problema alimentării cu apă a industriei este foarte serioasă, ca urmare a faptului că întreaga Moldovă de la est de Siret poate fi caracterizată ca o regiune deficitară în resurse de apă. Chiar dacă industria amplasată aici este în general o mică consumatoare de apă, unele ramuri au cerinţe deosebite în ceea ce priveşte puritatea apei folosite. Pentru alimentarea cu apă a industriei din oraşul Iaşi, din lipsa resurselor locale de apă subterană de calitate bună, s-a făcut apel la aducţia de apă din rîul Prut. Din Prut apa se aduce în oraşul Iaşi prin două conducte, cu un debit total de 60 000 m^3 pe zi, folosind ca rezervor de apă pentru perioadele de consum maxim iazul Chiriţa, de la est de oraş, astăzi refăcut. Captările de ape subterane, din pînze de terasă sau albie majoră, predomină în vestul judeţului, de exemplu, în cazul industriei din Paşcani. Din lipsa de apă de calitate corespunzătoare, industria din oraşul Iaşi şi dintr-o serie de alte localităţi (Tîrgu Frumos, Podu Iloaiei) se alimentează în parte cu apă adusă de la captarea Timişeşti. Unele întreprinderi industriale (Fabrica de antibiotice) consumă exclusiv apă de Timişeşti, aceasta avînd calităţi fizice şi chimice foarte bune. Deoarece actualul debit de apă asigurat industriei oraşului Iaşi este nesatisfăcător, a început construcţia unei a doua aducţii de apă de la Timişeşti, cu o capacitate de 900 l/s, aducţie care va fi terminată în 1972. În viitor va trebui însă să se recurgă din nou la apa din Prut, al cărui debit

https://biblioteca-digitala.ro

va fi regularizat prin construirea acumulării de la Stînca — Costeşti.

Industria chimică a devenit astăzi ramura industrială conducătoare, fiind reprezentată astăzi exclusiv de întreprinderi noi, deosebit de moderne, unele unice în ţară ca profil de producţie: Uzina de fibre sintetice, Fabrica de antibiotice şi Uzina de prelucrare a maselor plastice. O caracteristică generală a acestor întreprinderi este dată de cantitatea relativ redusă de materie primă şi produse semifinite utilizate, precum şi de valoarea deosebit de ridicată a producţiei obţinute. Relaţiile de cooperare cu alte unităţi din ţară (Brazi, Borzeşti) sînt dintre cele mai strînse şi toate întreprinderile din această ramură contribuie în modul cel mai substanţial la export, chiar spre ţări cu o industrie chimică avansată.

Cea mai importantă întreprindere chimică din Iaşi este în acelaşi timp şi cea mai nouă, precum şi cea mai modernă — Uzina de fibre sintetice, denumită după produsul obţinut, şi „Terom''. Această întreprindere, de mari dimensiuni, a fost construită într-un timp record, fiind începută în 1967 şi intrînd în producţie în cursul anului 1969 cu o capacitate anuală de 10 000 t fibre poliesterice. În cursul anului 1970 a intrat în producţie o a doua capacitate de 3 050 t/an fibre tehnice şi textile. Produsele semifinite (dimetiltereftalat şi etilenglicoli) sînt aduse de la combinatele petrochimice din ţară, şi în primul rînd de la cel din Brazi. Uzina produce fibre poliesterice de tipul lînei, al bumbacului şi al inului, folosite în combinaţie cu firele naturale la cele mai variate ţesături. Producţia, în 1970, a atins 10 392 t şi astfel Uzina de fibre sintetice a devenit, după valoarea producţiei, cea mai importantă întreprindere industrială din întreg judeţul. Fibrele poliesterice produse la Iaşi sînt destinate nu numai întreprinderilor textile din ţară, ci sînt trimise şi unui număr de 16 firme textile din străinătate, aproape 30% din producţie fiind îndreptată spre export. În momentul de faţă se lucrează la lărgirea capacităţii de producţie a Uzinei de fibre sintetice, prin construirea etapelor III şi IV, prin care producţia actuală a uzinei va creşte de trei-patru

https://biblioteca-digitala.ro

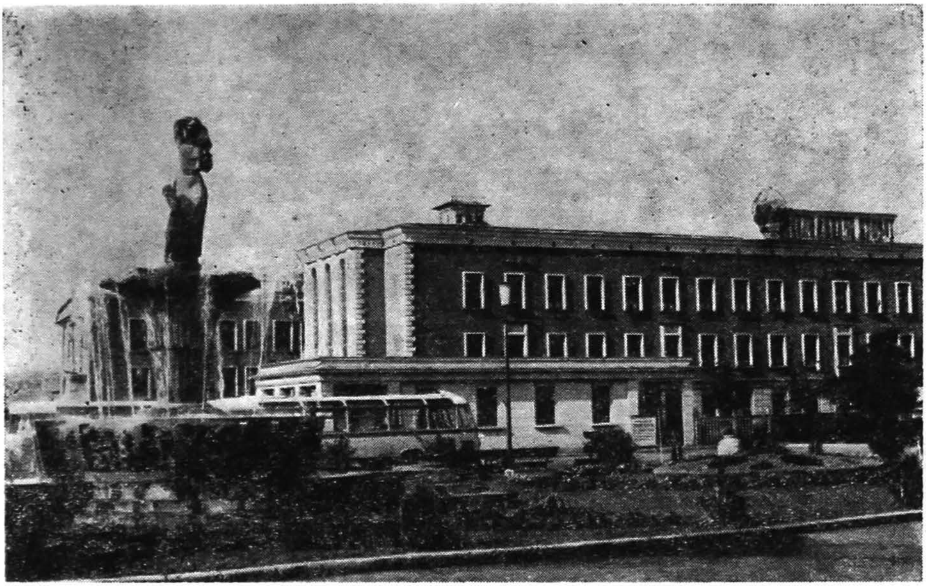

Fig. 19. — Fabrica de antibiotice din Iași (foto C.P.C.S.).

ori pînă în 1975. Se vor introduce noi sortimente, cum sînt fibrele polipropilenice.

Fabrica de antibiotice (fig. 19) este situată la 7 km VNV de centrul orașului Iași, lîngă satul Valea Lupului. Fabrica a intrat în producție în 1955 și a trecut ulterior prin mai multe etape de lărgire și reutilare. Materia primă folosită pentru culturi este puțin importantă din punct de vedere cantitativ: extract de porumb adus de la Brăila, soia din agricultura județului, glucoză și lactoză de la Sibiu și Vatra Dornei ș.a. O parte din produsele semifinite sînt procurate din import. Producția de bază a fabricii este formată din antibiotice: penicilină, streptomicină, tetraciclină ș.a. În 1968 a intrat în producție secția de biostimulatori (bevitex etc.), destinați sprijinirii sectorului zootehnic din agricultură. Întreprinderea este într-un proces continuu de transformare și modernizare, ținînd seama de specificul producției de antibiotice, care trebuie readaptată în mod continuu. În ultima perioadă s-a trecut la fabricarea de

https://biblioteca-digitala.ro

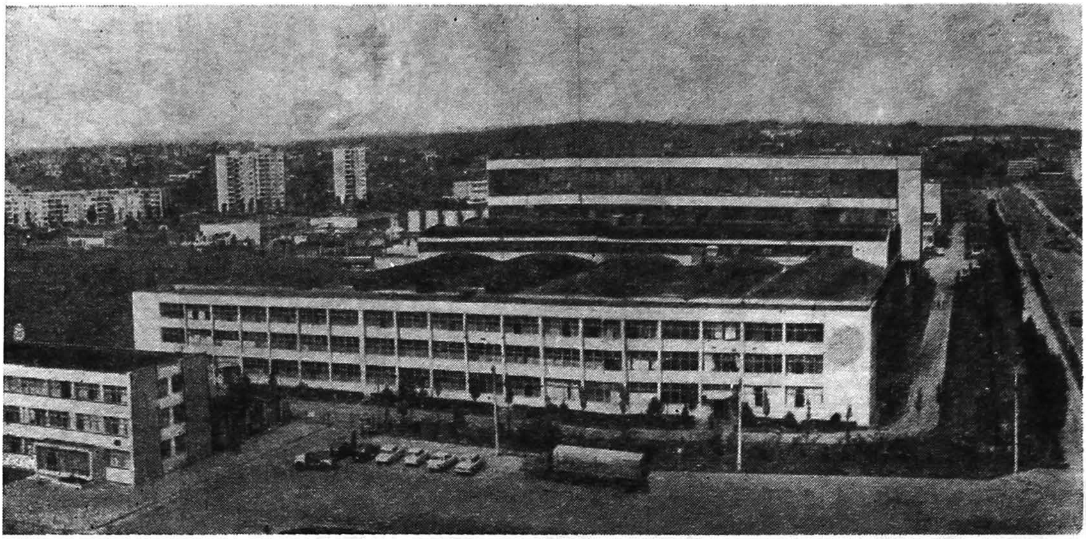

Fig. 20. — Uzina de prelucrare a maselor plastice (foto C. P a u l).

noi peniciline de semisinteză, antibiotice antifungice, unguent Lasonil, medicamente antiinflamatorii şi antialergice. Producţia totală de medicamente a crescut de la 22 300 kg în 1960 la 132 830 kg în 1970. În cadrul planului cincinal 1971—1975 fabrica va continua să se extindă prin construirea unor noi pavilioane productive: pentru vamixuri, lizină, reactivi şi extracte vegetale.

Uzina de prelucrare a maselor plastice (fig. 20) a intrat în producţie în 1963, fiind amplasată în noua zonă industrială a oraşului Iaşi. Uzina este specializată în prelucrarea maselor plastice, şi în primul rînd a policlorurii de vinil, din care se obţin ţevi, plăci ondulate pentru acoperişuri, tuburi Bergmann, covoare, dale, folii pe suport textil ş.a. Din polietilenă se produc recipienţi de capacitate foarte diversă (de la 1 la 200 l), folii, saci şi pungi, iar din polistiren — plăci, folosite în industria constructoare de maşini. Materia primă utilizată provine de la întreprinderile din ţară: uzinele chimice din Borzeşti, oraşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Brazi, Tîrnăveni, Turda. Capacitatea

https://biblioteca-digitala.ro

de producţie este de 40 000 t anual şi mai bine de 10% din producţie este destinată exportului. Restul producţiei este desfăcut pe piaţa internă, atît sub formă de bunuri de larg consum, cît şi sub formă de semifabricate industriale pentru Fabrica de cabluri şi materiale electroizolante din Bucureşti, Uzinele mecanice Sadu ş.a. Uzina de prelucrare a maselor plastice este de asemenea în curs de lărgire şi modernizare, producţia sa urmînd să crească în perspectivă. În 1971 a intrat în producţie o nouă secţie de granule electrotehnice, cu o capacitate anuală de 5 000 t.

Industria textilă şi a confecţiilor este strîns legată de industria chimică. După naţionalizarea din 1948 producţia a fost concentrată în patru unităţi mari: „Ţesătura" şi „Victoria" (azi unitatea B a Ţesăturii), ambele specializate în industria bumbacului, apoi „Textila", specializată în prelucrarea cînepii, şi „Moldova-Tricotaje". La acestea s-au adăugat ulterior unităţi noi, mai întîi Fabrica de confecţii, apoi noua fabrică de tricotaje „Moldova", noua ţesătorie de mătase, precum şi secţiile noi ale „Ţesăturii", formîndu-se Complexul textil, care ocupă extremitatea de vest a zonei industriale a oraşului Iaşi. Industria textilă este profilată, în primul rînd, pe prelucrarea bumbacului, adus din import, însă are loc o creştere continuă a ponderii fibrelor chimice de producţie proprie.

„Ţesătura" a fost înfiinţată în 1910, iar din 1949–1951 a început acţiunea de reutilare a acestei întreprinderi, prin completarea profilului său de producţie, mai întîi cu filatura de fire cardate, cu 20 192 de fuse, iar în 1968 cu noua filatură de fire pieptănate, cu o capacitate anuală de 4 000 t fire. Producţia de fire de bumbac a crescut de la 769 t în 1950 la peste 7 500 t anual astăzi, în aşa fel încît „Ţesătura" furnizează azi fire de bumbac şi altor ţesătorii din ţară. Pe lîngă bumbacul adus din U.R.S.S., Egipt şi Sudan se foloseşte acum şi celofibra adusă de la Combinatul de fibre artificiale din Brăila. Secţia de ţesătorie a fost dotată cu războaie automate şi producţia de ţesături de bumbac a crescut de la 12 429 000 m² în 1965 la 26 455 000 m² în 1970. „Ţesătura" este cea mai mare întreprindere din judeţ după numărul de salariaţi.Cea mai mare parte din producţie este destinată pieţii Bucureştilor, apoi pieţii locale

https://biblioteca-digitala.ro

și celei a altor orașe mari din țară (Cluj, Timișoara, Sibiu). Din producția „Țesăturii", circa 30% este îndreptată spre export. Unitatea B a „Țesăturii" se va profila în perspectivă pe țesături din fibre poliesterice.

Țesătoria de mătase artificială „Victoria", din Iași, este cea mai mare întreprindere de acest fel din țară, ea urmînd să atingă în final o capacitate de producție de 20 000 000 m² țesături anual. Fabrica a început să producă în anul 1968. În anul 1971, țesătoria de mătase și-a ridicat capacitatea de producție cu încă 10 000 000 m² anual. Noua secție este profilată atît pe prelucrarea firelor poliamidice aduse de la Săvinești, cît și a fibrelor poliesterice de la Uzina de fibre sintetice din imediata apropiere. Din producția fabricii, 21% a fost destinată exportului, încă din al doilea an de producție.

Fabrica de tricotaje „Moldova" poate fi considerată de asemenea o întreprindere nouă, actualul local, modern, al fabricii fiind construit în anii 1962–1965. Producția de tricotaje din bumbac a crescut de la 699 000 de bucăți în 1950 la 23 218 000 bucăți în 1970, ceea ce reprezintă 24% din producția de tricotaje de bumbac a țării. Firele de bumbac provin de la filaturile din Arad, București, Timișoara și, în mai mică măsură, din import. Din producția fabricii 20% este destinată exportului, iar în țară tricotaje se desfac în primul rînd în București și apoi în Iași. Pentru industrializarea micilor centre urbane din județ, recent, Combinatul textil din Iași a organizat o secție de tricotaje la Hîrlău.

Fabrica „Textila" a fost înființată spre sfîrșitul secolului al XIX-lea. „Textila" a rămas profilată pe prelucrarea firelor grosiere (cînepă, iută și, mai puțin, in). Fabrica cuprinde atît o secție de filatură, cît și una de țesătorie, producînd fire, sfoară, frînghii, țesături și saci. „Textila" este singura întreprindere textilă legată, parțial, de resursele agricole ale Moldovei, cînepa fiind adusă în parte de la topitoria din Vaslui, dar și de la topitoriile din Cîmpia Tisei (Berveni, Palota), precum și din centrul Transilvaniei (Luduș). Firele de iută obținute aici sînt trimise fabricii de covoare din Cisnădie.

Fabrica de confecții a intrat în producție în 1959, fiind amplasată în marginea de sud a orașului Iași, la bariera Manta Roșie. Fabrica a fost destinată inițial producției de confecții

https://biblioteca-digitala.ro

de serie mare, în vederea acoperirii pieţei interne. Legăturile de producţie cu celelalte unităţi textile sînt strînse, cea mai mare parte din ţesături fiind produse chiar în Iaşi, aşa cum sînt ţesăturile de bumbac şi din fire sintetice. Ţesăturile din lînă sînt procurate, în cea mai mare parte, de la fabrica de stofe din Buhuşi. Valoarea producţiei de confecţii a crescut în cursul cincinalului 1966—1970 de 1,12 ori şi întreprinderea a trecut treptat şi la export. Marea majoritate a producţiei continuă însă să se desfacă în ţară şi, în primul rînd, în Moldova.

În perspectivă se prevede lărgirea repartiţiei teritoriale a industriei textile prin construirea la Paşcani a unei fabrici de tricotaje de mătase şi perdele.

Industria metalurgică este, spre deosebire de industria textilă, o ramură cu totul nouă pentru economia judeţului. În cadrul acestei ramuri, de mare importanţă pentru economia naţională, a fost construită la Iaşi o modernă Uzină metalurgică, intrată în producţie în 1963. Producţia Uzinei metalurgice este formată, în primul rînd, din ţevi de oţel sudate, benzi de oţel formate la rece şi profile de oţel, folosite în construcţia de material rulant, în armături de mină, pentru stîlpi de înaltă tensiune etc. Profilul de producţie a fost completat pe parcurs prin introducerea în fabricaţie a ţevilor zincate, a ţevilor sudate prin curenţi de înaltă frecvenţă şi a profilelor îndoite. Oţelul folosit în uzină provine astăzi în majoritate de la uzinele siderurgice din ţară — Galaţi, Hunedoara şi Oţelu Roşu, importul fiind treptat redus, odată cu creşterea producţiei româneşti de oţel. Ţevile sînt produse într-un număr foarte mare de tipuri şi dimensiuni. Producţia de ţevi sudate a crescut de la 53 000 t în 1964 la 142 990 t în 1970, Uzina metalurgică din Iaşi asigurînd astăzi 70% din producţia de ţevi sudate a ţării. La aceasta se adaugă circa 60 000 t profile. Capacitatea de producţie va fi ridicată prin noi extinderi care vor intra în producţie în cincinalul 1971—1975. Circa 20% din producţia de ţevi şi 10% din producţia de profile au fost destinate exportului în 1970.

Industria mecanică cuprinde, în primul rînd, două unităţi industriale cu origini comune: Uzina mecanică „Nicolina" din Iaşi şi Uzina mecanică de material rulant din Paşcani.

https://biblioteca-digitala.ro

Uzina mecanică „Nicolina'' a fost la origine un atelier de reparaţii feroviare, a cărui înjghebare a început din 1894 pe terenul mlăştinos al fostului iarmaroc al Iaşilor din şesul Bahluiului, ateliere care abia în 1905 au intrat parţial în funcţiune. Pînă în deceniul al şaptelea al secolului nostru „Nicolina'' s-a ocupat cu reparaţiile de locomotive şi vagoane. Produsele semifinite ale metalurgiei folosite în uzină erau şi sînt şi astăzi livrate de uzinele siderurgice din ţară (Reşiţa, Hunedoara), iar în ultimul timp şi de uzinele din Galaţi şi Iaşi. Uzinele „Nicolina'' au intrat într-un proces complex de reprofilare şi modernizare în anii cincinalului 1966—1970, o dată cu trecerea la producţia de utilaj necesar construcţiei de drumuri şi locuinţe: centrale de beton, screpere, încărcătoare cu cupă, scarificatoare, ambele tipuri montate pe tractoare S-650, instalaţii transportabile pentru mixturi asfaltice, echipamente de buldozer pentru tractoarele S-650, turbofreze pentru zăpadă etc. Valoarea producţiei uzinei a crescut astfel de peste 30 de ori faţă de anul 1944, deşi numărul muncitorilor a crescut numai de două ori. La uzinele „Nicolina'', ponderea construcţiei de utilaje se va accentua în perspectivă, în momentul de faţă lucrîndu-se la darea în funcţiune a unei noi hale în care se vor construi utilaje de construcţie pentru drumuri şi poduri, precum şi alte construcţii metalice, într-o cantitate de 15 000 tone anual. În felul acesta, producţia de maşini şi utilaje va atinge 30 000—40 000 t anual.

Uzina mecanică de material rulant din Paşcani este una din cele mai vechi întreprinderi industriale ale judeţului, înfiinţată în anul 1870, în legătură cu construirea primelor căi ferate din Moldova. În perioada contemporană, uzina a fost refăcută şi lărgită, fiind capabilă să preia, în parte, şi reparaţiile de vagoane ale altor ateliere feroviare reprofilate pe producţia de utilaj. Astfel, valoarea producţiei uzinei din Paşcani este astăzi de aproape 18 ori mai mare ca în 1938. În afară de reparaţii, uzina din Paşcani a trecut la producţia de subansambluri pentru construcţiile de material rulant, producînd boghiuri (peste 3 000 de bucăţi anual) şi piese de schimb (tampoane, semimanşoane etc.). Produsele metalice semifinite sînt puse la dispoziţie de uzinele siderurgice de la Oţelu Roşu, Cîmpia Turzii, Brăila

https://biblioteca-digitala.ro

şi Reşiţa, iar cheresteaua — în primul rînd de fabricile din judeţul Suceava (Moldoviţa şi Vatra Dornei). Pentru lărgirea capacităţii de producţie, la uzina paşcăneană se construieşte o nouă hală pentru reparaţii de vagoane, cu o capacitate de 1 000 de vagoane de călători anual.

Uzinele mecanice din Iaşi şi Paşcani colaborează în producţia de vagoane cu uzinele din Arad, cărora le livrează boghiuri şi tampoane.

În anii cincinalului 1971—1975 în judeţul Iaşi vor fi construite noi unităţi industriale, cu un profil mai complex. Sînt prevăzute : o fabrică de echipament pentru radio-comunicaţii, o fabrică de maşini-unelte ş.a.

Industria alimentară dispune de o vastă gamă de materii prime, produse de agricultura judeţului.

Cea mai importantă subramură a industriei alimentare este astăzi industria uleiurilor vegetale, concentrată în moderna fabrică „Unirea" din Iaşi, întreprindere intrată în producţie în 1961, cu o capacitate de prelucrare de 120 000 t seminţe anual. Ulterior s-au adăugat secţiile de margarină, halva şi rahat. Fabrica de ulei foloseşte nu numai seminţele de floarea-soarelui din agricultura judeţului Iaşi, ci valorifică şi producţia judeţelor Botoşani, Vaslui şi Galaţi. Într-o cantitate mai mică, în procesul de fabricaţie intră şi boabele de soia. Producţia de ulei s-a cifrat la 43 300 t în 1965 şi la 45 524 t în 1970. Circa 16 000 t ulei se exportă anual, în special în ţările Europei occidentale.

Industria morăritului este subramura cu cea mai largă arie de repartiţie geografică pe teritoriul judeţului, întreprinderi mici de morărit existînd în fiecare comună. În oraşul Iaşi a fost construit în perioada 1964—1968 un mare complex de morărit, panificaţie şi biscuiţi, amplasat în zona industrială din sud-estul oraşului, alături de alte unităţi ale industriei alimentare (fig. 21). Ca şi complexele similare, complexul are patru secţii de fabricaţie. Prima este secţia de morărit, cu o capacitate de 220 t/zi, care valorifică grîul din agricultura judeţului, dînd făină de calitate superioară. A doua secţie este cea de panificaţie, cu o capacitate de 60 t/zi pîine şi 6 t/zi grisine, produse ce sînt desfăcute aproape integral în oraşul Iaşi. A treia secţie

https://biblioteca-digitala.ro

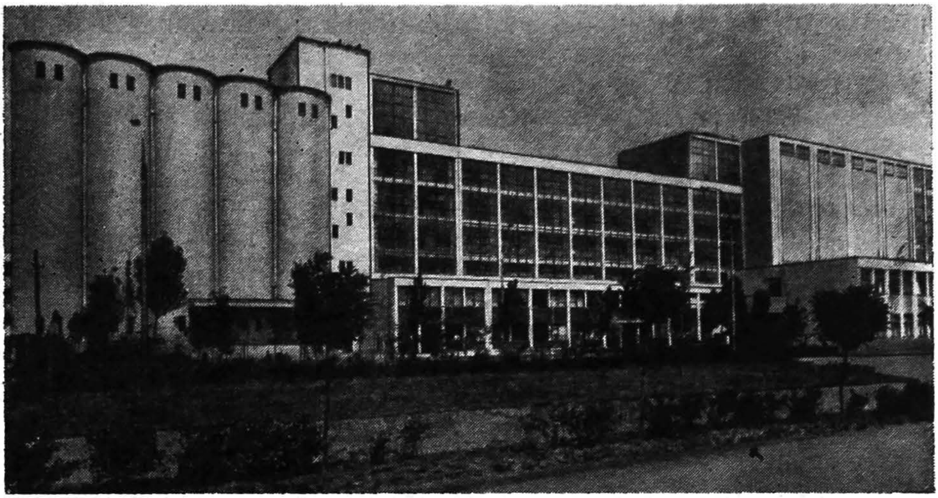

Fig. 21. — Complexul de morărit și panificație (foto C. P a u l).

este cea de biscuiţi, cu o capacitate de 32 t/zi, secţie care produce biscuiţi superiori, o bună parte din aceştia luînd drumul exportului. Ultima secţie este cea de paste făinoase, cu o capacitate de 32 t/zi, secţie care participă de asemenea la export, încă din anul 1969. Dintre morile mai vechi, rămase în funcţie, amintim şi moara „1 Mai" din Iaşi, cu o capacitate de producţie de 23 000 t anual, moară care a fost de asemenea reutilată şi modernizată în 1968, precum şi moara din Podu Iloaiei. În ceea ce priveşte panificaţia, pe lîngă construcţia unor secţii noi de producţie în diferite cartiere din oraşul Iaşi s-a trecut la producţia industrială şi în oraşele mai mici ale judeţului, prin construirea unor fabrici de pîine la Paşcani, Hîrlău şi Tîrgu Frumos.

Vinificaţia reprezintă o subramură specifică a industriei alimentare a judeţului Iaşi, reflectînd suprafaţa mare acoperită de vie şi valoarea ridicată a viticulturii. Pentru vinificarea strugurilor din podgoria Cotnari s-a construit un mare combinat de vinificaţie, intrat în producţie în anul 1968, cu o capacitate zilnică de prelucrare de 500 t struguri şi o capacitate de înmagazinare de 10 500 t, din care 5 250 t reprezintă capaci-

https://biblioteca-digitala.ro

tatea de învechire. Combinatul de la Cotnari este aprovizionat în primul rînd de viile I.A.S. Cotnari. Combinatul de vinificaţie Şorogari valorifică strugurii din viile I.A.S. Copou (de pe circa 900 ha). Centre de vinificaţie, de dimensiuni mai mici, funcţionează în Podgoria Iaşilor, la Tomeşti, Costuleni, Voineşti şi Răducăneni, apoi la Podu Iloaiei, Probota, Tîrgu Frumos, Ciorteşti, Scînteia, Ţibăneşti, Vlădeni ş.a. La Iaşi a fost construit, în cadrul zonei industriale, un centru de condiţionare şi depozitare a băuturilor alcoolice, cu o capacitate de 5 000 t şi o linie de îmbuteliere de 2 750 de sticle pe oră. Este în curs de construcţie o nouă cramă modernă în viile Buciumului, cu o capacitate de depozitare de 9 500 t. Toate aceste centre de vinificaţie, în afară de producţia pentru piaţa internă, exportă vinuri de calitate superioară.

Industria cărnii este concentrată în abatorul din Iaşi, pe lîngă care funcţionează şi o fabrică de gheaţă. Abatorul a fost modernizat în 1966, astfel că producţia de carne a judeţului a crescut de la 9 718 t în 1965 la 11 748 t în 1970, iar producţia de preparate de carne, în aceeaşi perioadă, de la 1 596 t la 2 129 t.

Industria produselor lactate este o subramură industrială nouă, deoarece înainte prelucrarea laptelui nu se efectua la nivel industrial pe teritoriul judeţului. Principala întreprindere este noua fabrică de produse lactate din Iaşi, intrată în producţie în anul 1970, cu o capacitate de prelucrare de 800 hl lapte/zi. Producţia industrială de lapte a crescut cel mai repede dintre toate produsele industriei alimentare, şi anume de la 46 700 hl în 1965 la 89 000 hl în 1970. Producţia de brînzeturi (1 370 t în 1970) şi de unt (802 tone) nu este prea mare.

Industria conservelor de fructe şi legume a fost creată abia în ultimii ani. La Iaşi a fost dat în funcţiune un complex de industrializare şi depozitare a legumelor şi fructelor, cu o capacitate de 5 600 t anual, care valorifică produsele din zona preorăşenească a oraşului Iaşi, dînd, parţial, şi produse pentru export. În zonele pomicole au fost organizate mici centre de valorificare primară a fructelor (triere, uscare, conservare). O tînără întreprindere este secţia de conserve de fructe de la Hîrlău, recent intrată în producţie, care valorifică produsele

https://biblioteca-digitala.ro

livezilor din zona Coastei Moldave, producînd compoturi, gemuri ş.a.

Industria berii, alcoolului şi oţetului este o subramură secundară, concentrată mai mult în oraşul Iaşi, unde funcţionează o fabrică de alcool şi vechea fabrică de bere, cu o capacitate anuală de producţie de 17 400 hl. În anul 1970 a fost dată în funcţiune o fabrică de oţet la Hîrlău.

Industria tutunului este reprezentată de Fabrica de ţigarete din Iaşi, înfiinţată în 1875. Fabrica este aprovizionată de centrele de fermentare a tutunului din Bîrlad, Urziceni şi Ocna Mureşului. Astăzi, producţia fabricii este de peste două ori mai mare ca în anul 1950, obţinîndu-se ţigarete de larg consum. Producţia fabricii este desfăcută în zona din nord-estul ţării, iar tutunul praf se şi exportă.

Economia forestieră şi industria lemnului. Fondul forestier al judeţului nu are o întindere prea mare, suprafaţa împădurită fiind doar de 87 410 ha, adică 16% din suprafaţa totală. Totuşi, ca urmare a acţiunii de refacere a patrimoniului forestier, suprafaţa pădurilor a crescut uşor. Au fost împădurite în perioada contemporană peste 15 000 ha, iar în viitorii 10 ani se prevede împădurirea altor 5 000 ha.

Repartiţia geografică a fondului forestier este în concordanţă cu condiţiile mediului natural, suprafeţele cele mai întinse de pădure păstrîndu-se în regiunile înalte, la peste 300 m altitudine. Cele mai ridicate ponderi ale suprafeţei acoperite de pădure se întîlnesc în comunele din mijlocul Podişului Central Moldovenesc (Mădîrjac 57,5%, Grajduri, Dobrovăţ) şi apoi în Dealul Mare al Hîrlăului (Sireţel 46,3%, Deleni). Trecerea spre zonele despădurite din exteriorul acestor dealuri înalte este bruscă: în Cîmpia Moldovei, pe valea Siretului sau chiar în bazinul superior al Bîrladului sînt comune în care pădurea lipseşte cu desăvîrşire (Holboca, Probota, Miroslava, Mirceşti, Tansa, Ipatele). Structura pe specii a fondului forestier este favorabilă, predominînd pădurile cu lemn tare, căutat în industria mobilei, a parchetelor, a cherestelei de calitate superioară. Stejarul, cu diferitele sale specii, formează, în păduri încheiate, aproape 27% din codru şi peste 18% din crîng; urmează fagul,

https://biblioteca-digitala.ro

formînd — în păduri încheiate — peste 17% din codru și aproape 9% din crîng. Restul pădurilor este format din păduri de amestec. Masa totală de material lemnos este relativ redusă, revenind în medie circa 150 m^3/ha. Se tinde astăzi spre extinderea plantațiilor unor specii cu creștere rapidă, cum este plopul negru hibrid. Au fost plantate în ultimii ani 2 250 ha cu astfel de specii, ceea ce a contribuit la ridicarea sporului anual de masă lemnoasă de la 2 m^3/ha în 1948 la 2,6 m^3/ha astăzi.

Masa lemnoasă exploatată în pădurile din județ se menține aproximativ la același nivel, obținîndu-se astfel un echilibru între tăieri și capacitatea de regenerare a pădurilor. În 1970 s-au exploatat 267 000 m^3 lemn. Exploatarea lemnului este efectuată de sectoarele de producție forestieră, dintre care cel mai important este sectorul Ciurea, urmat de sectoarele Hîrlău, Podu Iloaiei și Pașcani. Sectorul Ciurea exploatează pădurile din Podișul Central Moldovenesc, pădurile de luncă din valea Prutului și rediurile din Cîmpia Moldovei. Sectorul de exploatare Podu Iloaiei lucrează în nord-vestul Podișului Central Moldovenesc, în special în zona izvoarelor Sacovățului. Sectorul de exploatare Hîrlău valorifică lemnul de pe versantul răsăritean al Dealului Mare, iar sectorul Pașcani lucrează pe versantul vestic al Dealului Mare, în Dealurile Moțcăi și în lunca Siretului. În pădurile județului exploatează lemnul și sectoare din afară, și anume sectoarele Huși și Vaslui.

Din cantitatea totală de lemn exploatat, sectorul Ciurea, inclusiv producția din județ a sectoarelor Huși și Vaslui, dă mai bine de jumătate (50,9%). Urmează, în ordinea producției, sectoarele Hîrlău (19,3%), Podu Iloaiei (16%) și Pașcani (13,2%). Din masa lemnoasă exploatată, lemnul de fag deține peste 21%, cel de stejar 12,6%, cel al altor esențe tari 28%, iar lemnul esențelor moi 37,8%. Circa jumătate din producția de lemn de esență moale este formată din lemn de tei. Fagul deține cea mai mare pondere în producția sectoarelor Hîrlău și Pașcani (peste 37%), stejarul atinge ponderea maximă în sectorul Podu Iloaiei (17%), iar lemnul de esență moale în sectorul Ciurea. Cea mai mare parte din lemnul exploatat este folosit în industrie, și anume 165 400 m^3 în 1970. Se obțin bușteni pentru furnir, lemn de mină, lemn pentru celuloză și plăci

https://biblioteca-digitala.ro

aglomerate, lemn pentru cherestea ş.a. O bună parte din lemnul exploatat se dirijează spre alte centre industriale din ţară (Brăila, Bacău) şi circa 30% din producţia de lemn este destinată exportului (17 000 m³ lemn de celuloză şi alte produse). Restul materialului lemnos este folosit ca lemn de foc.

Singura unitate mai însemnată de prelucrare primară a lemnului este Secţia de industrializare a lemnului de la Ciurea, intrată în producţie în 1952, care, împreună cu fabrica de cărămidă, formează un satelit industrial al oraşului Iaşi. S.I.L. Ciurea produce mai întîi cherestea de fag şi stejar (40 000 m³/an), apoi parchete (310 000 m² anual), butoaie (8 000 t anual), lăzi (3 000 m³ anual) şi traverse de cale ferată (38 000 bucăţi). Producţia secţiei este valorificată în primul rînd în cadrul judeţului şi apoi în celelalte judeţe din estul ţării. La export se livrează anual 60 000 m² parchete, 9 150 m³ cherestea şi 2 000 m³ lăzi de fag.

Fabrica de mobilă din Iaşi a intrat în producţie în 1960, fiind una dintre primele unităţi ale zonei industriale noi din sud-estul oraşului. Ea foloseşte în principal produse semifinite puse la dispoziţie de S.I.L. Ciurea, dar se aduce şi cherestea de răşinoase din judeţele Suceava şi Bacău, furnir de la Gugeşti şi Gherla, P.A.L. de la Brăila şi Bacău etc. Capacitatea de producţie a fost iniţial de 12 000 de garnituri anual şi a crescut treptat pînă la 18 000 de garnituri anual astăzi. Fabrica are trei secţii, dintre care o secţie de mobilă curbată, cu o capacitate de 600 000 de scaune anual, şi o secţie de mobilă de bucătărie. Încă din 1963 fabrica a început să producă pentru export, care astăzi reprezintă 65—70% din producţie. Întreprinderea de industrie locală „Progresul" din Iaşi produce, de asemenea, mobilă de tip popular, mobilă pentru cămine, cantine şi birouri. În ansamblu, valoarea producţiei de mobilă a judeţului a crescut de 1,35 ori în anii ultimului cincinal, reprezentînd astăzi circa 3% din producţia ţării.

Industria materialelor de construcţie. Condiţiile geologice nu favorizează prea mult judeţul Iaşi sub raportul rezervelor de roci utile. Orizonturi de roci ceva mai dure apar doar în zonele de podiş înalt, fiind reprezentate de calcare şi gresii

https://biblioteca-digitala.ro

oolitice. În Podişul Central Moldovenesc se valorifică calcarele şi gresiile oolitice din orizontul de Repedea, exploatate în diverse cariere : la Coasta Bîrnovei, Pădurea Mustaţă, Păun, Şcheia ş.a. În Dealul Mare al Hîrlăului se extrag gresie şi calcar oolitic în dealul Cătălina (Cotnari), la Fierbătoare, la Stroieşti, Criveşti etc. La Deleni apar şi orizonturi de gresie silicioasă, microconglomeratică, dură, folosită odinioară în întreaga Moldovă pentru pietre de moară. De mai mică importanţă sînt orizonturile de gresie din Dealurile Moţcăi. Toate aceste rezerve de gresie şi calcar sarmaţian sînt valorificate mai mult pe plan local, pentru construcţii de mică amploare, cu specific regional, pentru pietruirea drumurilor de mic trafic. Argilele sarmaţiene se valorifică ca materie primă pentru cărămizi şi ţiglă, pe scară mai largă în apropierea oraşului Iaşi (Tomeşti — Vlădiceni, Ciurea). Nisipuri sarmaţiene pentru construcţii se extrag la Păun — Catarg. În cadrul judeţului, condiţii bune pentru deschiderea de balastiere se găsesc în primul rînd în valea Moldovei, dar aceasta nu este străbătută de o cale ferată. Cea mai importantă balastieră este cea de la Lespezi, pe valea Siretului ; totuşi, capacitatea acesteia nu este satisfăcătoare. Luturile loessoide de terasă se valorifică pentru ceramică, în industria cărămizilor (Iaşi — Holboca, Podu Iloaiei).

În cadrul planului cincinal 1966—1970 în zona industrială din sud-estul oraşului Iaşi a intrat în producţie o modernă Întreprindere de produse ceramice, cu o capacitate anuală de 73 000 000 cărămizi. Întreprinderea de produse ceramice va produce în perspectivă şi noi tipuri de materiale de construcţie, ca granulitul (110 000 t anual) şi blocurile de beton cu granulit (30 000 000 bucăţi anual). Pe lîngă această întreprindere nouă, în Iaşi mai funcţionează şi vechea fabrică de cărămidă de la bariera Holboca, cu o capacitate de producţie de 7 000 000 bucăţi anual.

Fabrica de cărămidă de lîngă gara Ciurea este una dintre cele mai vechi unităţi industriale din judeţ, cărămida produsă aici fiind foarte apreciată în întreaga ţară.

Industria prefabricatelor de beton este o subramură nouă în judeţul Iaşi. În 1970 a început construcţia la Iaşi a unei fabrici noi de prefabricate de beton, a cărei punere în

https://biblioteca-digitala.ro

funcţiune va reduce aprovizionarea cu prefabricate din alte judeţe.

Industria poligrafică este o ultimă ramură industrială, specifică oraşului Iaşi. Industria poligrafică ieşeană este specializată în tipărirea publicaţiilor ştiinţifice. O dată cu reînfiinţarea unei edituri — „Junimea" — , în 1970, a reînceput şi tipărirea operelor literare, multe din ele în excelente condiţii grafice. Pe lîngă ziarul local „Flacăra Iaşului" (aproape 60 000 de exemplare), se tipăreşte şi cotidianul judeţului Vaslui. Hîrtia utilizată în poligrafie provine de la fabricile din Bacău, Călăraşi şi Palas — Constanţa. Din punctul de vedere al producţiei poligrafice, Iaşii sînt astăzi al şaptelea centru al ţării, dînd 1,6% din valoarea producţiei poligrafice a ţării (fig. 22).

Agricultura

Caracterizarea generală. În momentul de faţă, în judeţul Iaşi funcţionează 112 cooperative agricole de producţie, cuprinzînd un număr de 133 700 de familii ţărăneşti. C.A.P.-urile reprezintă baza agriculturii judeţului, deţinînd (împreună cu gospodăriile personale ale membrilor cooperatori) cea mai mare parte din producţia agricolă animală şi vegetală. C.A.P.-urile deţin 76,3% din terenurile agricole şi chiar 88,6% din terenurile arabile şi 89,8% din fîneţe. Pentru a face faţă mai bine necesităţii efectuării unor lucrări de modernizare de amploare mai mare, cooperativele agricole de producţie s-au grupat în 27 de consilii intercooperatiste.

În paralel cu dezvoltarea C.A.P.-urilor a avut loc şi consolidarea unităţilor agricole de stat, şi în primul rînd a I.A.S.-urilor. Întreprinderile agricole de stat s-au format în principal din vechile proprietăţi ale statului (moşii secularizate încă din timpul domniei lui Cuza), la care s-au adăugat o parte din bunurile expropriate în 1945 şi 1948. I.A.S.-urile sînt grupate astfel în zona preorăşenească a Iaşilor, fiind specializate fie în viticultură (Bucium, Cotnari), fie în creşterea animalelor

https://biblioteca-digitala.ro

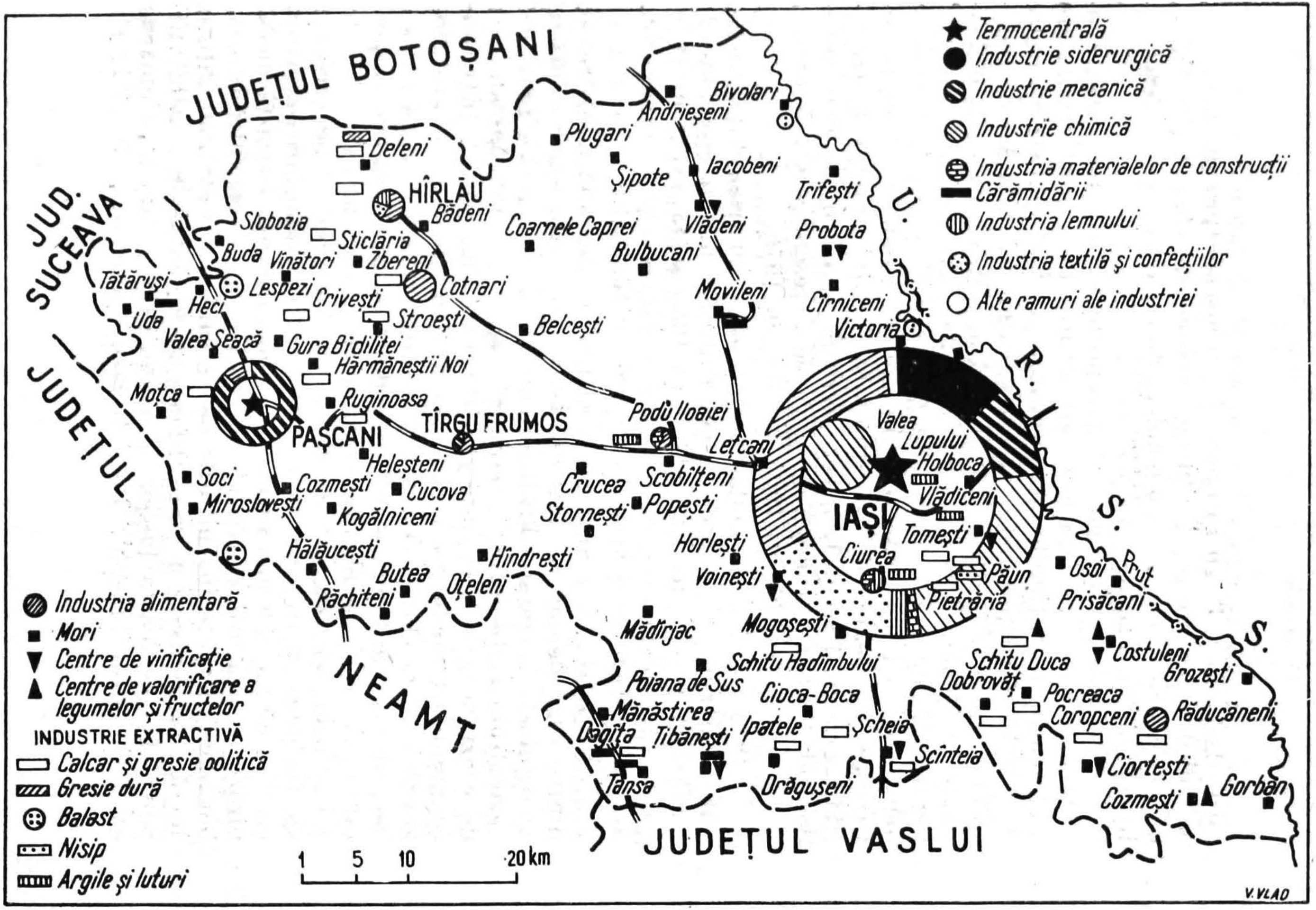

Fig. 22. — Harta industriei.

https://biblioteca-digitala.ro

(Miroslava, Iaşi, Tîrgu Frumos), fie în piscicultură şi, mai puţin, în cultura cerealelor. Unităţile agricole de stat deţin 23,3% din terenurile agricole, cu o pondere mai mare la păşuni (70,7%), livezi (25,6%) şi vii (24,4%).

Perioada contemporană a reprezentat o adevărată revoluţie în direcţia mecanizării agriculturii. Prin noua organizare a agriculturii, staţiunile de mecanizare au fost mai strîns legate de unităţile cooperatiste, astăzi existînd 27 S.M.A. Se constată o repartiţie destul de uniformă a S.M.A.-urilor, cu o densitate ceva mai mică în zonele mai înalte, în special în Podişul Central Moldovenesc, unde sînt doar 6 S.M.A.-uri, în vreme ce densitatea cea mai mare este în Cîmpia Moldovei. Această repartiţie ţine seama de accesibilitatea pentru tractor a terenurilor agricole. Parcul de maşini agricole a crescut în mod considerabil. Numărul tractoarelor agricole a crescut la 922 de unităţi fizice în 1960, 2 360 în 1965 şi 3 001 în 1970.

Prin construirea noilor unităţi ale industriei chimice s-au putut distribui şi în acest judeţ cantităţi mereu crescînde de îngrăşăminte chimice : 22 659 t în 1965 şi 45 887 t în 1970. Cantitatea de îngrăşăminte chimice care revine la 1 ha teren arabil a crescut deci la 79 kg în 1965 şi 162 kg în 1970.

În judeţul Iaşi au o largă răspîndire degradările de teren, dintre care demnă de luat în seamă este eroziunea solurilor, un rezultat al modului lipsit de chibzuinţă în care s-a practicat agricultura în trecut. Din terenurile agricole, 14% sînt afectate de eroziune gravă, cu întreg orizontul A îndepărtat (în vreme ce ponderea medie pe ţară a terenurilor afectate de eroziune gravă este de 11%). Pentru a combate efectele negative ale degradărilor de teren, în ultimele două decenii s-au luat importante măsuri de ameliorare : introducerea unei mai bune zonări a culturilor agricole, cu scoaterea prăşitoarelor de pe versanţii cu înclinare mare, terasarea versanţilor şi plantarea acestora cu viţă de vie sau pomi fructiferi, generalizarea, datorită mecanizării, a arăturilor paralele cu curba de nivel, introducerea benzilor înierbate în culturile de versant ş.a. Cele mai întinse lucrări de terasare a versanţilor s-au executat în zonele viti-pomicole : pe Coasta Iaşilor (Bucium, dealul Căpriţa, Comarna etc.), în jurul oraşului Iaşi (Breazu, Şorogari), în podgoria

https://biblioteca-digitala.ro

Cotnari etc. Suprafaţa totală pe care s-au efectuat lucrări mai complexe de combatere a eroziunii, în anii construirii socialismului, a atins astăzi 24 500 ha. În cincinalul 1971—1975 sînt prevăzute lucrări ameliorative pe alte 52 550 ha de teren agricol, în special în bazinul superior al Bahluiului şi în bazinele de recepţie din amunte de lacurile de acumulare care se vor construi.

Foarte acută este şi necesitatea combaterii efectelor neregularităţilor regimului pluviometric, deoarece pe suprafaţa judeţului se cultivă plante cu un mare consum de apă, cum este porumbul. Pînă în anii noştri, irigaţiile s-au limitat la suprafeţe neînsemnate, pe valea Bahluieţului (Tîrgu Frumos), valea Prutului şi valea Siretului. Este adevărat că în calea irigaţiilor, în judeţul Iaşi, se ridică şi unele piedici naturale : gradul mare de fragmentare a reliefului, lipsa de apă de bună calitate şi în cantitate suficientă în jumătatea estică a judeţului, pericolul salinizării secundare a solului datorită drenajului slab în albiile majore. În aceste condiţii, considerăm că terenurile pe care se poate extinde în mod rentabil irigarea nu pot depăşi 25% din totalul suprafeţelor arabile. O acţiune serioasă de extindere a irigaţiilor a început abia în deceniul al şaptelea al secolului nostru, terenurile irigate ajungînd astăzi la 13 310 ha (4,7% din arabil), faţă de numai 2 857 ha în 1965. Dintre culturile irigate, primul loc este deţinut de porumb (33,5%), urmat de legume (21,9%) şi lucernă (17,2%). Tipul cel mai răspîndit de irigare este acela prin aspersiune — 74% din totalul amenajărilor, procent mai ridicat decît cel mediu al ţării, datorită fragmentării reliefului şi pentru a evita salinizarea solului. Restul suprafeţelor se irigă prin brazde, mai cu seamă acolo unde se poate introduce irigaţia gravitaţională. Se experimentează, deocamdată pe suprafeţe restrînse, şi irigaţia prin conducte îngropate. În judeţul Iaşi s-au utilizat numai irigaţiile locale, efectuate cu mijloacele proprii ale diferitelor unităţi agricole, neexistînd condiţii pentru introducerea unor irigaţii la scară regională. Totuşi, irigaţiile au fost concepute în cadrul amenajărilor complexe ale bazinelor hidrografice, construindu-se lacuri de acumulare cu folosinţe multiple, destinate atît alimentării cu apă, pisciculturii, cît şi combaterii inundaţiilor. Iriga-

https://biblioteca-digitala.ro

ţiile se efectuează însă, în primul rînd, din reţeaua hidrografică majoră a judeţului (Moldova, Siret, Prut), în al doilea rînd din lacuri artificiale (Podu Iloaici, Iezăreni ş.a.) şi într-o mică măsură din izvoarele din fruntea teraselor (pe valea Siretului). Urmărind repartiţia suprafeţelor irigate, se observă (fig. 23) că suprafeţele cele mai mari au fost amenajate în comunele din lungul văii comune a Prutului şi Jijiei (Popricani—27,4% din terenul cultivat, Golăieşti, Victoria, Ţuţora, Bosia), apoi în cele de pe valea Siretului (Alex. I. Cuza—19,5%, Stolniceni—Prăjescu, Hălăuceşti, Mogoşeşti), de pe valea Moldovei (Moţca—18,1%, Miroslăveşti) şi, în sfîrşit, pe valea Bahluieţului (17,4% la Podu Iloaiei). Se mai pot aminti unele suprafeţe irigate în bazinul Nicolinei, în cursul mediu al Jijiei, în bazinul Miletinului, pe Valea Oilor, pe Bahlui, Gurguiata, Buhalniţa, Jijioara ş.a. Se prevede ca pînă în 1975 irigaţiile să fie extinse pe alte 16 500 ha, pe valea Moldovei (Miroslăveşti, Verşeni), pe valea Siretului (Hălăuceşti, Butea), a Prutului (Trifeşti, Bivolari), pe Bahluieţ (Bălţaţi) şi Jijia.

O altă problemă căreia a trebuit să-i facă faţă dezvoltarea agriculturii a fost îndepărtarea pericolului inundaţiilor, în special în bazinul Prutului. Suprafaţa inundabilă în mod natural poate fi evaluată la peste 50 000 ha. În ultimele două decenii s-au efectuat lucrări însemnate de îndiguire, pentru prevenirea inundaţiilor, în special în lunca Prutului (Bosia, Prisăcani), în albiile majore ale afluenţilor Prutului, precum şi în văile Siretului (Mirceşti, Hălăuceşti) şi Moldova (Miroslăveşti). Suprafaţa totală îndiguită atinge astăzi 16 532 ha. În paralel s-a lucrat şi la sistemul de bazine de retenţie de pe văile afluenţilor Bahluiului, acumulări care au reuşit să evite pericolul inundaţiilor în zona industrială a oraşului Iaşi. Aceste bazine de retenţie conţin deja un volum de apă de 30 220 000 m³, cel mai important lac de acumulare fiind cel amenajat pe Bahluieţ, la Podu Iloaiei, cu o suprafaţă de 150 ha şi un volum de 20 270 000 m³. Urmează lacul artificial de la Cucuteni, lacul Ciurbeşti, lacul Aroneanu şi lacul Iezăreni. În momentul de faţă a început construirea unui nou lac artificial, pe valea Bahluiului, la Tansa — Belceşti, cu un volum de 27 000 000 m³. În perspectivă alte acumulări se prevăd la Heleşteni, Larga

https://biblioteca-digitala.ro

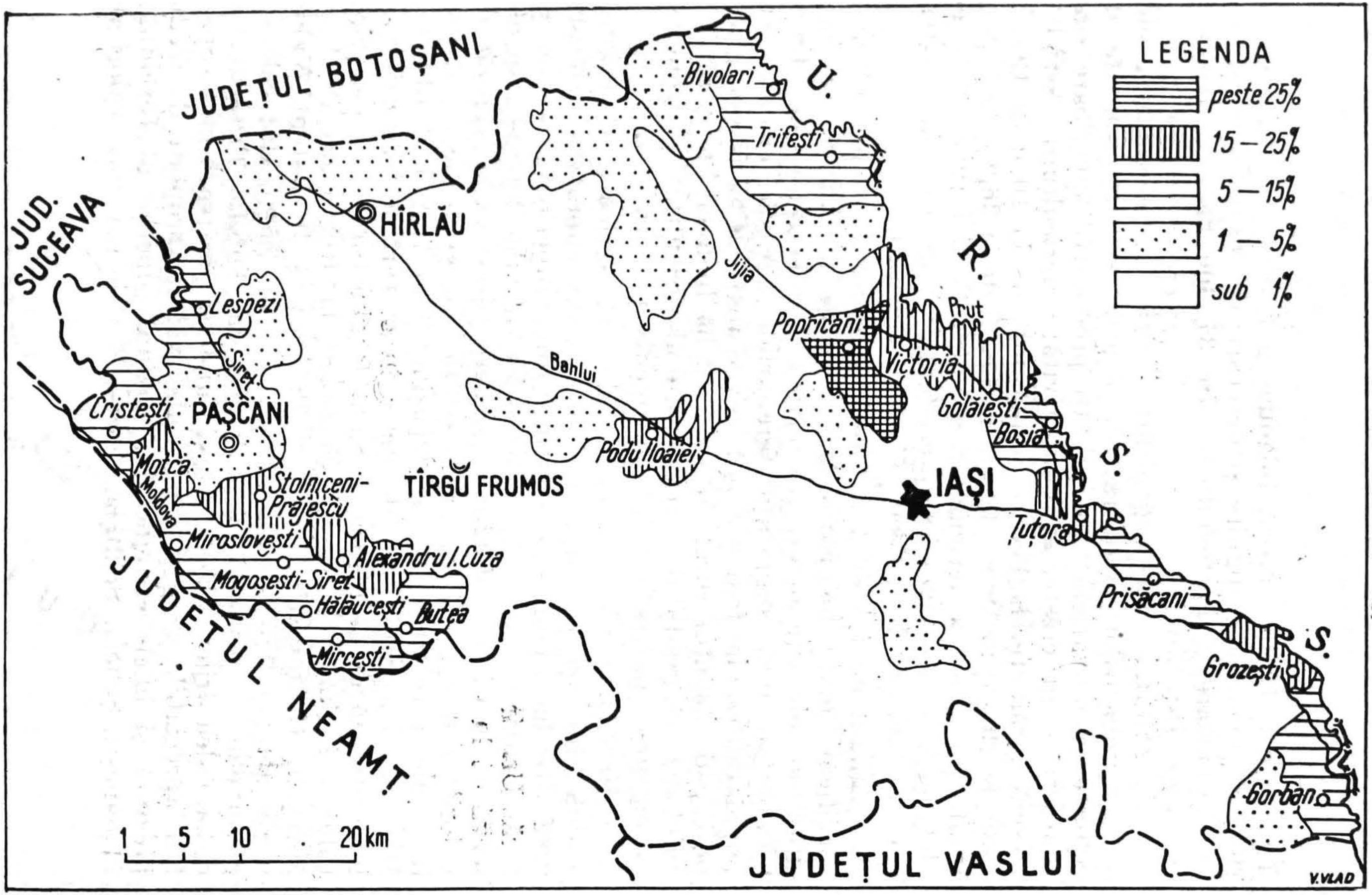

Fig. 23. — Ponderea suprafețelor amenajate pentru irigat din totalul terenurilor arabile.

https://biblioteca-digitala.ro

Jijia, Sîrca, Plopi, Ciurea, Bogonos şi Hoiseşti. În anii 1971—1975 acţiunea de îndiguire şi desecare va continua cu şi mai multă vigoare, valorificîndu-se alte 37 400 ha, cu precădere în lunca Prutului.

Rezultatele noii organizări sociale, a mecanizării, chimizării, măsurilor ameliorative, a asigurării cu seminţe de calitate şi cu varietăţi cu calităţi productive superioare s-au concretizat în creşterea productivităţii agriculturii. Astfel a crescut producţia la hectar la porumb, de la 10 q în 1931—1935, la 19,5 q în 1966—1970; la cartofi de la 36,2 q la 75,6 q. Producţia totală a agriculturii a sporit în anii 1966—1970 cu 26% faţă de cei cinci ani precedenţi, cu un ritm de creştere ceva mai rapid, deci, decît cel al întregii ţări.

Modul de folosinţă a terenului reflectă, în primul rînd, specificul condiţiilor naturale. Ponderea terenurilor cu folosinţă agricolă este superioară mediei ţării, şi anume de 74,6%. Comparînd însă suprafaţa terenurilor agricole cu numărul populaţiei rurale, foarte densă, revin doar 0,9 ha teren agricol pe cap de locuitor rural, faţă de 1,2 ha în medie pe ţară. Rezultă deci că gradul de intensivitate al agriculturii ar trebui să fie cu 30% mai ridicat faţă de media pe ţară.

În cadrul terenurilor cu folosinţă agricolă, suprafeţele arabile sînt cele mai întinse — 51,7% din suprafaţa judeţului (282 515 ha), ponderea acestora fiind superioară mediei pe ţară. Urmărind repartiţia terenurilor arabile (fig. 24), se observă că în Cîmpia Moldovei ponderea acestora se apropie de valorile din cîmpiile propriu-zise din sud-estul ţării, oscilînd în medie între 60 şi 70% şi depăşind chiar 75% la Probota şi Holboca. Un grad înalt de luare în cultură a terenurilor se înregistrează de asemenea în Şaua Ruginoasa şi în valea Siretului, atingînd cele mai mari valori la Ruginoasa (84,1%), Mirceşti, Hălăuceşti, Stolniceni-Prăjescu şi Heleşteni. Valori medii ale ponderii terenurilor arabile (40—55%) sînt cele ale comunelor de pe valea Prutului (Bosia, Ţuţora, Prisăcani) şi de pe valea Jijiei (Vlădeni), acolo unde se păstrează încă suprafeţe apreciabile de pajişti naturale; valori apropiate de medie prezintă şi unele comune din bazinul superior al Bîrladului (Ţibăneşti, Şcheia, Scînteia, Ciorteşti). Cele mai mici valori ale

https://biblioteca-digitala.ro

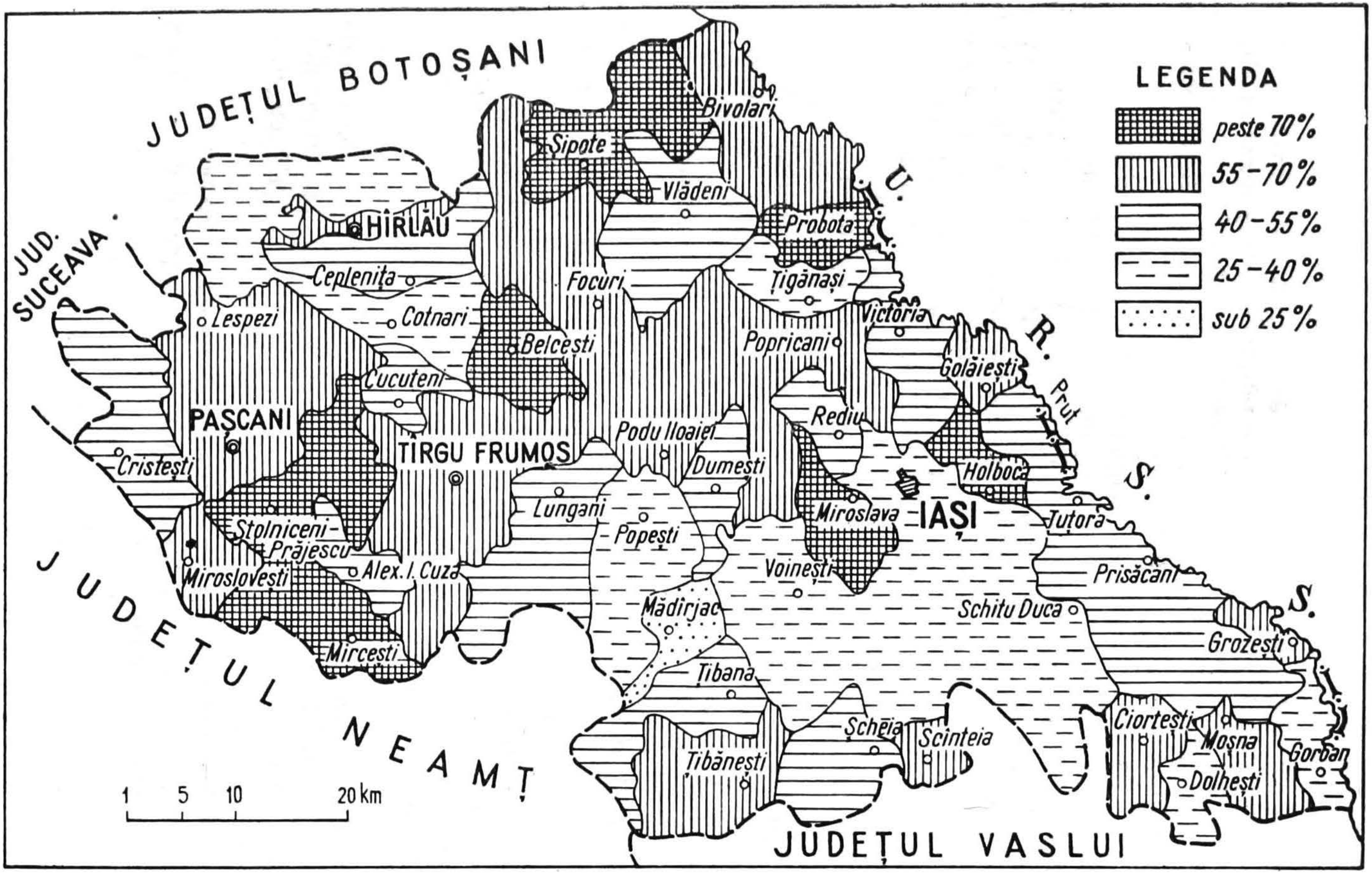

Fig. 24. — Ponderea terenului arabil din suprafața totală.

https://biblioteca-digitala.ro

ponderii terenului arabil se întîlnesc în comunele din plin Podiş Central Moldovenesc, acolo unde pădurea se păstrează pe suprafeţe mari (Mădîrjac—19,6%, Bîrnova, Schitu Duca, Grajduri); o situaţie identică este aceea a comunelor din Dealul Mare al Hîrlăului (Deleni — 30,2%, Sireţel).

Păşunile şi fîneţele acoperă 100 158 ha, adică 18,3% din suprafaţa judeţului, valoare foarte apropiată de media pe ţară. Din această suprafaţă, 78 790 ha (14,4%) sînt păşuni, iar 21 368 ha (doar 3,9%) fîneţe naturale. Păşunile ocupă o suprafaţă ceva mai mare faţă de media pe ţară, fapt explicabil prin ponderea relativ ridicată a terenurilor cu vegetaţie ierboasă mezoxerofilă care nu au putut fi luate în cultură, fiind situate pe versanţi înclinaţi sau în albii majore inundabile. Cele mai întinse păşuni se păstrează în Cîmpia Moldovei, cu precădere în comunele din zona preorăşenească a Iaşilor, specializate în zootehnie (Leţcani — 26,3% din suprafaţa totală, Movileni, Româneşti, Rediu), apoi în cele de pe valea Prutului (Bosia— 27,3%, Ţuţora, Prisăcani), de pe valea Jijiei (Ţigănaşi — 28,1%, Vlădeni). Fîneţele au o răspîndire aproape de două ori mai mică decît cea medie pe ţară, ocupînd suprafeţe mai mari în zonele mai înalte şi mai umede din Podişul Central Moldovenesc (Tomeşti—11,1%, Mădîrjac, Şcheia, Răducăneni, Schitu Duca), apoi în Dealul Mare al Hîrlăului şi Dealurile Moţcăi. O pondere ridicată a fîneţelor se înregistrează şi în comunele din zona înconjurătoare a oraşului Iaşi (Rediu—11,7%, Popricani, Leţcani, Holboca) cu toate că, în general, în Cîmpia Moldovei fîneţele au o răspîndire foarte redusă, în unele comune (Bălţaţi, Victoria) lipsind complet.

În ceea ce priveşte suprafeţele cu folosinţă viticolă, acestea reprezintă 2,8% din suprafaţa totală, valoare dublă faţă de media ţării. Suprafaţa livezilor şi a pepinierelor horticole (1,8%), deşi este în creştere, este doar egală cu media pe ţară.

Producţia vegetală a rămas sectorul preponderent în agricultura judeţului Iaşi, dînd circa două treimi din valoarea producţiei agricole.

https://biblioteca-digitala.ro

Culturile de cîmp reprezintă, la rîndul lor, baza producției vegetale. În structura acestora au avut loc schimbări profunde, prin renunțarea la monocultura cerealieră și diversificarea culturilor. Astfel, partea ocupată de cereale din totalul terenului arabil s-a redus de la 86% în 1938 (*Enciclopedia României*, vol. II, 1938), la 75,8% în 1960 și la 62,1% astăzi, coborînd chiar sub ponderea medie pe țară. În schimb, suprafețele cultivate cu plante tehnice au crescut de la 4% în 1938 la 15,2% astăzi, iar cele cu plante furajere de la 5% în 1938 la 15,8% astăzi. S-a accentuat astfel tendința de specializare a agriculturii județului în cultura plantelor tehnice (în special a florii-soarelui).

Cultura cerealelor rămîne totuși cultura principală, deși suprafața cultivată s-a redus, reprezentînd astăzi 162 200 ha. O tendință generală este aceea de reducere treptată a cerealelor secundare (secară, orz, ovăz, mei), în favoarea celor principale — porumbul și grîul; acestea din urmă, care în 1938 reprezentau 80% din totalul culturilor cerealiere, au ajuns astăzi la o pondere de 97,4%.

În cadrul județului Iași cereala principală este p o r u m b u l. În ultimii 15 ani a început acțiunea de introducere a varietăților de porumb dublu hibrid, care încă din 1964 au ajuns să reprezinte marea majoritate a culturilor. Cei mai răspîndiți hibrizi dubli cultivați astăzi sînt *H.D.-120*, *H.D. - 310* și *H.D. - 208*, care asigură producții mari la hectar. Repartiția culturii porumbului nu ține seama de condițiile sale ecologice optime, deoarece pe solurile cele mai fertile din Cîmpia Moldovei se cultivă cu precădere grîul și plantele tehnice. Ponderea cea mai mare a culturii porumbului (fig. 25) se înregistrează în comunele din Podișul Central Moldovenesc, atingînd chiar 73,1% din terenurile arabile la Comarna și 65,5% la Bîrnova, față de 40,8% în medie pe județ. Cele mai mici suprafețe cultivate cu porumb sînt pe valea Siretului, datorită specializării în cultura cartofului, a sfeclei de zahăr și a legumelor. Suprafața totală cultivată s-a stabilizat astăzi la 115 000—120 000 ha, cu mici oscilații de la an la an. Producția de porumb s-a ridicat la 228 100 t în medie anuală pe intervalul 1966—1970, față de 179 600 t în medie pe anii 1961—1965. Cele mai bune

https://biblioteca-digitala.ro

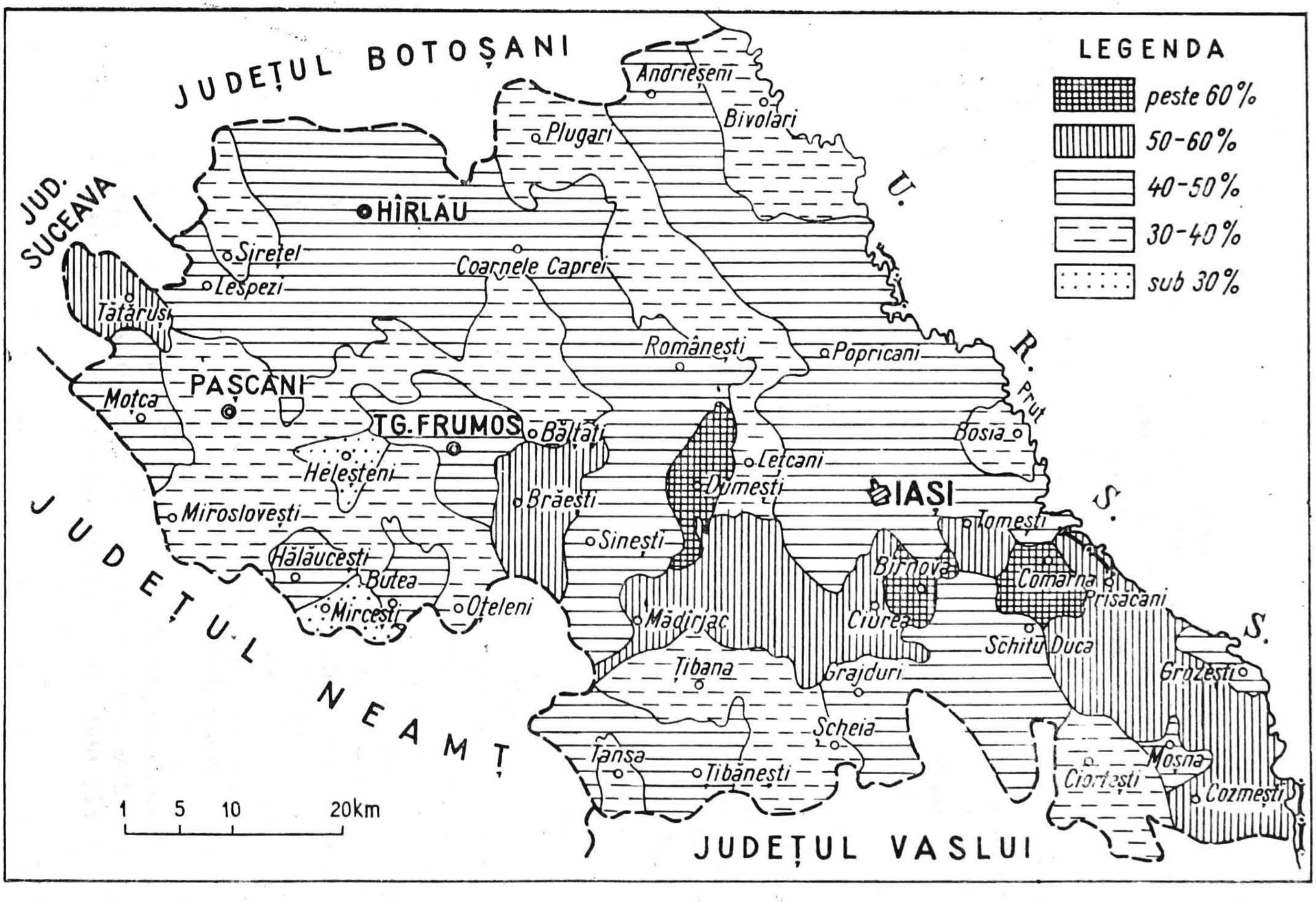

Fig. 25. — Ponderea culturii porumbului din suprafața arabilă totală.

https://biblioteca-digitala.ro

rezultate se obţin, în condiţii de irigare, în Cîmpia Moldovei, unde s-au atins producţii de 52 q/ha (la Bălţaţi, Movileni, Bivolari). Judeţul Iaşi este al 15-lea judeţ al ţării la producţia de porumb, asigurînd 3,1% din producţia totală.

C u l t u r a   g r î u l u i este mult mai veche decît cea a porumbului şi s-a dezvoltat, după pacea de la Adrianopol din 1829, drept principala cultură destinată exportului. În ultimul deceniu s-a introdus ca varietate de bază *Bezostaia 1*, foarte rentabilă în condiţiile aplicării de îngrăşăminte chimice, ceea ce face ca acest soi să reprezinte circa 80% din culturile de grîu. Pe solurile mai sărace şi pe cele erodate s-a introdus recent cultura soiului *București 1.* Repartiţia culturii grîului este mult mai uniformă, în comparaţie cu cultura porumbului, marea majoritate a comunelor cultivînd cu grîu între 20 și 30% din terenurile arabile, valoare, de altfel, inferioară ponderii medii a culturii grîului în întreaga ţară, suprafeţe încă mai mici fiind cultivate în unele comune din Podişul Central Moldovenesc (Comarna, Bîrnova, Brăiești, Mironeasa), apoi în Dealurile Moţcăi (Tătăruşi, Moţca), în partea sudică a văii Siretului, unde predomină culturile tehnice, și pe valea Prutului, unde cunoaşte o mare dezvoltare legumicultura. Suprafaţa cultivată cu grîu este astăzi de 66 123 ha. Producţia a crescut simţitor, de la 87 000 t în medie pe anii 1961–1965 la 93 000 t în medie pe anii 1966–1970. Producția la hectar este mai ridicată în Cîmpia Moldovei, pe văile Siretului și Moldovei, fiind mai redusă în Podişul Central Moldovenesc. Judeţul Iaşi este al şaptesprezecelea judeţ al ţării în ceea ce priveşte producţia de grîu, contribuind cu 2,0% la producţia totală.

O r z u l se cultivă în zona de precipitaţii reduse din sud-estul Cîmpiei Moldovei (Tîrgu Frumos — 551 ha, Popești, Horlești, Holboca), apoi în bazinul superior al Bîrladului (Ciortești, Țibănești) și, mai puțin, în văile Siretului şi Moldovei (Valea Seacă, Alex. I. Cuza, Verşeni). Orzoaica, folosită în fabricarea berii, ocupă suprafeţe foarte mici, în zonele mai umede, de la poalele Coastei Iaşilor (Lungani, Brăiești) și din Dealul Mare al Hîrlăului (Sireţel). Suprafeţele cultivate cu orz şi orzoaică s-au redus de la 11% din terenurile cultivate,

https://biblioteca-digitala.ro

în 1938, la 0,9% astăzi. Producţia medie la hectar a crescut însă de la 7 q în 1938 la 13,7 q în ultimii cinci ani.

Secara este cultivată în cîteva sate din Podişul Central Moldovenesc (Dolheşti, Voineşti, Mironeasa) şi din Dealul Mare al Hîrlăului (Sireţel). Suprafaţa cultivată cu secară a scăzut de la 0,9% din terenul arabil, în 1938, la mai puţin de 0,1% astăzi. În 1938, ovăzul ocupa 6,7% din suprafaţa cultivată, iar astăzi s-a redus la numai 0,8%. Suprafeţe mai importante de ovăz se cultivă la I.A.S.-urile din zona preorăşenească a Iaşilor (Iaşi, Copou, Bucium). Se poate menţiona cultura sorgului, în satele din apropierea oraşului Iaşi (Dumeşti, Movileni), plantă folosită pentru confecţionarea măturilor.

Cultura plantelor industriale. Dintre plantele oleaginoase, floarea-soarelui ocupă cele mai întinse suprafeţe în judeţul Iaşi, găsind condiţii foarte bune de dezvoltare. Împămîntenirea florii-soarelui a început în secolul al XIX-lea, eliminînd treptat alte plante oleaginoase mai vechi. Suprafaţa cultivată a crescut continuu, atingînd 2,1% din terenul arabil în 1938 şi 8,3% astăzi (21 800 ha). Productivitatea culturii este de 10,1 q/ha (media anilor 1966—1970), iar producţia totală a crescut, ajungînd la 22 400 t, în medie, pe anii 1961—1965 şi 25 300 t, în medie, pe intervalul 1966—1970. Judeţul Iaşi este al doisprezecelea judeţ al ţării la cultura florii-soarelui, dînd 3,4% din producţia totală. Cele mai întinse suprafeţe cultivate cu floarea-soarelui sînt cele din centrul şi vestul Cîmpiei Moldovei, în unele comune egalînd aproape cultura grîului : Şipote (20,5% din terenul arabil), Focuri (19,5%), Cucuteni (19,3%) şi Plugari (19,0%) ; suprafeţe apreciabile sînt de menţionat şi în sud-estul judeţului, precum şi în bazinul superior al Bîrladului (Răducăneni, Moşna, Scînteia).

Inul pentru ulei este a doua plantă oleaginoasă, ea suportînd bine secetele şi verile fierbinţi. Suprafeţele cultivate au crescut mult, atingînd astăzi 1 997 ha, faţă de 1 322 ha în 1965. O pondere mai mare o are această cultură în C.A.P.-urile din bazinul superior al Bîrladului (Gîrbeşti, Mironeasa, Ţibana) şi din Cîmpia Moldovei (Sineşti, Bivolari). O cultură tipică, în schimb, pentru partea de vest a judeţului, cu un climat mai moderat şi sub influenţa tradiţiilor populaţiei ceangăieşti, este

https://biblioteca-digitala.ro

aceea a macului. Cele mai întinse suprafeţe se cultivă la Mogoşeşti (117 ha), Heleşteni, Cozmeşti, Ruginoasa, Stolniceni-Prăjescu, Verşeni ş.a. Judeţul Iaşi deţine o pondere însemnată şi în culturile de soia. Soia se cultivă aproape exclusiv în Cîmpia Moldovei, pe circa 1 000 ha, atingînd suprafeţe mai mari în cooperativele din Plugari, Coarnele Caprei, Trifeşti, Bivolari, Perieni ş.a. Se prevede extinderea culturii soiei pînă la 3 600 ha în 1975. Se mai poate menţiona cultura muştarului, în sud-vestul Cîmpiei Moldovei (Tîrgu Frumos — 110 ha, Brăieşti) şi în valea Siretului (Valea Seacă).

S f e c l a d e z a h ă r are un areal de cultură care depinde de amplasarea fabricilor de zahăr şi de orientarea reţelei feroviare. Cea mai mare parte a sfeclei din judeţ se îndreaptă spre fabrica de zahăr din Roman, al cărei areal de aprovizionare ia o formă tentaculară, alungită în lungul principalelor căi ferate: Roman — Paşcani — Leţcani şi Roman — Buhăieşti (fig. 26). Cele mai ridicate ponderi ale acestei culturi se întîlnesc în văile Siretului şi Moldovei (Mirceşti — 12,7%, Moţca, Butea, Miroslăveşti). Se observă în ultimul deceniu o accentuare a specializării în cultura sfeclei pe valea Siretului şi reducerea acesteia în zonele situate la distanţe mai mari de căile ferate. De aceea şi suprafaţa cultivată s-a redus de la 10 076 ha în 1960, la 5 200 ha astăzi. Deşi suprafaţa cultivată s-a redus, producţia a crescut de la 104 200 t în medie pe 1961—1965 la 108 300 t în medie pe anii 1966—1970.

Plantele textile nu joacă un rol de prim ordin în agricultura judeţului. Cînepa este singura plantă textilă, avînd o pondere ceva mai mare în zonele de aprovizionare ale topitoriilor, şi anume în bazinul superior al Bîrladului, pentru topitoria din Vaslui (Ciorteşti), şi pe valea Siretului (Lespezi, Hălăuceşti).

Tutunul este cultivat doar în sud-estul Podişului Central Moldovenesc, pe soluri uşoare, nisipoase. Suprafaţa cultivată cu tutun este de numai 169 ha, şi anume la Cozmeşti, Dolheşti, Ciorteşti ş.a. Tutunul se trimite la centrul de fermentare din Bîrlad (P. P o g h i r c, 1962), iar varietatea care domină este ***Molovata.***

https://biblioteca-digitala.ro

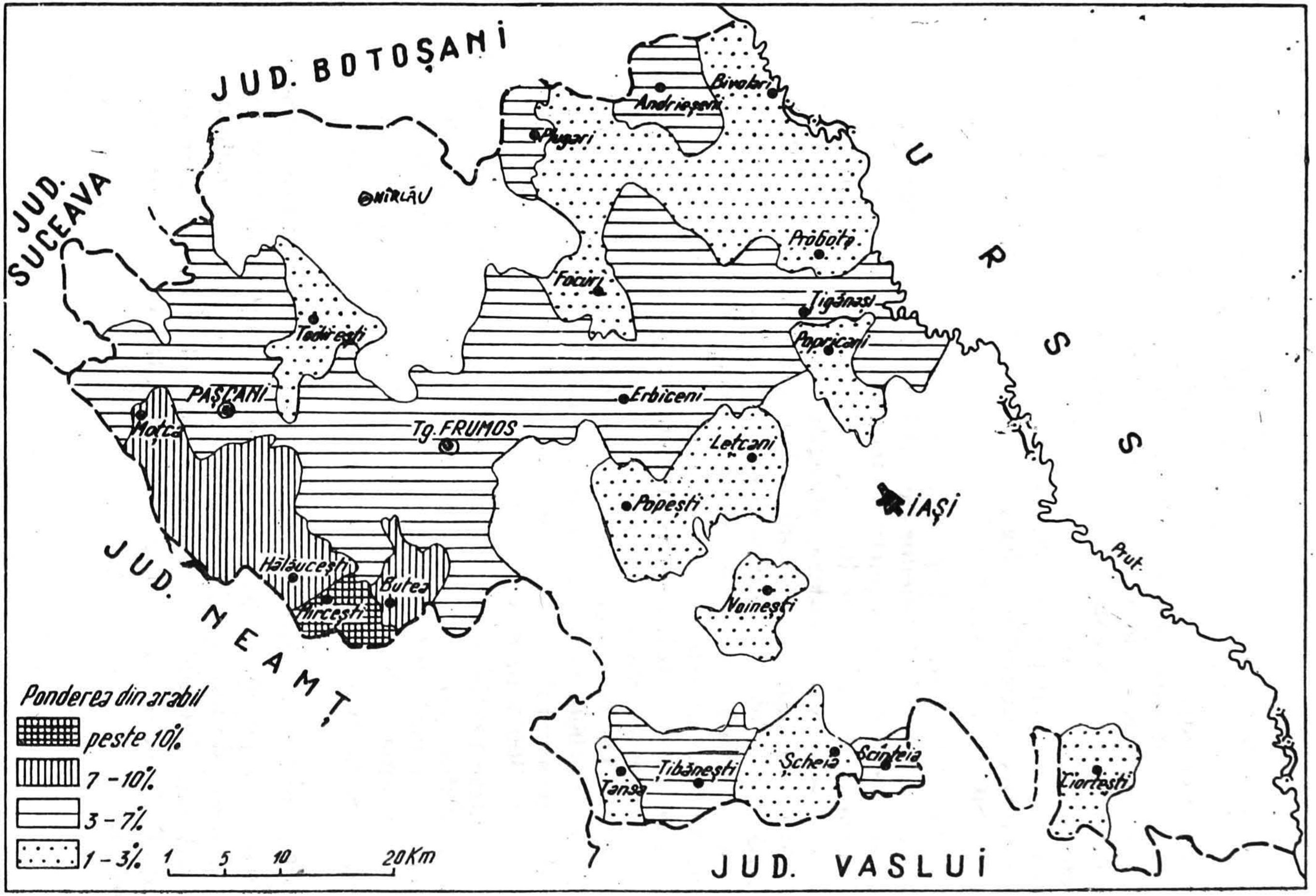

Fig. 26. — Arealul de cultură a sfeclei de zahăr.

https://biblioteca-digitala.ro

C a r t o f u l dă rezultate bune în văile Siretului și Moldovei. Aici atinge ponderi foarte mari din suprafața cultivată, pînă la 19,7% la Mircești, unde el egalează aproape cultura grîului. Suprafețe întinse se cultivă și la Butea, Oțeleni, Mogoșești, Alex. I. Cuza, Strunga, Heleșteni, Hălăucești, Tătăruși și Stolniceni-Prăjescu. Ca și în cazul macului, cultura cartofului este legată de tradițiile populației ceangăiești. O răspîndire ceva mai mare a culturii cartofului se înregistrează și în cîteva comune din zona preorășenească a Iașilor (Rediu, Holboca, Lețcani, Popricani). Suprafața cultivată a crescut continuu, atingînd 7 849 ha în 1960 și 9 500 ha astăzi (3,6% din terenul arabil). Producția la hectar este superioară mediei pe țară, iar producția totală a crescut de la 79 400 t în medie pe anii 1961—1965 la 114 000 t în anii cincinalului 1966—1970, în medie anuală.

Cultura leguminoaselor pentru boabe este un sector agricol în plină dezvoltare. Suprafața cultivată, care în 1938 reprezenta 1,4% din terenurile arabile, a crescut la 3,8% astăzi (10 000 ha). S-a modificat și structura pe specii a leguminoaselor, prin creșterea ponderii mazării și reducerea culturilor de linte. Se remarcă o pondere mai mare a acestor culturi în Cîmpia Moldovei, în special în I.A.S-uri, la Tîrgu Frumos (1 042 ha) și Broșteni (600 ha), apoi la Bivolari, Bălțați, Ruginoasa, Deleni și în zona preorășenească a Iașilor. M a z ă r e a, care astăzi atinge o producție anuală de peste 4 400 t, preferă solurile cernoziomice, fertile, din Cîmpia Moldovei. Fasolea, a cărei suprafață cultivată se menține la peste 2 300 ha, predomină, în schimb, în bazinul superior al Bîrladului.

Cultura legumelor este, de asemenea, o ramură a agriculturii, în curs de dezvoltare. Suprafața cultivată a crescut de la 4 487 ha în 1960, la 5 400 ha astăzi (2,1% din terenurile arabile). Aproape 60% din suprafața cultivată cu legume este amenajată pentru irigat. Se pot distinge două zone legumicole :

— zona văii comune a Prutului și Jijiei, cea mai importantă, cu 1 258 ha cultivate cu legume. Comunele cu cea mai mare dezvoltare a legumiculturii, în această zonă, sînt Bosia (6,4% din terenul arabil), Grozești, Prisăcani, Victoria, Gorban, Țuțora, Trifești, Costuleni și Golăiești. Predomină peste tot

https://biblioteca-digitala.ro

în cultură ceapa, urmată de rădăcinoase (la Golăieşti), tomate (la Victoria, Trifeşti, Prisăcani), ardei (la Costuleni, Victoria, Grozeşti) şi castraveţi (la Victoria). Această zonă trimite prelungiri spre vest, în lungul rîurilor, pe valea Bahluiului (Leţcani), a Jijiei (Movileni) şi a Nicolinei (Ciurea). Şi în aceste comune predomină cultura cepei, pe lîngă care apar castraveţii, la Ciurea, precum şi tomatele la Movileni şi Leţcani.

— Zona văilor Siretului şi Moldovei cu 1 107 ha şi o suprafaţă mai mare la Răchiteni, Miroslăveşti şi Moţca. Cultura predominantă este tot aceea a cepei, secundată de usturoi şi castraveţi la Răchiteni, de ardei la Miroslăveşti.

Izolat faţă de aceste două zone, legumicultura se mai dezvoltă pe valea Miletinului (în comuna Şipote) şi în bazinul superior al văii Gurguiata, la Deleni.

Cultura pepenilor este mai slab dezvoltată, suprafeţe notabile fiind doar cele de la Movileni şi Perieni. Producţia totală de legume a crescut de la 32 800 t în medie, pe anii 1961—1965, la 50 600 t în medie pe anii 1966—1970, în pofida ravagiilor făcute de inundaţiile din 1969 şi 1970.

Plantele furajere formează un sector care a fost sprijinit în vederea dezvoltării zootehniei în stabulaţie, de tip intensiv. Gama de plante furajere s-a lărgit, iar suprafaţa cultivată s-a extins astăzi la peste 41 000 ha. Cea mai bine adaptată la condiţiile specifice de climă este l u c e r n a, care reprezintă mai bine de jumătate din suprafaţa cultivată cu plante furajere. Suprafaţa cultivată cu lucernă a crescut de la 3 834 ha în 1960 la 18 595 ha astăzi, din care mai bine de 11% sînt irigate. Cele mai întinse suprafeţe sînt cuprinse în I.A.S.-uri :Tîrgu Frumos (1 372 ha), Miroslava, Iaşi, Cotnari. În sectorul cooperatist, lucerna se cultivă cu precădere în bazinul superior al Bîrladului, cu suprafeţe notabile la Ciorteşti, Ipatele şi Tansa. A doua plantă furajeră este porumbul pentru siloz, a cărui suprafaţă cultivată este astăzi de peste 6 200 ha. Producţia medie de masă verde la hectar dată de porumbul pentru siloz este superioară mediei pe ţară, atingînd în unii ani (1969) — 155,9 q/ha. Şi la porumbul siloz greutatea specifică a I.A.S.-urilor este ridicată, acesta cultivîndu-se pe suprafeţe mari la Tîrgu Frumos (753 ha), Miroslava şi Iaşi. În C.A.P.-uri, porumbul siloz este mai răspîndit în

https://biblioteca-digitala.ro

Cîmpia Moldovei (Movileni, Bălțați, Plugari) și în bazinul superior al Bîrladului (Țibănești). Menționăm și borceagul (1734 ha), cultivat în estul județului, dar în reducere în perioada actuală, apoi dughia, rădăcinoasele furajere etc. Trifoiul roșu s-a redus în suprafață, pînă la 889 ha, datorită unor condiții mai puțin prielnice în cadrul județului. Trifoiul se cultivă mai mult în Podișul Sucevei (Tătăruși, Sirețel, Valea Seacă ș.a.).

Cultura viței de vie este o ramură de prim ordin a economiei rurale, reprezentînd una dintre specializările județului pe plan național. Viticultura este cunoscută aici din timpuri foarte îndepărtate, găsind condiții prielnice cu deosebire în zonele de contact dintre podișul înalt și Cîmpia Moldovei (în lungul Coastei Moldave și a Coastei Iașilor). Suprafața viilor a crescut de la 5 275 ha în 1955 la 14 500 ha în 1970. A dat rezultate acțiunea de îmbunătățire a structurii podgoriilor, via altoită ridicîndu-și treptat procentul din suprafața totală, de la 32,9% în 1960 la 61,2% astăzi. Astfel, ponderea viei de calitate superioară a devenit astăzi mai ridicată decît valoarea medie pe țară.

Repartiția geografică a culturii viței de vie ține seama în primul rînd de condițiile naturale. Gradul cel mai înalt de folosire viticolă a terenului se întîlnește în partea centrală a Coastei Moldave, la Cotnari (14,6%) și în lungul Coastei Iașilor (Comarna — 14,2%, Iași, cu viile de la Bucium și Copou — 12,1%, și Tomești — 11,1%), în vreme ce Cîmpia Moldovei și Podișul Central Moldovenesc cultivă cu viță de vie între 1 și 5% din suprafața totală. Se pot distinge pe teritoriul județului Iași două podgorii cu tradiție : podgoria Cotnari și podgoria Iașilor (fig. 27).

Podgoria Cotnari este nu numai cea mai valoroasă podgorie din județ, dar și una din cele mai renumite din țară. În sens îngust, această podgorie cuprinde via din Cotnari și satele înconjurătoare (Cîrjoaia, Horodiștea ș.a.), cu o suprafață de 1 641 ha. În sens mai larg podgoria se extinde în lungul coastei, atît spre nord (Buhalnița, Bădeni, Zlodica, Scobinți), cît și spre sud (Băiceni), astfel suprafața totală ridicîndu-se la 2 700 ha.

În perioada contemporană, viile Cotnarilor au fost refăcute și suprafața acestora a depășit chiar pe aceea de dinainte de invazia filoxerei. Particularitatea podgoriei Cotnari constă

https://biblioteca-digitala.ro

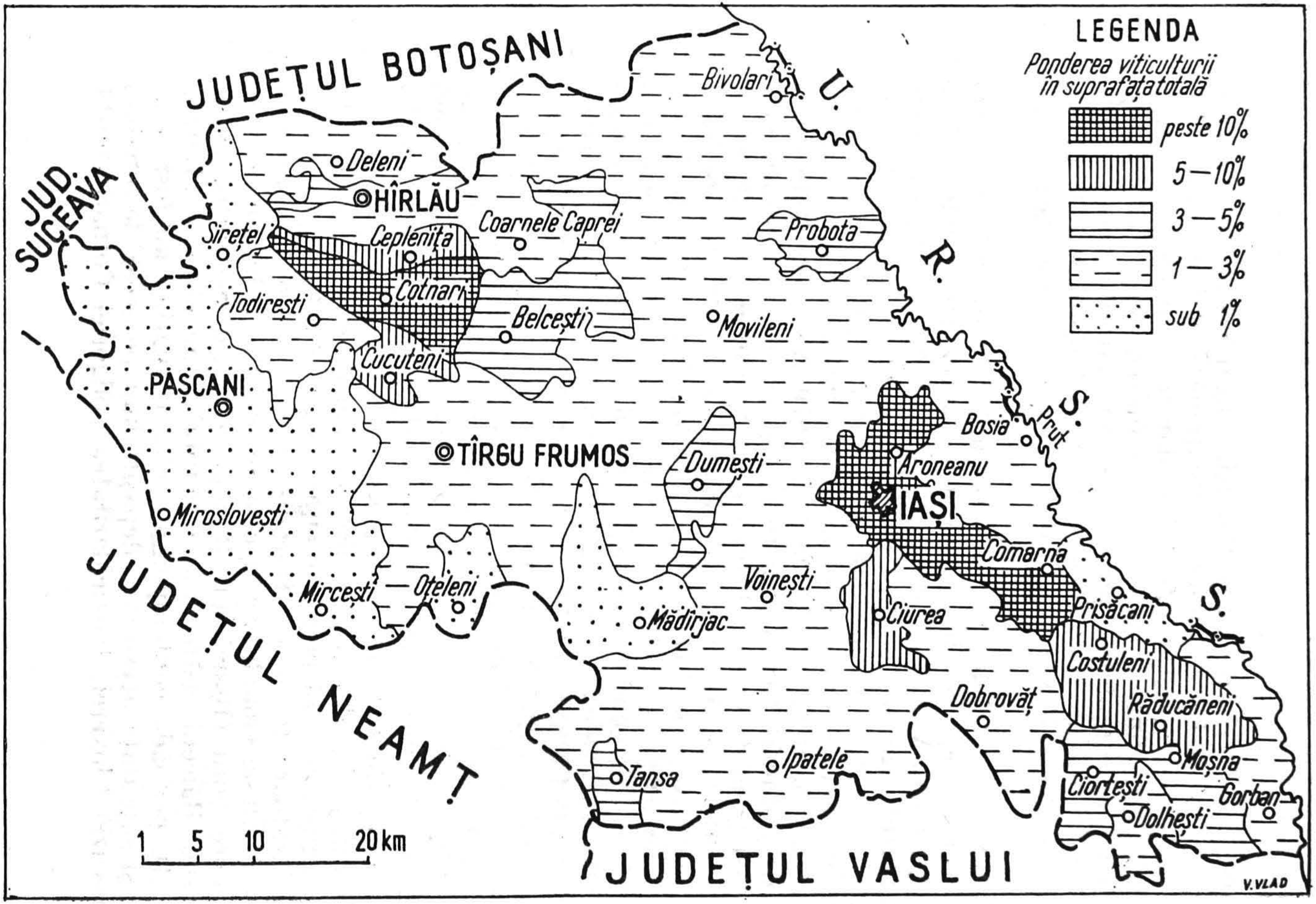

Fig. 27. — Repartiţia geografică a culturii viţei de vie.

https://biblioteca-digitala.ro

în predominarea soiurilor indigene, perfect adaptate la condițiile locale : *Grasa de Cotnari*, *Feteasca*, *Tămîioasa românească* și *Frîncușa*. Via de bună calitate reprezintă peste 82% din suprafața podgoriei și chiar 95% în viile I.A.S. Cotnari. Vinul obținut din aceste soiuri (amestecate într-o anumită proporție) ating un grad foarte ridicat de concentrație alcoolică. În schimb, producția la hectar este relativ mică, mai ales la *Grasă*, soiul cel mai caracteristic Cotnarilor. Vinul de Cotnari a devenit astăzi din nou un articol de export mult căutat, obținînd de altfel nu mai puțin de 30 de medalii de aur la concursurile internaționale.

Podgoria Iașilor este situată, în principal, pe versanții Coastei Iașilor, în jurul promontoriului deluros al Repedei. Dezvoltarea podgoriei se datorește însă și apropierii orașului Iași, mare piață de vinuri și centru de consum, precum și întinselor proprietăți mănăstirești care ocupau aproape toate terenurile din jurul orașului (Trei Ierarhi, Galata, Cetățuia, Aroneanu, Golia ș.a.). Din aceste motive, podgoria a coborît și în Cîmpia Moldovei, profitînd de expunerea favorabilă a versanților sudici și sud-vestici ai dealurilor Copou, Șorogari, Rediu ș.a., de pe stînga Bahluiului, și înconjurînd ca o centură Iașii. Spre sud-est podgoria se continuă în tot lungul contactului dintre Podișul Central Moldovenesc și valea Prutului, pînă la Răducăneni — Moșna. Suprafața totală a acestei podgorii a depășit astăzi 4 700 ha, din care 1 161 ha la Iași, 674 ha la Comarna, 634 ha la Aroneanu ș.a. Podgoria este formată din viță nobilă (83%) cu o productivitate ridicată, predominînd însă varietățile importate (*Aligoté*, *Pinot Gris* etc.). Via pentru struguri de masă (*Chasselas*, în primul rînd) ocupă suprafețe mai mari ca la Cotnari, și anume la Bucium (158 ha), Copou — Șorogari (119 ha), Răducăneni, Comarna, tocmai în vederea alimentării pieței orașului Iași.

Producția totală de struguri a crescut în mod continuu, și anume de la 17 307 t în 1950, la 26 712 t în 1970. A crescut în paralel și ponderea producției de struguri de calitate superioară, de la 41,4% în 1955 la 72,0% astăzi. Producția medie la hectar este egală cu media pe țară, iar județul Iași este al optulea

https://biblioteca-digitala.ro

producător viticol pe plan naţional, dînd 3,7% din producţia de struguri a ţării.

Cultura pomilor fructiferi este o îndeletnicire veche a populaţiei săteşti, plecînd de la numeroasele specii de pomi fructiferi sălbatici întîlniţi şi astăzi în pădurile din Podişul Moldovei, aşa cum este cireşul sălbatic, foarte frecvent în pădurile din estul Dealului Mare al Hîrlăului. Întinse plantaţii noi de livezi au fost organizate în împrejurimile oraşului Iaşi (Bucium, Galata), în comunele Aroneanu, Comarna, Cotnari, Deleni, Strunga, Tansa şi Ţibăneşti. Astfel, numai la Strunga suprafaţa livezilor a crescut cu 400 ha faţă de 1958, la Ţibăneşti cu peste 300 ha, la Tansa cu 200 ha ş.a. Noile plantaţii au produs şi o îmbunătăţire a structurii pe specii a pomiculturii, prin reducerea dominaţiei prunului şi creşterea ponderii speciilor mai valoroase. Astfel, ponderea mărului — după numărul de arbori — a crescut de la 12,6% în 1965 la 18,6% astăzi, aceea a părului de la 6,1% la 7,4%, în vreme ce ponderea prunului s-a redus de la 51,1% în 1965 la 47% astăzi.

Cu toate acestea, prunul rămîne încă arborele fructifer cel mai răspîndit, fiind prezent în egală măsură în toate livezile, deoarece este puţin pretenţios la condiţiile de climă şi sol. Mărul deţine în structura pe specii o pondere uşor superioară mediei pe ţară, găsind cele mai bune condiţii de dezvoltare în Podişul Sucevei, unde deţine chiar 53% din producţia de fructe la Vînători, 35% la Tătăruşi ş.a. Cireşii şi vişinii sînt mai răspîndiţi în nord-estul Podişului Central Moldovenesc, deţinînd pînă la 42% din producţia de fructe la Comarna şi 28% la Răducăneni. În zona Coastei Moldave se cultivă o varietate deosebită de cireşe — boambele de Cotnari — cu fructe mari, mult căutate pentru comerţul exterior. Părul deţine de asemenea o pondere superioară mediei pe ţară, fiind cultivat în general în aceleaşi zone ca şi mărul. Nucul este cultivat cu preponderenţă în zonele marginale ale Podişului Central Moldovenesc. Piersicii sînt mai puţin răspîndiţi, cele mai multe livezi fiind tinere, plantate în sudul judeţului, mai ales la Ţibăneşti şi Răducăneni, iar pentru aprovizionarea oraşului Iaşi — la Uricani. Un arbore specific este gutuiul, răspîndit pe contactul extern al Podişului

https://biblioteca-digitala.ro

Central Moldovenesc, la Strunga, Moșna, Bîrnova, dar coborînd și în cîmpie, în împrejurimile Iașilor (Uricani); renumite sînt gutuile de Moșna. O cultură aparte este și aceea a căpșunelor, introdusă pe o suprafață încă mică (10 ha) pentru aprovizionarea orașului Iași.

Se pot distinge trei zone pomicole : zona pomicolă a Iașilor, în lungul contactului nordic și estic al Podișului Central Moldovenesc cu Cîmpia Moldovei și valea Prutului, dar coborînd mult și în cîmpie, în jurul reședinței județului, ceea ce face ca orașul Iași să dețină cea mai mare suprafață acoperită de livezi (8,9% din suprafața administrativă), urmat apoi de Comarna (8,2%), Tomești, Aroneanu, Costuleni, Miroslava, Răducăneni și Moșna, zona pomicolă a Coastei Moldave, cu suprafețe mai mari de livadă la Strunga (8,1%), Deleni, Cotnari și Scobinți, și zona pomicolă din bazinul superior al Bîrladului, conturată în ultimul deceniu, prin plantații noi, unde se remarcă livezile de la Tansa (7,2% din suprafața comunei), Țibănești și Dagîța.

Producția de fructe a județului a crescut în mod remarcabil în ultimii ani, și anume de la 7 157 t în 1950, la 23 757 t în 1970.

Creșterea animalelor are la dispoziție un fond furajer natural favorabil doar creșterii ovinelor și, deoarece dezvoltarea zootehniei este orientată spre extinderea creșterii bovinelor, aceasta se efectuează cu precădere în stabulație, pe baza furajelor cultivate, a deșeurilor industriale și a furajelor concentrate. În acest scop se construiește la Iași prima fabrică de nutrețuri concentrate, de mare capacitate, destinată sprijinirii zootehniei din zona preorășenească.

Bovinele constituie sectorul zootehnic cel mai important. Ca urmare a acțiunii de dezvoltare a zootehniei, numărul bovinelor a crescut continuu în perioada contemporană, și anume de la 122 395 de capete în 1962, la 140 867 în 1971. Bovinele sînt crescute în primul rînd pentru lapte, fapt subliniat și de ponderea mare a vacilor și junincilor din totalul efectivului bovin (51,7%), cifră superioară mediei pe țară. Producția de lapte a crescut considerabil în ultimii ani, de la 748 000 hl în medie

https://biblioteca-digitala.ro

pe anii 1961—1965, la 987 000 hl, în medie, pe intervalul 1966—1970, depăşind sensibil prevederile cincinalului. În perioada contemporană s-a pus accentul pe creşterea efectivului rasei *Brune*, în aşa fel încît astăzi *Sura de stepă* nu mai reprezintă decît circa o pătrime din efectivul de taurine. În schimb se are în vedere în perspectivă introducerea rasei *Holstein*, care, în 1980, urmează să formeze 20—25% din efectivul bovin. Densitatea medie a bovinelor este de 34,4 bovine la 100 ha teren agricol, densitate egală cu media pe ţară. Cea mai mare densitate este aceea a zonei preorăşeneşti a Iaşilor, unde se atinge 54 bovine la 100 ha teren agricol la Holboca, 53,3 la Rediu, 51,7 la Popricani şi valori asemănătoare la Movileni, Miroslava, Podu Iloaiei şi Româneşti. O a doua zonă de creştere a bovinelor cuprinde Podişul Sucevei, cu comunele Stolniceni-Prăjescu (59,3 bovine la 100 ha teren agricol), Hălăuceşti, Mirceşti, Miroslăveşti, Mogoşeşti, Sireţel, Heleşteni, Tătăruşi ş.a. Centre izolate de creştere a taurinelor se conturează şi în bazinul superior al Bîrladului — Scînteia (68,6 bovine la 100 ha teren agricol), Dagîţa (47,8), Ipatele, precum şi la Tîrgu Frumos (47,1), în Cîmpia Moldovei. Pentru întărirea sectorului de creştere a bovinelor este în curs de terminare complexul de creştere a viţeilor pentru carne de la Valea Seacă, cu o capacitate de 5 000 de capete, şi un nou complex de vaci, cu o capacitate de 600 de capete la Bivolari. Alte ferme zootehnice sînt prevăzute la Trifeşti, Sîrca, Tîrgu Frumos, Ciorteşti, Ruginoasa, Lespezi, Stolniceni-Prăjescu, Alex. I. Cuza şi Miroslăveşti. Pentru 1975 se prevede ca numărul bovinelor să atingă cifra de 183 200, din care 88 000 de vaci şi juninci.

Ovinele reprezintă o subramură tradiţională a zootehniei. Densitatea medie a ovinelor este şi astăzi de peste 110 capete la 100 ha teren agricol, cifră mult superioară mediei pe ţară. Repartiţia ovinelor ţine seama de tendinţa de specializare zootehnică a comunelor, densitatea fiind în general mai mare în comunele cu mai puţine bovine, în special în vestul şi sud-vestul Cîmpiei Moldovei (Deleni — 180 de capete la 100 ha teren agricol, Brăieşti — 169,8), pe valea Jijiei (Vlădeni — 177) şi în mijlocul Podişului Central Moldovenesc (Dobrovăţ — 173,4, Mădîrjac ş.a.). Efectivul ovinelor a crescut aproape continuu, de la 313 972 de capete în 1966 la 452 401 în 1971. Structura pe

https://biblioteca-digitala.ro

rase este însă puțin evoluată: oile merinos, cu lînă fină, reprezintă doar 3,3% din efectivul de ovine, iar oile cu lînă semifină —*Țigaie* și *Spancă* — 16,1%. Trebuie subliniat însă că județul Iași este unul dintre puținele în care se cresc oi karakül, ale căror pielcele sînt foarte căutate, efectivul acestora ajungînd astăzi la 52 487 de capete. Producția de lînă a crescut paralel cu creșterea numărului de oi, de la 583,1 t în 1965 la 776 t astăzi. O formă nouă de creștere a ovinelor este aceea a creșterii pentru carne, destinată în special exportului; în acest scop a fost construit complexul de îngrășare a berbecuților de la Movileni, cu o capacitate de 30 000 de capete, care a dat, în 1970, 484 t de carne la export.

Efectivul de *porcine* se cifrează la 104 410 capete. Densitatea medie a porcinelor este de 25,5 capete la 100 ha teren agricol, sub media pe țară. O creștere mai intensivă a porcinelor se practică doar la Tîrgu Frumos. (89,6 porcine la 100 ha teren agricol), în unele comune din zona preorășenească a Iașilor (Podu Iloaiei — 68,5, Ciurea—53,8) și la Vlădeni, pe valea Jijiei. Creșterea porcinelor se va apropia de nivelul mediu al țării prin darea completă în funcțiune a Complexului de creștere a porcinelor de la Tomești, în apropierea orașului Iași, cu o capacitate de 120 000 de porci anual. Tot la Tomești se va înființa și un complex intercooperatist pentru creșterea porcilor, cu o capacitate anuală de 60 000 de capete. Pentru 1975 se prevede ca efectivul porcinelor să atingă 230 000 de capete.

Creșterea *cabalinelor* are îndepărtate tradiții în Cîmpia Moldovei, calul figurînd și pe stema vechiului ținut al Iașilor. În 1971 s-au recenzat în județ 19 806 cai, densitatea acestora rămînînd superioară mediei pe țară, ca urmare a fragmentării mari a reliefului, ceea ce nu permite o introducere integrală a mecanizării. Un număr ceva mai mare de cai se cresc în unele comune de pe valea Siretului (Butea, Mircești), precum și în zona preorășenească a Iașilor, unde locuiesc săteni ce se ocupă și astăzi cu transportul cu animalele (Bîrnova ș.a.).

Creșterea *păsărilor* este sectorul zootehnic care a făcut cele mai mari progrese, numărul acestora crescînd foarte repede, de la 1 019 122 în 1966 la 1 716 478 în 1971. Densitatea păsărilor este chiar ușor superioară mediei pe țară, atingînd valoarea de

https://biblioteca-digitala.ro

420 de păsări la 100 ha teren agricol. Cele mai mari densităţi ale păsărilor sînt deţinute de comunele de pe valea Siretului (Hălăuceşti, Mirceşti) şi apoi de unele comune din zona preorăşenească a Iaşilor. În anii ultimului cincinal s-au construit la Uricani, lîngă Iaşi, două complexe de creştere a păsărilor pentru aprovizionarea pieţei oraşului, dintre care unul intercooperatist.

Piscicultura şi pescuitul sînt activităţi specifice judeţului Iaşi, legate de numărul mare de lacuri artificiale (iazuri) de pe aproape toate cursurile de apă din Cîmpia Moldovei. În perioada contemporană, piscicultura în iazuri se reface treptat, o dată cu construirea lacurilor de baraj cu folosinţă complexă. Suprafaţa totală a lacurilor artificiale este apreciabilă, atingînd astăzi peste 3 000 ha. Cele mai multe iazuri sînt pe văile Gurguiata, Jijioara, Oii, Locii, Bahluieţului, Hărpăşeştilor, Ciricului ş.a. Peştele cel mai răspîndit, şi cu cea mai mare valoare economică, este crapul, urmat de caras, roşioară, lin şi alte specii (M. Apăvăloaiei şi Maria Apăvăloaiei, 1958). Producţii mai mari de peşte s-au obţinut în 1970 în iazurile fermei piscicole Deleni, de pe valea Gurguiatei (781 kg/ha), apoi la fermele piscicole Belceşti, Sîrca, Podu Iloaiei şi Larga Jijia. Lacurile artificiale cu cea mai mare producţie de peşte sînt cele de la Podu Iloaiei, Ciurbeşti, Plopi, Larga Jijia, Iezăreni şi Strîmbu. Pentru repopularea iazurilor au fost organizate pepiniere de puiet la Popricani şi la Huc, pe valea Gurguiata.

Apicultura este o altă ramură veche a economiei rurale, aceasta fiind în trecut mai dezvoltată în zona de pădure a Podişului Central Moldovenesc, albinele găsind aici o floră meliferă mai variată. Îmbogăţirea florei melifere prin introducerea unor plante noi, ca floarea-soarelui şi salcîmul, a creat premise şi mai bune pentru dezvoltarea apiculturii. Astăzi se organizează deplasări migratorii ale coloniilor de albine spre flora meliferă, în funcţie de perioadele de înflorire ale diferitelor specii. O altă bază meliferă a judeţului este reprezentată de livezile de pomi fructiferi, în special de cele de măr şi vişin. Numărul stupilor a sporit continuu în perioada contemporană, de la 17 794 în 1962 la 28 393 astăzi. O densitate mai mare a stupilor se înregis-

https://biblioteca-digitala.ro

trează în unele comune din Podișul Central Moldovenesc (Răducăneni, Dobrovăț, Costuleni, Țibănești) și apoi în Podișul Sucevei (Tătăruși, Miroslăvești). Producția de miere este de circa 85 t anual (*Județele României socialiste*, 1969).

Vînatul este destul de abundent, datorită menținerii în bună măsură a biotopurilor naturale ale faunei. A fost refăcut parțial efectivul de cerbi din zona Poieni și din Dealul Mare al Hîrlăului. Pentru lărgirea gamei de specii cu valoare cinegetică au fost introduși cerbul lopătar în pădurile din jurul satului Poieni și fazanii în zona Crivești-Heleșteni și la Cornești.

Zonele de producție agricolă. Deși suprafața județului nu este prea mare, totuși gradul de diferențiere regională a agriculturii este destul de înalt pentru a se distinge patru zone agricole cu mai multe subzone, și anume:

I. *Zona de agricultură complexă a Podișului Sucevei* este zona cu economia agricolă cea mai diversificată și productivă, axată în special pe cultura plantelor tehnice (cartof, sfeclă de zahăr), legumicultură, creșterea bovinelor și a păsărilor. Cel mai ridicat grad de complexitate și productivitate este atins în comunele din sudul zonei (Mircești, Hălăucești, Mogoșești).

II. *Zona viti-pomicolă a Coastei Moldave* are forma unei fîșii, orientate NNV — SSE. În jumătatea nordică predomină podgoria, datorită poziției de adăpost (Cotnari), în vreme ce în sud se dezvoltă mai ales livezile (Strunga). În domeniul zootehnic predomină creșterea ovinelor.

III. *Zona de cultură a cerealelor și de creștere a animalelor* este cea mai întinsă, cuprinzînd 3 subzone, și anume:

a. Subzona agricolă a Cîmpiei Moldovei, unitate prin excelență cerealieră — principala producătoare de porumb și de grîu. O cultură aproape la fel de importantă a devenit în ultimii ani aceea a florii-soarelui. În lungul căilor ferate cresc procentual suprafețele cultivate cu sfeclă de zahăr. Alte ramuri agricole secundare sînt: legumicultura — în special

https://biblioteca-digitala.ro

în lungul văilor Prutului și Jijiei și — pe alocuri — viticultura (Probota, Belcești, Focuri). Zootehnia, remarcabilă prin creșterea ovinelor, se orientează astăzi și spre creșterea bovinelor, în special la Tîrgu Frumos.

b. Subzona agricolă a părții mediane a Podișului Central Moldovenesc are o agricultură mai puțin evoluată, date fiind solurile mai sărace și suprafețele agricole restrînse. Cultura principală este aceea a porumbului, iar în zootehnie predomină creșterea ovinelor. Cele mai tipice comune sînt Dobrovăț și Mădîrjac.

c. Subzona agricolă a bazinului superior al Bîrladului se caracterizează printr-o agricultură puțin diferențiată, încă predominant cerealieră, deși condițiile naturale nu sînt cele mai favorabile pentru cultura cerealelor. Un început de specializare se conturează astăzi fie în direcția creșterii bovinelor (la Scînteia), fie în direcția pomiculturii (Țibănești, Tansa).

IV. *Zona de agricultură preorășenească a orașului Iași* este o unitate complexă, în cadrul căreia se pot distinge de asemenea trei subzone, cu o producție agricolă complementară:

a. Subzona sudică, a Coastei Iașilor, orientată spre viticultură și pomicultură. Acest tip de agricultură atinge cel mai înalt grad de specializare la Comarna și Tomești. În domeniul zootehnic această subzonă se orientează spre creșterea porcinelor.

b. Subzona vestică se specializează în creșterea bovinelor pentru lapte și în creșterea păsărilor. Floarea-soarelui, grîul și porumbul sînt principalele culturi de cîmp. Cea mai tipică dintre comunele din această subzonă este Rediu. Spre limita de est crește ponderea viticulturii și pomiculturii (de exemplu, la Miroslava).

c. Subzona estică, în lungul văii Prutului, este orientată în direcția legumiculturii (cu maximum de specializare la Victoria, Bosia și Prisăcani). Nu este neglijabilă însă nici aici cultura porumbului și cea a florii-soarelui.

https://biblioteca-digitala.ro

CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORTURILE

Transporturile feroviare. Lungimea totală a căilor ferate din județ este de 278 km, rezultînd o densitate ușor superioară mediei pe țară (5,1 km/100 km²). Zonele cele mai bine dotate din punct de vedere feroviar sînt valea Siretului și partea de sud a Cîmpiei Moldovei. Traficul feroviar de mărfuri este însă intens, reprezentînd aproape 3% din întreg traficul țării, intensitatea fiind superioară față de media țării. Cel mai intens trafic are loc pe calea ferată Roman — Pașcani — Suceava și Buhăiești — Iași — Ungheni. Traficul cu aburi este treptat înlocuit cu traficul Diesel pe principalele artere feroviare ale județului, astăzi, 71,8% din trafic fiind efectuat cu locomotive Diesel-electrice. Structura transportului feroviar de mărfuri reflectă specificul economic al județului. Peste 45% din volumul traficului este reprezentat de balast și alte materiale de construcție, ca urmare a lipsei acestora pe teritoriul județului. Peste media pe țară se află și traficul de produse metalurgice, mașini și utilaje (13,2%), în legătură cu dezvoltarea industriei laminatelor și a necesarului de utilaje pentru noile întreprinderi, apoi cerealele (4,5%) și alte produse alimentare (8,0%). În traficul feroviar predomină sosirile de mărfuri față de expedieri, disproporție provocată în primul rînd de aportul masiv de materiale de construcție. Numai la sfeclă de zahăr (îndreptată spre fabrica din Roman) și la fier vechi (dirijat spre oțelăriile din Galați, Hunedoara etc.) expedierile sînt superioare intrărilor. Se produce și o specializare a traseelor feroviare; astfel, mai ales în perioada de recoltare, calea ferată Dorohoi — Lețcani atinge o pondere ridicată a traficului de cereale și semințe de floarea-soarelui, în vreme ce pe calea ferată de pe valea Siretului se transportă o mare cantitate de sfeclă de zahăr. Pentru transportul internațional de mărfuri sînt de mare importanță punctul de frontieră Ungheni și triajul Socola, care re-

https://biblioteca-digitala.ro

prezintă a doua legătură feroviară a ţării cu Uniunea Sovietică. Linia Buhăieşti — Iaşi — Ungheni asigură parţial şi tranzitul spre R. P. Bulgaria. În transportul feroviar de călători primul loc este deţinut astăzi de fluxul diurn al forţei de muncă spre şi dinspre centrul industrial Iaşi, ceea ce ridică foarte mult numărul de pasageri pe liniile Hîrlău — Iaşi, Tîrgu Frumos — Iaşi şi Buhăieşti — Iaşi. Calea ferată de pe valea Siretului şi linia Buhăieşti — Iaşi — Ungheni reprezintă şi trasee ale trenurilor internaţionale care circulă spre Moscova şi Varşovia, venind de la Sofia şi Bucureşti, sau de pe litoralul Mării Negre.

Transporturile rutiere dispun de o reţea de drumuri publice cu o lungime de 2 430 km, din care 307 km sînt clasate drept drumuri naţionale, iar restul — drept drumuri de interes local (judeţean sau comunal). Densitatea reţelei rutiere este de peste 44 km/100 km², fiind astfel superioară mediei pe ţară. Toate drumurile modernizate sau acoperite cu îmbrăcăminţi asfaltice uşoare datează din ultimii 20 de ani, lungimea acestora atingînd astăzi 448 km. Drumurile naţionale au fost modernizate aproape în întregime, iar din cele de interes local au fost acoperite cu asfalt şoselele Mirceşti — Paşcani, Ţigănaşi — Vlădeni, Iaşi — Scînteia, Iaşi — Voineşti, Iaşi — Costuleni, Răducăneni — Podu Hagiului şi altele de mai mică importanţă. Reţeaua rutieră pătrunde mai uşor în regiunile cu relief accidentat, multe şosele avînd un caracter complementar faţă de căile ferate: traseele Tîrgu Frumos — Săbăoani, prin şaua Strunga, traseul Paşcani — Moţca — Tîrgu Neamţ, şoseaua Tîrgu Frumos—Hîrlău— Botoşani, şoselele din lungul Prutului (Iaşi — Ştefăneşti şi Iaşi — Răducăneni — Huşi), precum şi cele din Podişul Central Moldovenesc (Iaşi — Codăieşti — Vaslui şi Iaşi — Ţibana — Negreşti). Transporturile rutiere joacă un rol deosebit în traficul local de pasageri, prin curse de autobuz, organizate astăzi pe nu mai puţin de 65 de trasee, cu o lungime totală de 2 700 km. Tronsoanele cu cea mai intensă circulaţie a autobuzelor sînt radiarele din Iaşi: Iaşi — Bivolari, Iaşi — Tîrgu Frumos — Paşcani şi Iaşi — Răducăneni. Numărul pasagerilor a crescut mult mai repede decît în transportul feroviar, datorită înfiinţării de noi trasee, care scot din izolare zonele rurale. În perspectivă, acţiunea principală în

https://biblioteca-digitala.ro

vederea modernizării transportului rutier va fi îndreptată în direcţia asfaltării drumurilor judeţene şi comunale, în aşa fel încît în 1980 majoritatea drumurilor locale să poată fi parcurse pe orice vreme.

Transportul aerian este organizat cu scopul de a lega în cel mai scurt timp reşedinţa judeţului cu capitala ţării, prin intermediul unor curse zilnice pentru transportul de persoane. Aeroportul din Iaşi a fost, în acest scop, modernizat, iar capacitatea sa mult ridicată.

OBIECTIVELE TURISTICE

Sub aspectul potenţialului turistic, judeţul Iaşi se caracterizează prin predominarea fondului turistic istoric-cultural asupra fondului turistic natural.

Marea majoritate a obiectivelor turistice este concentrată în *oraşul Iaşi* — odinioară capitala Moldovei.

Cele mai cunoscute obiective turistice din Iaşi sînt monumentele de arhitectură feudală, cele mai multe grupate în centrul istoric, iar altele străjuind intrările în oraş de pe înălţimile ce domină de la sud valea Bahluiului.

Dintre monumentele istorice ale oraşului se cuvine a aminti mai întîi pe cele situate în cel mai vechi nucleu urban al aşezării — curtea domnească, menţionată pentru prima dată în 1434. Cu timpul, curtea domnească şi-a pierdut fortificaţiile şi a fost înlocuită între anii 1906 şi 1921 de clădirea actualului Palat al Culturii, construită de arhitectul I. D. Berindey, în stil neogotic şi care nu mai aminteşte decît prin poziţie de vechea reşedinţă a domnilor Moldovei. Din construcţiile vechii curţi au fost date la iveală doar o parte din fundaţiile fortificaţiilor, fundaţii care se pot vizita, fiind protejate de un planşeu de beton, în incinta teatrului de vară de lîngă palat. Tot alături de palat s-a amenajat recent un lapidariu, în care s-au adunat lespezi

https://biblioteca-digitala.ro

de mormînt sculptate, steme monumentale, fragmente de statui de la fostul palat domnesc ş.a. Mult mai bine aminteşte de trecutul oraşului biserica Sf. Nicolae Domnesc, de lîngă palat. Este adevărat că din vechea biserică a lui Ştefan cel Mare, din 1491—1493, a rămas doar pisania, însă restaurarea lui Leconte de Noüy, de la sfîrşitul secolului al XIX-lea, a reuşit să redea destul de fidel aspectul bisericilor moldoveneşti din a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Din secolul al XVI-lea se păstrează la Iaşi şi monumente istorice aproape nemodificate, aşa cum este biserica mănăstirii Galata, ctitorie a lui Petru Şchiopu, din 1582—1584.

Epoca de cea mai mare înflorire a arhitecturii feudale ieşene a fost însă secolul al XVII-lea, cînd, sub Vasile Lupu şi urmaşii acestuia, s-au ridicat cele mai valoroase monumente istorice. Pentru mulţi turişti o vizită la Iaşi merită să fie făcută numai pentru biserica Trei Ierarhi (fig. 28). Ctitorie a lui Vasile Lupu, Trei Sfetitele, cum era denumit odinioară acest complex de artă feudală, datează din 1638—1639. Biserica fostei mănăstiri, restaurată de acelaşi Leconte de Noüy, se deosebeşte de toate celelalte biserici moldoveneşti prin extraordinara bogăţie a decoraţiei exterioare. Motivele ornamentale, unele de influenţă orientală, formează o adevărată dantelă neîntreruptă de piatră. La Trei Ierarhi este înmormîntat Vasile Lupu şi tot aici au fost aduse osemintele savantului moldovean Dimitrie Cantemir, precum şi ale lui Alexandru I. Cuza, primul domn al Principatelor Unite. Din fresca interioară originală se mai păstrează cîteva fragmente, adăpostite în aşa-numita „sală gotică", de fapt vechea trapeză, în care s-a organizat un mic muzeu. Trei Ierarhii au avut, ca orice mănăstire, o incintă de ziduri şi un turn de intrare, înalt şi prevăzut cu un orologiu, dar toate acestea au dispărut la restaurare. Mănăstirea Trei Ierarhi a fost şi un important focar de cultură medievală, Vasile Lupu înfiinţînd aici o şcoală superioară şi o tipografie. Mai bine păstrat este însă complexul de monumente feudale al mănăstirii Golia, a cărei biserică este construită în anii 1652—1660 de Vasile Lupu şi apoi de fiul său Ştefăniţă, pe locul unei biserici mai vechi, din secolul al XVI-lea (fig. 29). Biserica, de dimensiuni impozante, impresionează prin proporţionalitate, ca toate

https://biblioteca-digitala.ro

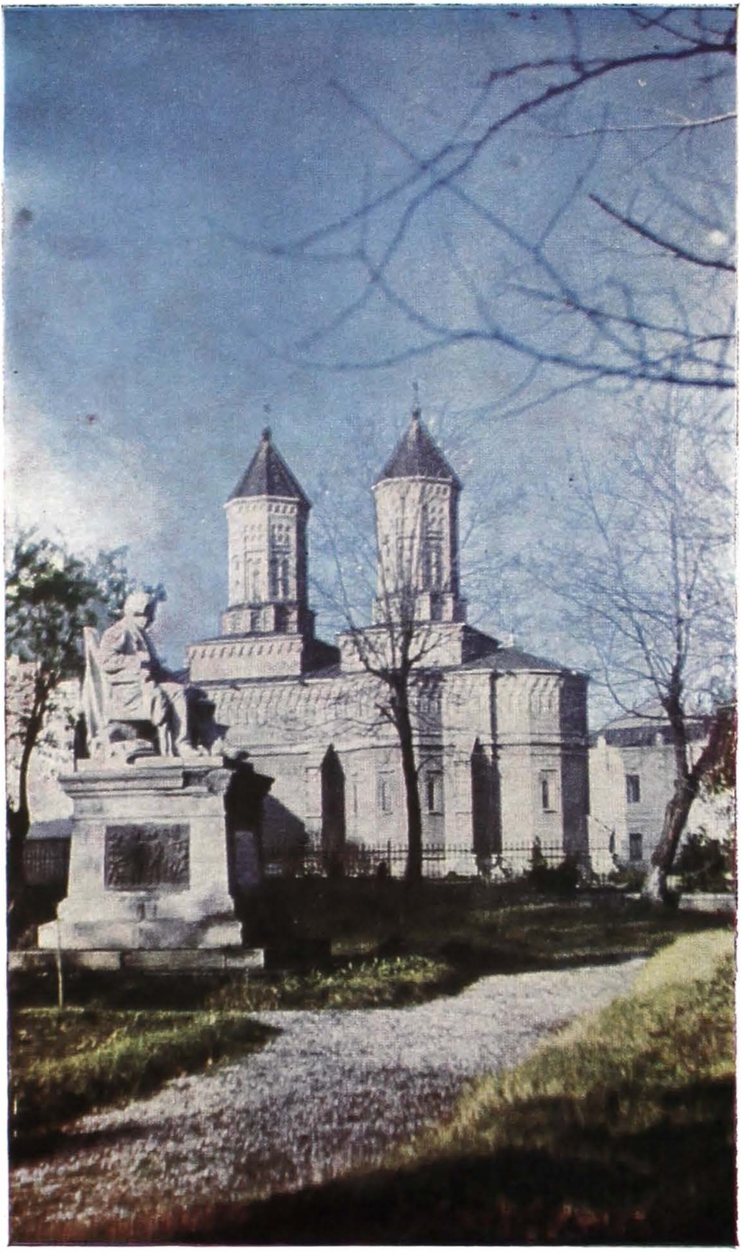

Fig. 28. — Biserica Trei Ierarhi, ctitorie a lui Vasile Lupu din secolul al XVII-lea, și statuia lui Gh. Asachi, operă a sculptorului I. Georgescu (foto Al. Ungureanu).

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

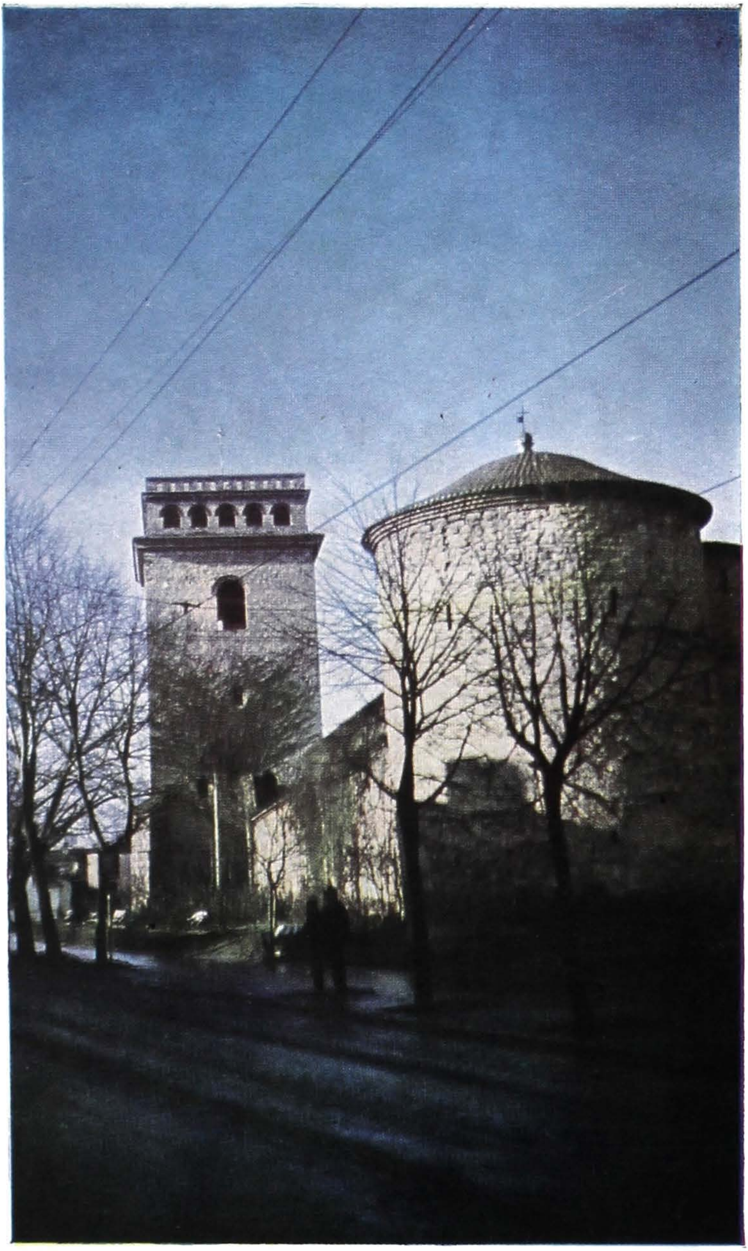

Fig. 29. — Mănăstirea Golia, ctitorie a lui Vasile Lupu din secolul al XVII-lea. (foto. Al. U n g u r e a n u).

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

bisericile moldoveneşti, dar şi prin elementele arhitecturale ce denotă influenţa renascentistă, venită prin intermediul constructorilor italieni. În interior se mai păstrează o parte din pictura originală, precum şi obiecte de cult din secolele XVI—XVII. Atît zidul de incintă, cu turnuri rotunde în colţuri, cît şi masivul turn de intrare, datează, de asemenea, din secolul al XVII-lea şi dau mănăstirii, privită din exterior, un aer de fortăreaţă medievală, de o mare sobrietate. Probabil de aceeaşi vîrstă este şi clădirea de piatră, cu pridvor pe stîlpi, în care se ţineau odinioară odoarele mănăstirii şi în care a locuit Ion Creangă, ca diacon, în anii 1866—1872. O replică oarecum simplificată a Trei Ierarhilor este biserica mănăstirii Cetăţuia, ctitorie a lui Gheorghe Duca, din 1669—1672, aşezată pe o înălţime, la sud-est de oraş, în punctul cel mai prielnic pentru o fortificaţie. Incinta, aproape completă, cuprinde şi aici o „sală gotică”, cu un mic muzeu de obiecte de artă feudală, apoi palatul domnesc ş.a. Şi Cetăţuia a fost un focar de cultură, Gheorge Duca înfiinţînd aici o tipografie. Din acelaşi secol datează biserica Sf. Sava, a cărei formă actuală este probabil din 1625, biserica Sf. Ioan Botezătorul (1628—1635), interesantă prin podul său, amenajat pentru apărare ş.a. Secolul al XVII-lea este primul care ne-a lăsat şi cîteva construcţii de arhitectură civilă, aşa cum este aşa-numita casă a lui Dosoftei din Piaţa Palatului, în care se crede că a fost instalată tipografia adusă de mitropolitul Dosoftei de la Moscova, în 1680. Această clădire, odinioară făcînd parte din incinta bisericii Sf. Nicolae, adăposteşte astăzi secţia de literatură veche a Muzeului de literatură al Moldovei.

Secolul al XVIII-lea s-a remarcat mai puţin prin monumente valoroase. Menţionăm totuşi, dintre acestea, biserica Sf. Gheorghe (mitropolia veche), construită în 1761, şi biserica Sfinţii Teodori. Demne de scos în evidenţă sînt cele două fîntîni monumentale, cu inscripţii în trei limbi, aşezate de ambele laturi ale turnului de intrare al fostei mănăstiri Sf. Spiridon şi datînd din 1765, precum şi fîntîna monumentală, cu sculpturi în piatră, cam de aceeaşi vîrstă, de la Golia.

Din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi din prima parte a secolului al XIX-lea s-au păstrat în Iaşi un mare număr

https://biblioteca-digitala.ro

de foste case boiereşti, în arhitectura cărora se fac simţite influenţe clasicizante, ceea ce le conferă o oarecare eleganţă. Amintim dintre cele mai reprezentative — palatul „de pe ziduri" de la mănăstirea Frumoasa, prima clădire a Universităţii, folosită în 1795—1799 şi drept curte domnească de Alexandru Callimachi, iar astăzi sediul filialei Academiei R. S. România, casa Alecu Balş, din Piaţa Teatrului, în care astăzi s-a instalat conservatorul, clădirea Muzeului de istorie naturală, în care s-a înfiinţat prima societate ştiinţifică din Iaşi — Societatea de medici şi naturalişti, clădirea Muzeului Unirii, reşedinţă a domnitorului Alexandru I. Cuza în 1859—1862, dar datînd din 1806, şi clădirea redacţiilor revistei „Cronica" şi a ziarului „Flacăra Iaşului".

Spre sfîrşitul secolului al XIX-lea s-au construit în Iaşi numeroase clădiri monumentale, cu destinaţie predominant cultural-ştiinţifică, într-un stil eclectic, dar nu lipsit de bun gust, influenţat de arhitectura pariziană şi vieneză. Se remarcă dintre acestea clădirea Universităţii, inaugurată în 1897 (astăzi Institutul politehnic), Teatrul Naţional (fig. 30), construit în 1894—1896 de arhitecţii austrieci Fellner şi Helmer, Institutul anatomic, construit în 1900 ş.a. Dintre clădirile perioadei interbelice, singura mai deosebită este aceea a Bibliotecii centrale universitare. Printre edificiile perioadei contemporane, remarcăm Casa de cultură a tineretului şi studenţilor, sediul Consiliului popular judeţean şi al Comitetului judeţean al P.C.R., policlinica universitară, noul spital de pediatrie din Tătăraşi şi multe altele.

Oraşul Iaşi este înfrumuseţat şi de un număr mare de statui şi monumente memoriale. Dintre cele mai vechi amintim crucea lui Ferentz, din Nicolina, ridicată pe locul unde au fost ucişi austriecii veniţi în 1717, în pradă în Moldova, monumentul Regulamentului Organic („Obeliscul Leilor") din Grădina Copou, precum şi fîntîna de fontă, turnată după planul lui Carol Mihalik de Hodocin, din grădina Mitropoliei. Dintre monumentele şi statuile mai noi, demne de a fi menţionate sînt : bustul lui Gavriil Musicescu din grădina Mitropoliei (operă a Miliţei Petraşcu), statuia lui Gh. Asachi de Ion Georgescu (1890), statuile lui Miron Costin şi Vasile Alecsandri, din apropierea Tea-

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 30. — Foaierul Teatrului Național ,,Vasile Alecsandri'' din Iași (foto C. P o p e s c u).

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 31. — Statuia lui Ştefan cel Mare (foto C. P o p e s c u).

trului Naţional, opere ale lui Wladislaw Hegel, statuia lui Alexandru I. Cuza, de R. Romanelli, ridicată în Piaţa Unirii, statuia lui Mihail Kogălniceanu, de Wl. Hegel, şi cea a lui A. D. Xenopol, ambele aşezate în faţa Universităţii, statuia diviziei a doua de cavalerie, operă a lui Dimitriu-Bîrlad, din faţa Grădinii Copou, busturile Veronicăi Micle şi al lui Octav Băncilă, din Grădina Copou, datorate lui Ion Irimescu, bustul domnitorului Grigore Ghica, cel decapitat de turci în 1777, statuia lui Ştefan cel Mare (fig. 31) etc.

https://biblioteca-digitala.ro

Orașul Iași este și un important centru muzeistic, format prin acumularea de obiecte de valoare istorică, artistică, literară, etnografică ș.a., în acest vechi focar de efervescență intelectuală. Cel mai mare complex muzeistic este cel organizat în anii noștri în Palatul Culturii. De prim interes este aici Muzeul de istorie al Moldovei, care prezintă marile etape de dezvoltare ale civilizației în partea nord-estică a țării. Muzeul de artă prezintă atît picturi ale artiștilor români, cît și o remarcabilă colecție de pictură străină. Muzeul etnografic din palat expune obiecte legate de ocupațiile de bază ale locuitorilor Moldovei, în ordinea lor istorică, precum și obiecte de artă populară, cu un scop instructiv-didactic.

Muzeul de literatură al Moldovei este în curs de organizare în fosta casă Pogor, de pe str. I. C. Frimu, în care se țineau ședințele societății literar-științifice „Junimea". Muzeul Unirii prezintă activitatea de pregătire a actului Unirii, documente referitoare la legiuirile progresiste din anii domniei lui Cuza etc. Muzeul de istorie naturală este cea mai veche instituție muzeistică ieșeană, ea prezentînd publicului larg o colecție bogată de faună, atît locală cît și exotică.

Dintre casele memoriale, cea mai bine cunoscută este „bojdeuca" din Țicău, legată de viața și activitatea literară a lui Ion Creangă. Multe case ieșene amintesc de viața unor personalități ale culturii și științei românești : casa lui Mihail Sadoveanu de la Copou (azi Institutul de istorie literară și folclor), „vila-sonet" a poetului Mihai Codreanu, recent deschisă marelui public (fig. 32), casa Otiliei Cazimir din str. Bucșinescu și casa lui G. Topîrceanu de pe str. Ralet, casa lui Vasile Alecsandri, în care este în curs de amenajare Muzeul Teatrului Național, casa lui Mihail Kogălniceanu, casa în care s-a născut Emil Racoviță, de pe str. Karl Marx, casa lui A. D. Xenopol, din piața Gh. Dimitrov, clădirea redacției „Vieții Românești", de pe str. Vasile Alecsandri. ș.a.

Orașul Iași a fost și unul dintre primele centre ale mișcării revoluționare și muncitorești din România. Astăzi numeroase plăci memoriale menționează case și locuri care amintesc de această mișcare revoluționară. Pe str. Sărăriei se păstrează casa în care s-a ținut una dintre întrunirile pregătitoare ale

https://biblioteca-digitala.ro

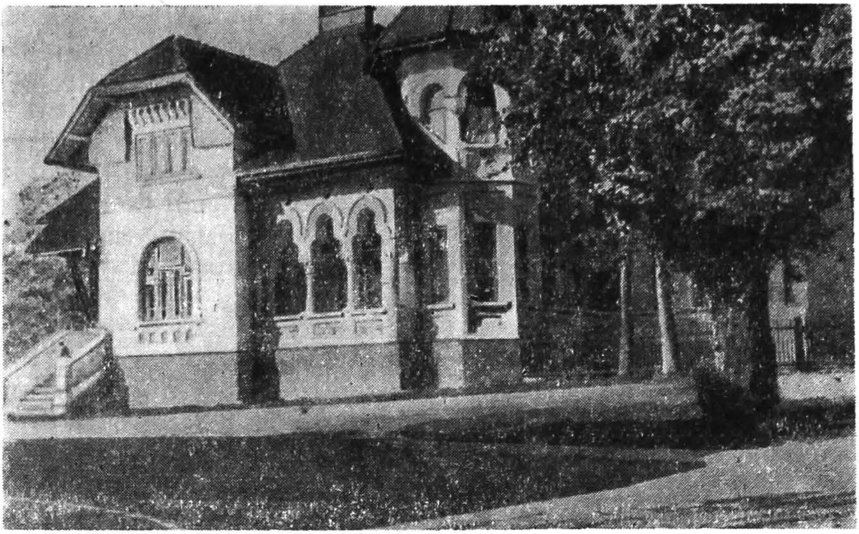

Fig. 32. — Casa memorială a poetului Mihai Codreanu (foto Al. Ungureanu).

creării Partidului Comunist Român, în 1921. La poalele dealului Cetăţuia se poate vizita casa modestă de muncitor în care şi-a petrecut copilăria şi tinereţea Ilie Pintilie, transformată astăzi în casă memorială.

O instituţie de cultură, dar şi un loc de agrement este grădina botanică a universităţii ieşene, recent amenajată pe versantul apusean al colinei Copoului, unde s-a deschis pentru public frumosul complex de sere, cu numeroase plante exotice. Dintre celelalte spaţii verzi, destinate numai agrementului, cele mai vizitate sînt Grădina Copou cu „teiul lui Eminescu", Parcul expoziţiei, pădurea şi iazurile de pe valea Ciricului, pădurea Breazu ş.a.

Prin descoperirea apelor minerale de la Nicolina, oraşul Iaşi a devenit şi o localitate balneară, căutată pentru tratamentul reumatismului. În momentul de faţă instalaţiile balneare, deocamdată modeste, sînt în curs de modernizare şi extindere.

În afara oraşului Iaşi, obiectivele de interes turistic sînt dispersate şi nu pot fi grupate în zone sau trasee turistice. O

https://biblioteca-digitala.ro

densitate relativ mai mare a punctelor de interes se poate contura totuși în zonele de contact dintre podișul înalt și Cîmpia Moldovei, între Repedea și Bîrnova, sau între Strunga și Hîrlău. Prezentăm mai jos aceste puncte de atracție turistică, pe principalele categorii, turistul putînd să aleagă, în funcție de preferințele proprii, traseul dorit.

Dintre punctele de interes arheologic, fără îndoială cel mai cunoscut este dealul Cetățuia de la Băiceni — comuna Cucuteni — , unde se poate ajunge pe un drum local, care se desprinde spre vest din șoseaua Tîrgu Frumos — Hîrlău. La poalele așezării apar izvoare puternice de apă minerală sulfatată, ca de altfel în tot lungul zonei de contact dintre Podișul Sucevei și Cîmpia Moldovei. Așezările cucuteniene sînt foarte numeroase, dar dintre cele mai accesibile, mai putem aminti pe cea de la Hăbășești, situată pe dealul Holm, într-o poziție similară cu cea de Băiceni, la 3 km sud-est de Strunga, apoi cea de la Ruginoasa ș.a. Din perioada civilizației tracogetice au fost descoperite de asemenea un mare număr de așezări, așa cum este așezarea fortificată de pe dealul Cătălina (396 m), de deasupra Cotnarilor, sau așezarea fortificată de lîngă Moșna, la 82 km sud-est de Iași.

Dintre bisericile epocii lui Ștefan cel Mare, Hîrlăul păstrează pe una dintre cele mai frumoase — biserica Sf. Gheorghe, terminată în 1492. Biserica Sf. Gheorghe este o clădire demnă de admirație, pentru eleganța proporțiilor și bunul gust al decorației exterioare, în care predomină caracteristica ceramică smălțuită, cu motive moldovenești, așa cum este capul de bour. Tipice elemente gotice (contraforturi, ferestre ogivale) subliniază apartenența bisericii la stilul lui Ștefan cel Mare. Pictura interioară, în bună măsură originală, este de bună calitate, deși, din păcate, tabloul votiv a dispărut (G. B a l ș, 1926).

De la sfîrșitul domniei lui Ștefan cel Mare (1503—1504) datează și mănăstirea Dobrovăț, ascunsă în codrii Podișului Central Moldovenesc, la 35 km SSE de Iași, pe o vale afluentă a Vasluiețului, străbătută de un drum județean, care o face accesibilă atît dinspre Iași, cît și dinspre Vaslui. Biserica mănăstirii se remarcă prin dimensiunile sale mari, față de alte ctitorii ale aceluiași voievod. Deși modificată ulterior, biserica păs-

https://biblioteca-digitala.ro

trează multe elemente originale, așa cum sînt contraforturile, ferestrele cu caractere gotice și o parte din pictură. Pictura interioară datează din timpul lui Petru Rareș și prezintă, printre alte motive, pe Ștefan cel Mare cu fiii săi, Bogdan și Petru, după cum a remarcat Nicolae Iorga (G. B a l ș, 1926). Incinta fortificată și turnul de intrare sînt de dată mai recentă, dar sînt destul de bine păstrate și dau mănăstirii un aspect de cetate. Tot Nicolae Iorga este acela care a descoperit în biserică mormîntul din 1513 al doamnei Nastasia, soția lui Bogdan al III-lea, fiul lui Ștefan cel Mare.

Mult mai puțin însemnate sînt, în județul Iași, bisericile datînd din timpul lui Petru Rareș. Așa sînt biserica Sf. Dimitrie din Hîrlău și biserica Sf. Paraschiva din Tîrgu Frumos, situată în apropierea fostelor curți domnești. Dintre monumentele istorice ale Cotnarilor cele mai multe discuții s-au dus asupra ruinelor impozantei biserici catolice din valea Ungurilor, despre care mulți înclină să creadă a fi fost opera lui Despot Vodă, din 1561—1563.

Dintre construcțiile civile ale feudalismului, cea mai remarcabilă este casa Cantacuzino-Pașcanu din Pașcani (fig. 6), una dintre cele mai bine conservate din reședințele feudale de țară din Moldova. În ciuda numeroaselor restaurări, clădirea a păstrat în forma originală, din secolul al XVII-lea, cea mai frumoasă parte a sa — foișorul de la etaj, dinspre răsărit, cu o minunată priveliște asupra întregii văi a Siretului. Acest foișor, sprijinit pe stîlpi bine proporționați, se distinge prin împodobirea sa cu sculpturi în piatră, cea mai frumoasă fiind friza ornamentală cu steme ale Moldovei și scene de vînătoare (G r. I o n e s c u, 1965). Astăzi, în vechea clădire a fost organizat un muzeu local, cu specific literar și etnografic. Spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea s-au construit numeroase hanuri, sau rateșe, mai cu seamă în locurile de popas, la marile răscruci de drumuri sau în marginea orașelor. Un han vestit este cel de la „Trei Sarmale", la intrarea în Iași, pe șoseaua ce vine de la Vaslui și la răscrucea drumului spre Vișani și Bîrnova, în mijlocul viilor Buciumului. Bine cunoscut în secolul al XIX-lea și prezentat și în unele opere de artă (tabloul lui Emanoil Bardasare), hanul este

https://biblioteca-digitala.ro

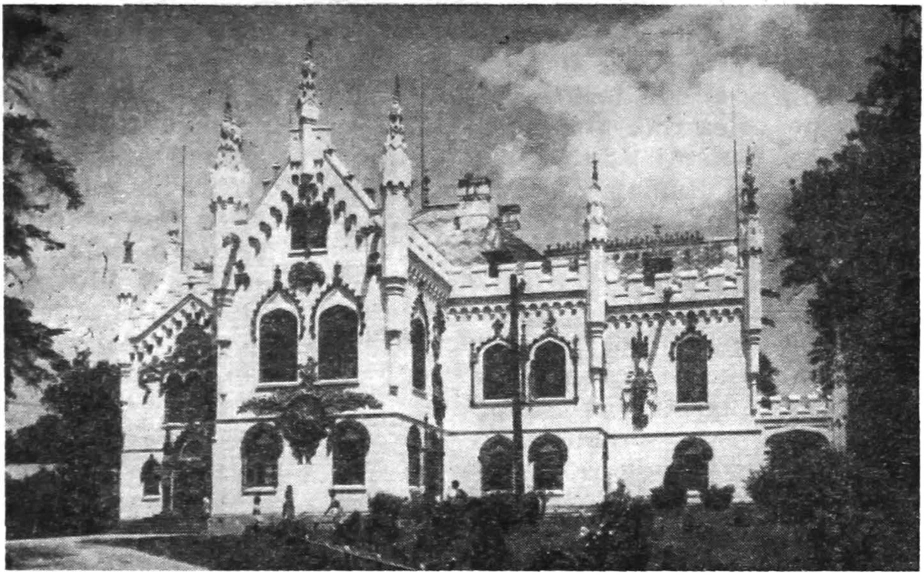

Fig. 33. — Castelul de la Miclăușeni (foto C. Popescu).

în curs de renovare, pentru a i se reda și lui destinația originală. Și hanul de la Ruginoasa, așezat lîngă vechea stație de poștă din punctul cel mai înalt al drumului dintre Iași și Pașcani, va fi renovat și deschis turiștilor.

La Miclăușeni, pe șoseaua Iași — Roman, aproape de valea Siretului, ne putem opri pentru a vizita curiosul castel al familiei Sturza, terminat în 1904 (fig. 33). Castelul de la Miclăușeni este o copie a castelelor feudale apusene și deci oarecum străin în peisajul calm al colinelor și pădurilor moldovenești. Cu toate acestea el nu este lipsit de interes, tocmai prin acest transplant artificial și tardiv al unor influențe culturale îndepărtate : dragoni, armuri medievale, turnulețe gotice, franjuri de piatră, sală de manej, dictoane latinești înscrise pe pereți, turn de intrare cu pod peste șanțul cu apă etc. Miclăușenii păstrează însă și unele obiecte de artă autentică, precum și obiecte de valoare istorică, așa cum sînt piatra cu inscripții de la poarta fostei cetăți a Brăilei, o icoană ferecată în argint, provenind de la paraclisul Cetății Neamțului ș.a.

https://biblioteca-digitala.ro

Numeroase sînt însă și locurile unde trăiește încă amintirea unor oameni de seamă care au contribuit într-un mod deosebit la propășirea socială sau culturală a poporului român. Dintre aceste locuri, cel mai vizitat este satul Mircești, așezat pe valea Siretului, la 29 km SSV de Pașcani, legat recent cu drumuri asfaltate atît cu șoseaua Roman—Iași, cît și cu șoseaua Roman — Suceava, ambele trecînd la numai cîțiva kilometri de Mircești. Marele poet și om politic Vasile Alecsandri și-a petrecut aici o bună parte din copilărie și din tinerețe, și mai tîrziu, în acest liniștit colț al Moldovei s-a retras în repetate rînduri pentru a medita și a scrie, Lunca Siretului și tot peisajul înconjurător găsind un loc de frunte în opera scriitorului. În casa memorială se păstrează numeroase obiecte care amintesc de viața și activitatea lui Alecsandri, iar în apropierea acesteia este menținută și casa veche a familiei Alecsandri, cu aspect mai patriarhal, din pridvorul căreia a fost anunțată emanciparea țiganilor robi de pe moșie. Mausoleul lui Vasile Alecsandri de la Mircești amintește ca formă de bisericile moldovenești din timpul lui Ștefan cel Mare (fig. 34).

Venind de la Iași, înainte de a ajunge la Tîrgu Frumos, ne putem abate spre stînga pe un drum care, după numai doi kilometri, ajunge în satul Prigorenii Mici (astăzi Ion Neculce). La Prigoreni a fost înmormîntat marele cronicar moldovean Ion Neculce, alături de soția sa Maria și tot aici se mai pot observa și astăzi urmele curților boierești ale familiei Neculce, acolo unde cronicarul și-a petrecut ultimii ani ai vieții și unde a scris probabil și cea mai mare parte a letopisețului său. Amintim că tot la Prigoreni a fost înmormîntat în 1858 și Ștefan al Petrii, tatăl lui Ion Creangă, mort ca simplu muncitor agricol pe moșia învecinată Făcuți.

O altă așezare cu rezonanță istorică este Ruginoasa, cunoscută în întreaga țară ca reședință preferată a primului domn al României unite — Alexandru I. Cuza. Palatul de la Ruginoasa, cumpărat de Cuza în 1862, datează din 1811, fiind construit în stil neogotic, de inspirație occidentală. Ruinat în timpul celui de al doilea război mondial, palatul este astăzi în curs de renovare, urmînd a i se reda aspectul inițial.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 34. — Mausoleul lui Vasile Alecsandri de la Mircești (foto C. Popescu).

Pașcanii se mîndresc cu faptul de a fi fost orașul natal al lui Mihail Sadoveanu, iar atmosfera micii urbe patriarhale de altădată se răsfrînge în repetate rînduri în opera marelui prozator. Casa sa natală se păstrează și astăzi în cartierul Vatra. Se mai poate vizita casa memorială a poetului D. Anghel, de la Cornești, la 12 km sud-vest de Iași.

Trecînd la obiectivele de interes turistic aparținînd cadrului natural, credem că turistul va găsi mai multe motive pentru a vizita dealul Repedea, de la circa 13 km sud-est de Iași, care avansează spre nord ca un adevărat promontoriu al Po-

https://biblioteca-digitala.ro

dişului Central Moldovenesc, dominînd oraşul Iaşi, prin înălţimea sa, care depăşeşte 400 m. De aici se deschide o largă perspectivă asupra Cîmpiei Moldovei şi a Coastei Iaşilor. Dealul Repedea este astăzi declarat rezervaţie ştiinţifică geologică, pentru bogăţia faunei fosile sarmaţiene din orizontul calcarului de Repedea, faună care a atras atenţia şi primului geolog român, Grigore Cobîlcescu, care s-a ocupat încă în 1862 de studiul geologic al acestor locuri. La poalele dealului Repedea se va organiza în anii ce urmează un mezeu al satului moldovenesc, în aer liber. Puncte dominante de unde putem cuprinde cu privirea peisagii ce se desfăşoară pînă la mari depărtări se întîlnesc însă şi în alte părţi ale judeţului. Astfel, de pe interfluviul dintre Moldova şi Siret, de deasupra satului Moţca, în apropierea cotei 457 m, în zilele senine, cu deosebire spre sfîrşitul verii, turistul poate admira panorama lanţului muntos al Carpaţilor flişului, dominată în ultimul plan de silueta albă a Ceahlăului, apoi depresiunea subcarpatică a Neamţului, culmea Pleşului şi întreaga vale a Moldovei.

Dintre staţiunile balneare ale judeţului cea mai cunoscută este Strunga, situată la 8 km sud-vest de Tîrgu Frumos, chiar pe contactul dintre podişul înalt şi Cîmpia Moldovei, în mijlocul livezilor, adăpostită de o pădurice de stejar. Apele minerale de la Strunga sînt calificate drept bicarbonatate, sulfatate, magneziene, calcice şi sodice, uşor sulfuroase. Izvoarele se utilizează atît în cura internă, cît şi în cea externă, dînd rezultate bune mai ales în tratamentul reumatismului, la care contribuie însă şi climatul foarte salubru al staţiunii.

Dintre rezervaţiile naturale ale judeţului, cele mai interesante sînt cele care păstrează asociaţiile vegetale tipice din Cîmpia Moldovei. Aşa este rezervaţia din Valea lui David, la 12 km nord-vest de Iaşi, nu departe de şoseaua naţională Iaşi —Tîrgu Frumos, unde este protejată vegetaţia de silvostepă cu pajişti de negară şi tufişuri de migdal pitic. O altă rezervaţie este cea de la Valea Lungă, lîngă iazul Chiriţa, la 9 km est de Iaşi, unde este protejat salcîmul galben, aflat aici la limita occidentală a arealului său de răspîndire.

Sub raportul dotărilor turistice (fig. 35), în ultimii ani s-a ameliorat simţitor atît reţeaua de căi de acces, cît şi situaţia

https://biblioteca-digitala.ro

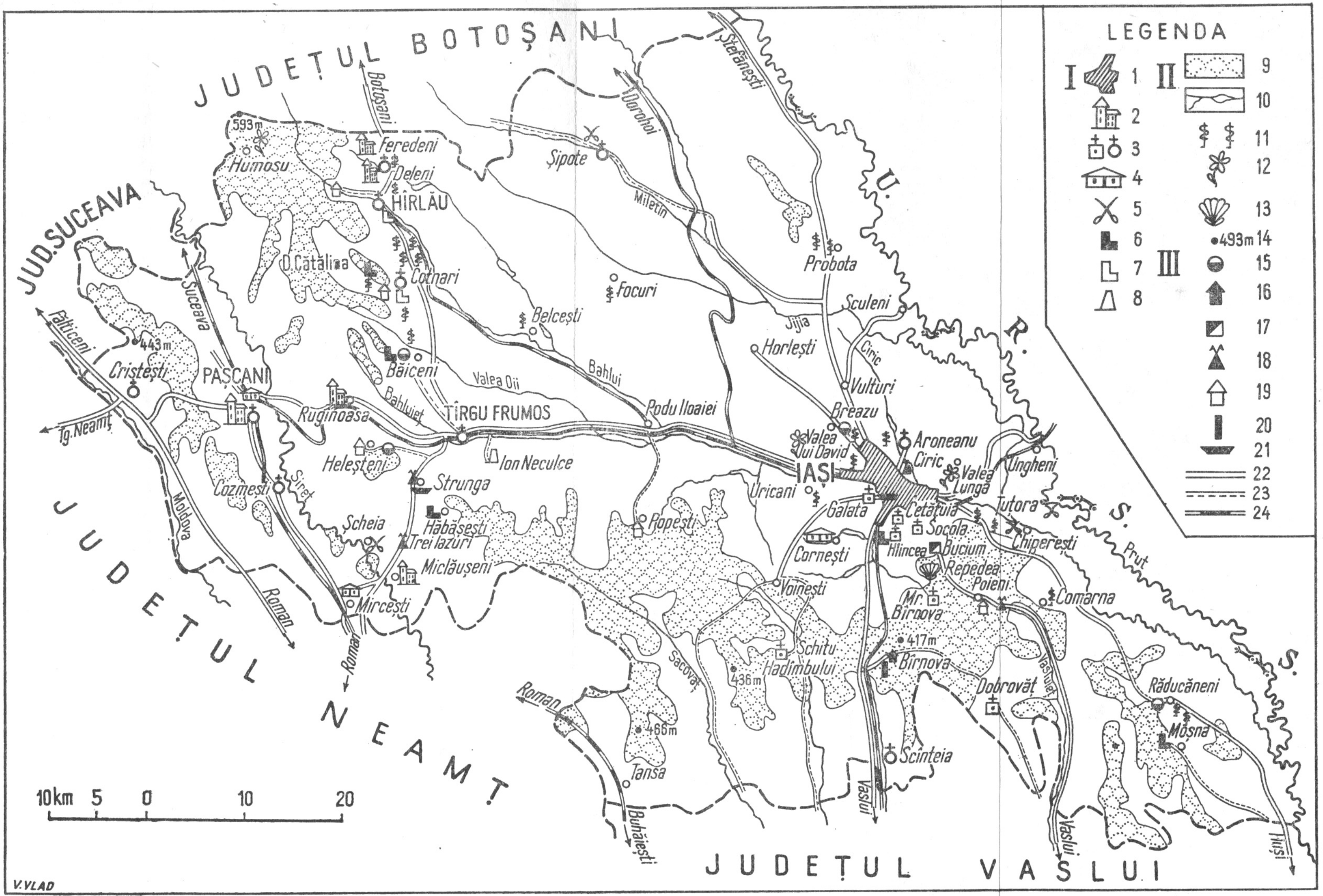

Fig. 35.— Harta turistică a județului Iași.

I. Fondul turistic cultural: *1*, Centru turistic cultural; *2*, palate, castele; *3*, mănăstiri și biserici din secolele XV-XVII; *4*, case memoriale; *5*, locuri unde au avut loc bătălii; *6*, puncte de interes arheologic; *7*, ruine de curți domnești; *8*, alte monumente.

II. Fondul turistic natural: *9*, păduri; *10*, rețea hidrografică și iazuri; *11*, podgorii; *12*, rezervații floristice; *13*, rezervații geologice; *14*, cote; *15*, izvoare minerale.
III. Dotări turistice: *16*, cabane; *17*, moteluri; *18*, campinguri; *19*, alte baze de cazare; *20*, sanatorii; *21* stațiuni balneare; *22*, drumuri modernizate; *23*, drumuri pietruite; *24*, căi ferate.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

spaţiului de cazare pentru turişti. La Iaşi a fost dat în funcţiune modernul şi încăpătorul hotel „Unirea", iar la poalele dealului Repedea — motelul „Bucium". Pe lîngă acestea, existau mai de mult timp şi alte unităţi hoteliere, mai mici, la Iaşi şi Paşcani, precum şi cabana Bîrnova, din apropierea gării cu acelaşi nume. S-au mai amenajat campinguri la Ciric, Strunga etc. În vederea dezvoltării turismului multe localuri de alimentaţie publică au fost amenajate în mod tradiţional, punînd la dispoziţie produse specifice, aşa cum sînt „Bolta Rece" şi „Casa Vînătorului" din Iaşi, noul restaurant „Trei Iazuri" de pe şoseaua Roman—Tîrgu Frumos, stîna turistică de la Poieni, de pe traseul Iaşi — Vaslui, crama din Cotnari ş.a.

Deschiderea de noi obiective turistice şi creşterea gradului de dotare s-a reflectat în intensificarea fluxului turistic. Numărul turiştilor români care au vizitat judeţul a crescut de la 63 000 în 1966 la 370 000 în 1970, iar numărul turiştilor străini de la 8 300 în 1967 la 22 000 în 1970. Dintre aceştia, numărul vizitatorilor reţelei muzeistice ieşene a crescut de la 121 000 în 1966 la aproape 176 000 în 1970.

În perspectivă se prevede construirea unei noi cabane în pădurea Moţca, în apropierea şoselei Paşcani—Tîrgu Neamţ, a unui restaurant cu specific pescăresc la Deleni ş.a.

Realizarea acestor noi obiective turistice va contribui la întărirea dotării judeţului, sub aspectul capacităţii de primire, şi la o mai bună punere în valoare a fondului cultural şi natural. Dezvoltarea în perspectivă a activităţii turistice şi balneare în localităţi ca Strunga, Cotnari ş.a. va reprezenta o cale importantă de vitalizare economică a unor localităţi cu perspective de urbanizare în deceniile viitoare.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

BIBLIOGRAFIE

APĂVĂLOAIEI M., APĂVĂLOAIEI MARIA (1958), *Cîteva date economico-geografice în legătură cu economia piscicolă din Moldova de nord*, An. şt. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, secţ. a II-a, t. IV, fasc. 2.

ATANASIU I., MACAROVICI N. (1950), *Les sédiments miocènes de la partie septentrionale de la Moldavie (Départ. de Dorohoi, de Botoşani et de Iaşi)*, Ann. Com. Géol., t. XXIII.

BALŞ G. (1926), *Bisericile lui Ştefan cel Mare*, Cartea Românească, Bucureşti.

BARBU N., BRÎNDUŞ C. (1967), *Solurile de pe teritoriul oraşului Iaşi şi al împrejurimilor sale*, An. Şt. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, secţ. II-b, t. XIII.

BĂCĂUANU V. (1968), *Cîmpia Moldovei, studiul geomorfologic*, Edit. Acad. R.S.R., Bucureşti.

BĂCĂUANU V., MARTINIUC C. (1970). *Cercetări geomorfologice asupra părţii de sud a interfluviului Moldova-Siret*, An. Şt. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, secţ. II-c, t. XVI.

BUCUR N. (1953), *Caracterizarea elementară a complexului pedologic din Depresiunea Jijia-Bahlui*, St. cerc. şt. Acad. R. P. Române, fil. Iaşi, t. IV, fasc. 1—4.

BUCUR N., BARBU N., MARTINIUC C., BĂCĂUANU V. (1960), *Contribuţii la studiul solurilor fosile din Cîmpia Jijia-Bahlui*, An. şt. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, secţ. II, t. VI, fasc. I.

BUCUR N., BARBU N. (1965), *Regradarea solurilor din Depresiunea Jijia-Bahlui*, An. şt. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, secţ. II-b, t. XI.

BURDUJA C. (1959), *O rezervaţie ştiinţifică care trebuie înfiinţată — „Fîneţele din Valea lui David — Iaşi"*, Ocrotirea Naturii, nr. 4.

DAVID M. (1920), *O schiţă morfologică a Podişului sarmatic din Moldova*, Bul. Soc. rom. geogr., t. XXXIX.

https://biblioteca-digitala.ro

DAVID M. (1941), *Relieful Coastei Iașilor și problemele pe care le ridică sub raportul geomorfologic și antropogeografic*, Lucr. Soc. „D. Cantemir", Iași, t. III.

DOBRESCU C., BÎRCĂ C., LAZĂR M. (1964), *Contribuții floristice și geobotanice asupra masivului forestier Bîrnova — Repedea, Iași*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secția a II-a, t. X, fasc. 1—2.

DONIȚĂ N., LEANDRU V., PUȘCARIU-SOROCEANU EVDOCHIA (1960), *Harta geo-botanică a R. P. Române, sc. 1:500 000*.

ERHAN ELENA (1965), *Contribuții la cunoașterea umezelii relative a aerului și a precipitațiilor atmosferice în zona orașului Iași*, An. șt. Univ „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-b, t. XI.

— (1968), *Dinamica atmosferei și regimul vîntului în zona orașului Iași*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-b, t. XIV.

FLOREA N., MUNTEANU I., RAPAPORT C., CHIȚU C., OPRIȘ M. (1968), *Geografia solurilor României*, Edit. științifică, București.

GUGIUMAN I., DAVIDESCU G. (1965), *Variations de la température de l'air à Jassy pendant la période 1894—1963*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-b, t. XI.

— (1966), *Les particularités du régime pluviométrique dans la zone de la ville de Jassy pendant la période de 70 ans (1894—1963)*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-b, t. XII.

GUGIUMAN I., PLEȘCA GH., ERHAN ELENA, STĂNESCU I. (1960), *Unități și subunități climatice în partea de est a R. P. Române*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II, t. VI, fasc. 4.

IONESCU GR. (1965), *Istoria arhitecturii în România*, vol. II, Edit. Acad. R.S.R., București.

LITEANU E., MACAROVICI N., BANDRABUR I. (1963), *Studiul geologic și hidrogeologic al zonei Iași prin foraje de mare adîncime*, St. teh. econ., Com. geol., seria E-Hidrogeol., nr. 6.

LUPU N. N. (1941), *Valoarea industrială a orașului Iași*, Lucr. Soc. geogr. „D. Cantemir", Iași, t. III.

MACAROVICI N., JEANRENAUD P. (1958), *Revue générale du Néogène de plateforme de la Moldavie*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. IV, fasc. 2.

MARTINIUC C. (1955), *Podișul Moldovenesc*, în *Geografia fizică a R. P. Române*, Litogr. Min. Inv., București.

MARTINIUC C., BĂCĂUANU V. (1959), *Harta geomorfologică a orașului Iași*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. V, fasc. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

MARTINIUC C., UNGUREANU AL. (1970), *Județul Iași, caracterizare geografică*, Terra, nr. 1.

MAX S., CHELARU C. (1969), *Dezvoltarea județului Iași 1944—1969*, Iași.

NĂSTASE GH. (1946), *Valea Prutului*, Rev. geogr., t. II, fasc. 1—4, București.

OBREJA AL. (1957), *Observațiuni geomorfologice asupra teraselor Jijiei*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. III, fasc. 1—2.

— (1958), *Morfohidrografia șesului Jijiei dintre Larga și Vlădeni*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. IV, fasc. 2.

PANTAZICA MARIA (1969), *Hidrografia Cîmpiei Moldovei*, Rezumat teză doctorat, Cluj.

PLOSCARU D. (1969), *Observații geomorfologice asupra modelării reliefului din Podișul Central Moldovenesc*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-c, t. XV.

POGHIRC P. (1962), *Cultura tutunului în Moldova*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-b, t. VIII.

RĂDULESCU N. AL., VELCEA I., PETRESCU N. (1968), *Geografia agriculturii României*, Edit. științifică, București.

RĂVĂRUȚ M. (1941), *Flore et végétation du district de Jassy*, Ann. Sc. Univ. Jassy, t. XXVII.

RICK I. (1931), *Cercetări geografice și antropogeografice în depresiunea Jijiei*, Bul. Soc. rom. geogr., t. L.

SCHMIDT H. (1932), *Cucuteni, in der oberen Moldau*, Berlin-Leipzig.

SCHRAM MARIA (1970), *Studiul hidrologic al lacurilor din Cîmpia Moldovei*, Rezumat teză doctorat, Cluj.

SÎRCU I. (1955), *Valea Siretului în sectorul raionului Pașcani și problemele genezei șeii de la Ruginoasa*, Probl. geogr., t. II.

SWIZEWSKI C. (1963), *Contribuții de geografie economică asupra industriei orașului Iași*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. II-b, t. IX.

ȘANDRU I., GIOSU V., BARBU N., POGHIRC P., AVRAM E. (1957), *Probleme de geografie economică din raionul Pașcani*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. III.

ȘANDRU I., MARTINIUC C., PĂUNEL C., KIRIACESCU S. (1956), *O variantă a schiței-program de sistematizare a orașului Iași*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. II, fasc. 1.

ȘANDRU I., SÎRCU I., BLAJ C., NATANSOHN I., GIOSU V. (1959), *Cîteva probleme de geografie din orașul Pașcani*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, secț. a II-a, t. V, fasc. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

ŞENCHEA NATALIA (1943), *Cercetări geografice în bazinul superior al Bîrladului,* Lucr. Soc. geogr. ,,D. Cantemir'', Iaşi, t. IV

TUFESCU V. (1932), *Asupra aşezării şi dezvoltării oraşului Iaşi,* Bul. Soc. rom. geogr., t. LI.

— (1937), *Dealul Mare — Hîrlău. Observări asupra evoluţiei reliefului şi aşezărilor omeneşti,* Bul. Soc. rom. geogr., t. LVII.

— (1941), *O regiune de vie circulaţie: ,,Poarta Tîrgului Frumos'',* Bul. Soc. rom. geogr., t. LIX.

ZAHARIA N., PETRESCU-DÎMBOVIŢA M., ZAHARIA E. (1970), *Aşezări din Moldova de la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea.* Edit. Acad. R.S.R., Bucureşti.

* * * (1938), *Enciclopedia României,* vol. II, Bucureşti.

* * * (1954), *Hăbăşeşti. Monografie arheologică,* Edit. Acad. R.P.R.

* * * (1960), *Monografia geografică a R. P. Române,* vol. I. şi II, Ed. Acad., Bucureşti.

* * * (1961), *Clima Republicii Populare Române,* vol. II — *Date climatologice,* Bucureşti.

* * * (1966) *Atlasul climatologic al R. S. România,* Inst. met. central, Bucureşti.

* * * (1966), *Harta geologică a R. S. România, scara 1:200.000, foaia Iaşi,* Inst. geol., Bucureşti.

* * * (1969), *Judeţele României Socialiste,* Edit. politică, Bucureşti.

* * * (1970), *Harta solurilor României, 1 : 1.000.000,* Inst. geol., Bucureşti.

* * * (1970), *Itinerarii turistice în Moldova,* Univ. ,,Alex. I. Cuza'', Iaşi.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

JUDEȚUL IAȘI

Autori: I. Șandru, V. Băcăuanu, Al. Ungureanu

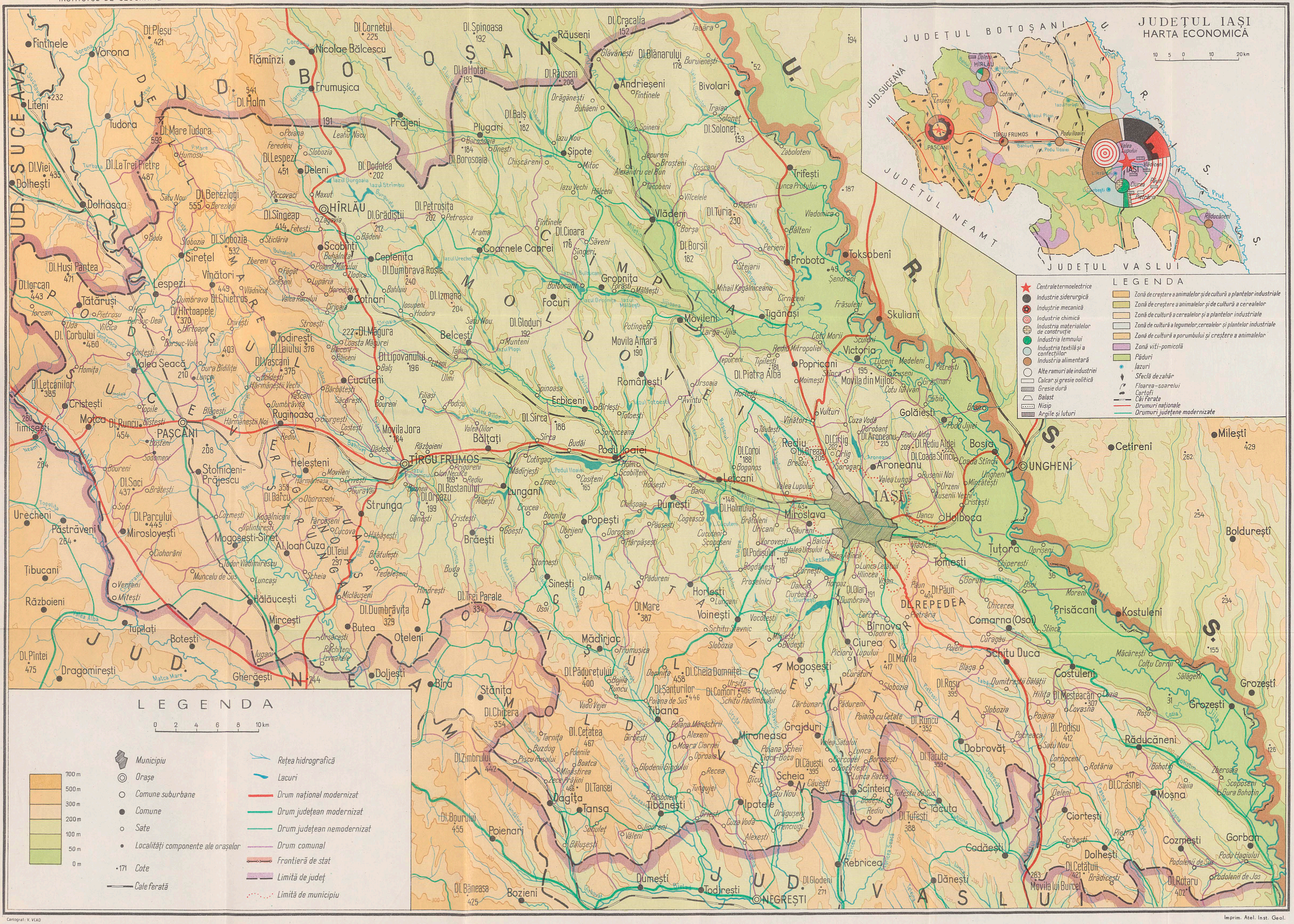

Cartograf: V. VLAD
https://biblioteca-digitala.ro
Imprim. Atel. Inst. Geol.

Cuprins

	Pag.
Prefață (Vasile Potop)	3
Cadrul geografic (I. Șandru)	7
Relieful (V. Băcăuanu)	9
Cîmpia Moldovei	15
Podișul Sucevei	22
Podișul Central Moldovenesc	30
Resursele subsolului (V. Băcăuanu)	34
Clima (V. Băcăuanu)	36
Hidrografia (V. Băcăuanu)	41
Solurile, vegetația, fauna (V. Băcăuanu)	48
Populația și așezările (I. Șandru)	57
Considerații de geografie istorică	57
Numărul, repartiția și structura populației	62
Așezările omenești	69
Economia județului (Al. Ungureanu)	86
Industria	87
Agricultura	106
Căile de comunicație și transporturile (Al. Ungureanu)	133
Obiectivele turistice (Al. Ungureanu)	135
Bibliografie	151

https://biblioteca-digitala.ro

Redactor SILVIA DINESCU
Tehnoredactor MARILENA DAMASCHINOPOL

Bun de tipar 20.09.1972. Hîrtie tipar înalt, ilustrații. Format 16/61×86 de 80 G/m². Coli de tipar 9,75. Tiraj 3 600 ex. Planșe 8.
C.Z. pentru biblioteci mari } 91(498.323).
C.Z. pentru biblioteci mici }

Întreprinderea poligrafică Informația, București, str. Brezoianu nr. 23–25.
Republica Socialistă România

M. A. G. I. Biblioteca

https://biblioteca-digitala.ro

În cadrul colecției
„JUDEȚELE PATRIEI"
au apărut :

- JUDEȚUL ILFOV
- JUDEȚUL CLUJ
- JUDEȚUL VRANCEA
- JUDEȚUL HUNEDOARA
- JUDEȚUL GORJ
- JUDEȚUL SIBIU
- JUDEȚUL BUZĂU
- JUDEȚUL BRAȘOV
- JUDEȚUL BACĂU
- JUDEȚUL SĂLAJ
- JUDEȚUL BIHOR
- JUDEȚUL TULCEA

În curs de apariție :

- JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD
- JUDEȚUL MUREȘ
- JUDEȚUL SUCEAVA

Lei 15